

Relasjoner som gjør en forskjell – Villa Vika gjennom 15 år

Av Tora Landrø og Geir Hyrve

Villa
Vika

OMSORG – AKTIVITET – MESTRING – VEKST

Kunnskapen du trenger

SUMMARY

The Norwegian child welfare system has undergone substantial changes during the last decades. In this process the use of residential care has been much debated, and political changes have led to a decrease in the use of child care institutions. Meanwhile, it is recognized that institutions are necessary in today's child welfare. However, we know little about the content of various types of child care institutions at present. How do different organizational aspects, practices, and procedures affect the development of children and youth in residential care?

This report presents the findings from an evaluation of the Norwegian child care institution Villa Vika. Children and young people who live and have lived at Villa Vika are interviewed in the study, as well as parents, employees at the institution, school personnel and representatives from the child welfare system.

It is emphasized that Villa Vika has a home-like and flexible structure, with small units and opportunities to adjust the groups of children and the child-adult connections in each individual case. There is a strong focus on relational aspects, as well as positive activities and experiences that promote development and well-being for the residents. Sufficient time and space for each child is provided by accessible and confident adult figures, contributing substantially to the residents' experience of being seen, heard and recognized in their daily life. Also, the institution promotes extensive cooperation with schools, parents and different recreational actors, which seems to have great significance regarding the residents' adaptation and development.

The study shows that Villa Vika has a flexible yet robust institutional model, which is based on fundamental humanistic values such as belonging, mastery, independence and generosity. Both the organizational structure and the basic values that are developed by Villa Vika seem to be highly significant in the effort of supporting children and their families.

The evaluation emphasizes the importance of relationships in matters such as children's rights and participation. But also the relationships between the professional and the children are important to understand the results. The evaluation concludes that one must rethink residential child care and focused a relational-based practice. It reinforces the idea of supporting children, where the adult can act as guide, ally and a mentor through whom children can acquire increasing knowledge and competencies to take his or her place as a full member of society.

INNHOOLD

Forord

1. Introduksjon	1
Evaluering av forvaltningsreformen i barnevernet	3
Organisering og styring	3
Organisering av barnevernet i Midt-Norge	4
Institusjoner som en siste utvei?	5
Behov for forskning på institusjoner	5
Bufdirs brukerundersøkelse på Villa Vika	6
Etterundersøkelse av tidligere beboere på Villa Vika	7
Rapportens oppbygging	8
2. Barnevernsinstitusjonen Villa Vika	9
Motstand ved oppstart	9
Visjon og målsetting	13
Organisering	13
Eiendommer	13
Ansatte	13
Barn og unge på Villa Vika	14
Statistikk 1997-2012	14
Metodikk	14
Omsorg	15
Relasjoner	15
Sosialøkologisk tilnærming	15
Affektfokusert miljøterapi	15
Kompetanse- og satsingsområder	16
Individuell tilpasning og oppfølging	16
Mestringsopplevelser og talentjakt	16
Skoleoppfølging	16
Foreldresamarbeid	17
Faglige allianser og samarbeid	18
Endringer i barnevernets forventninger	18
Oppsummering	18
3. Tidligere forskning	19
Kvalitet i det norske barnevernet	21
Barnevernsproffene	22
Barn og unge i det norske barnevernet	23
Barnevernsinstitusjoner som tiltak	24
Målgrupper	25
Behov for differensiering av målgrupper?	25

Boform	26
Fellesskap	26
Relasjoner	27
Medvirkning	29
Private institusjoner	29
Metodikk og behandling	30
Ettervernets betydning	31
Behov for forskning	31
Suksesskriterier	32
4. Evalueringsdesign og metode	33
Metodisk tilnærming	34
Prosjektfaser	34
Utvalg	35
Tabell 1. Oversikt over informanter	35
Bruk av intervju	35
Personvern	36
Analyse	36
Ethiske hensyn	36
5. Erfaringer	38
Barnevernets samarbeid med Villa Vika	38
Villa Vikas posisjon i barnevernsfeltet	39
Samarbeid mellom kommune og stat i det norske barnevernet	40
Kommuneansatte sine erfaringer	41
Ansatte i fagteam sine erfaringer	42
Oppsummering	44
Barn og unges erfaringer med å bo på Villa Vika	45
Å komme til Villa Vika og å finne sin plass	45
Hverdagen på Villa Vika	46
Medvirkning	47
Fritid, trivsel og mestring	48
«Så freser jeg ut døra og så går jeg meg en tur»	51
Relasjoner	52
Spesielt betydningsfulle voksenpersoner	53
Barnefellesskapet	55
Familie	56
Skole	57
Barnevernet	58
«De er jo veldig opptatte av at vi skal klare oss selv en gang»	59
Oppsummering	60
Foreldre og foresattes erfaringer	61
Oppsummering	63
Skolesamarbeid	63

Ressursbehov	64
Gradvis integrering	65
Tilrettelegging, oppfølging og kompetanseheving	65
Samarbeidsstrukturer	66
Måloppnåelse og utvikling	67
Oppsummering	68
Erfaringer fra ansatte på Villa Vika	68
Målgruppe	68
Organisering	68
Botid	69
Familiesamarbeid	69
Samarbeid, felles forståelse og allianser	70
Skreddersøm	70
6. Motsetninger og strategier	72
Sosialpedagogikk i praksis	72
Integrering og familiesamarbeid	74
Trygghet og sammenheng	75
Relasjoner og fellesskap	77
Villa Vikas nøkkelverdier	78
Tilhørighet	79
Mestring	79
Selvstendighet	80
Generøsitet	80
Ledelse	80
7. En annerledes tilnærming til institusjonsdrift	82
Avslutning	84
Referanser	86

FORORD

Barnevernsforskning

Et godt barnevern må være basert på sikker kunnskap. Det vil si vitenskapsbasert kunnskap. Et barnevern som er basert på myter, antagelser og spekulasjoner er farlig - for barnet, familien og for samfunnet. Derfor er vitenskapelig forskning så viktig - når den utføres i respekt for både barn og foreldre.

Og det er god barnevernsforskning som kan gi oss svar på hvorfor noen lykkes og andre ikke. Det er også viktig at slik forskning er relevant, og at den har en retning og en form som gjør at den kan omsettes til praktisk virksomhet. Slik forskning har det vært for lite av. Desto mer gledelig er det å møte et arbeid som det vi her står overfor! Det er i høyeste grad relevant. Det er svært nyttig for alle som arbeider med barn i sin alminnelighet og barnevern i sin særdeleshet.

Både tilnærming, gjennomføring og resultater er svært inspirerende. Det er mitt oppriktige håp at rapporten blir lest og brukt. Da vil norsk barnevern ha tatt et skritt fremover.

Lars Waldal
Daglig leder
Villa Vika

Om rapporten

Denne evalueringsrapporten omhandler barnevernsinstitusjonen Villa Vika i Malvik kommune. Etter å ha arbeidet med barnevernsinstitusjoner i mer enn 20 år ønsket jeg å gjøre en annerledes evaluering basert på case-studier fra en barnevernsinstitusjon som kan dokumentere gode resultater. I de siste årene har institusjonsdrift innen barnevernet fått mye negativ presseomtale og det kan derfor være av interesse å studere en institusjon som har et positivt omdømme. Hva særpreger driften ved denne institusjonen og hvordan kan vi forstå det arbeidet som blir utført overfor barn og unge her? Etter vår oppfatning er det gjennom å velge ut virksomheter som utmerker seg og studere disse at man kan få kunnskaper om institusjonsdrift som kan generaliseres. Både i Rambølls monitorering av barnevernsinstitusjoner i Norge og evalueringsrapporter fra Riksrevisjonen kommer Villa Vika meget godt ut. Det å gå dypere inn i materien og studere dette caset var derfor interessant for bedre å forstå hva som er sentralt i god institusjonsdrift.

I utgangspunktet søkte vi Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet om støtte for å få gjennomføre evalueringen. Positive tilbakemeldinger og videresending av søknaden til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har ikke resultert i noe svar. Evalueringsrapporten er derfor finansiert av Villa Vika som fattet interesse for dette prosjektet. Evalueringen startet høsten 2011 og rapporten ble presentert på Villa Vikas 15 årsjubileum i desember 2012. Rapporten er ferdigstilt våren 2013.

I evalueringen har vi hovedsakelig benyttet oss av kvalitative data. Målsettingen med evalueringsdesignet har vært å gi nyttig informasjon tilbake til Villa Vika og samarbeidende instanser. Prosjektet skal kunne gi noen svar på hvorfor Villa Vika kommer så godt ut av monitoreringer og evalueringer.

I evalueringen har vi vært avhengige av å samarbeide nært med de ansatte ved Villa Vika, nåværende og tidligere beboere, foreldre, samarbeidspartnere i kommuner, BUF-etat og ansatte ved skoler hvor barna har gått. Alle har velvillig stilt opp og delt erfaringene sine med oss. Uten disse innspillene hadde det vært umulig å gjennomføre evalueringen. Alle har bidratt positivt i å framskaffe og vurdere resultater som har kommet fram i evalueringen.

Rapporten er skrevet av Tora Landrø og Geir Hyrve. Vi håper evalueringen kan bidra til å utvikle Villa Vika spesielt og barnevernsinstitusjoner generelt. Evalueringen av forvaltningsreformen i Barnevernet etterlyser studier av innholdet i institusjonstilbudet og kvalitative studier som ser nærmere på suksesskriterier for vellykkede institusjonsplasseringer. Denne evalueringen kan sees på som et bidrag i dette arbeidet.

Trondheim april 2013

Geir Hyrve

1. INTRODUKSJON

Barnevernet har de siste årene blitt mye omtalt i massemedier. I flere offentlige utredninger har man fokusert på organisering og innhold i det barnevernsfaglige arbeidet. I statsbudsjettet for 2012 -2013 er regjeringa si satsingen på barn og unge (BLD 2012) omtalt. Her blir det presisert at det er et viktig mål for barnevernspolitikken at utsatte barn og unge sikres gode oppvekst- og levekår gjennom egnede tiltak av høy kvalitet og rettssikkerhet. I Barne-, Likestillings- og Inkluderingsdepartementets proposisjon til Stortinget (Prop. 1 S, 2012–2013) blir det formulert på denne måten:

Barnevernet skal vere eit tryggleiksnett for barn og unge når foreldra av ulike grunnar ikkje greier å gi barna sine den omsorga dei treng. Frå forskning veit vi at barn i barnevernet har større risiko

enn andre barn for å falle utanfor utdanning og arbeid, og at dei har større helseutfordringar enn andre. Departementet vil derfor utvikle barnevernet til det beste for dei barna det gjeld. Å styrkje kvaliteten i barnevernet sine tiltak, enten det gjeld hjelp i heimen eller plassering utanfor heimen, står sentralt. Statleg og kommunalt barnevern må tilby hjelp som er tilpassa barna sine behov. God rettstryggleik og medverknad er òg viktig. Systematisk satsing på forskning og forskingsformidling står òg sentralt. (s.18)

Departementet framhever vidare nødvendigheten av å utvikle et kunnskapsbasert barnevern. Målet er at barn og foreldre møter «ei teneste med høg kvalitet, slik at dei får verksam hjelp i alle tiltaka frå barnevernet» (ibid).

I Norge er det allmenn enighet om at alle barn og unge skal ha de samme rettigheter og muligheter til utvikling uavhengig av foreldres økonomi, etnisitet, utdanning og geografisk tilhørighet. For å unngå at økonomisk fattigdom skal ramme barn og ekskludere dem fra sosiale fellesskap, er det viktig å utvikle et godt tiltaksapparat som kan fange opp barn og unge i risikozonen. Det er derfor sentralt å kunne få dokumentert og evaluert ulike tilbud som finnes innen barnevernet for å kunne utvikle praksis. Det er viktig at vi i vår tid tar oss tid til å evaluere tiltak for å videreutvikle disse. Dessuten er det viktig å dokumentere hvordan barnevernstiltak oppleves og hvilke resultater de kan vise til for å få vite mer om hvilke tilbud som hjelper barn og unge til et kvalitativt bedre liv.

Når vi vet at det er store forskjeller i levekår blant barn og unge i Norge, blir det viktig å finne ut hvordan barnevernstiltak som barnevernsinstitusjonen Villa Vika fungerer. Levekårsundersøkelser peker i retning av at barn som vokser opp i institusjoner har det vesentlig dårligere på en rekke områder, sammenliknet med et gjennomsnitt av befolkningen (se Clausen og Kristoffersen 2008). Dårlige levekår og velferdsproblemer er en av årsakene til at barn og unge har fått tiltak av barnevernet. At levekårene og livsbetingelsene til barnevernsbarna er dårlige, gjenspeiles klart av de saksgrunnlagene som er knyttet til barna i barnevernsstatistikken som trekkes fram i den ovenfor nevnte rapporten.

I de siste årene har det blitt arbeidet mye med å heve kvaliteten på barnevernstjenestene her i landet (Kvelling 2007). Noe forenklet kan vi hevde at hjelpeapparatet har utviklet metoder og kompetanse for å kunne utrede barn og unge, men man har i liten grad greid å utvikle adekvate tiltak for å følge opp utredningene. Det samme ser vi innen psykisk helsevern for barn og unge. Her har man utvidet kapasiteten mye de siste årene, noe som har ført til at man greier å

utrede barn og unge, men man har i mindre grad utviklet tiltak for å følge opp barn som er diagnostisert.

Til tross for at det aldri tidligere har vært produsert så mye forskning om barnevernet hevder Tine Egelund og Knut Sundell (2001) at *"hullerne i den videnskabelige produktion av viden fortsat overskygger de ting vi med relativt stor forskningsmessig sikkerhet kan si om børneforsorgens arbejde (s 216)"*. Med andre ord er det av generell interesse å evaluere ulike tiltak innen barnevernet for å finne ut mer om hvordan disse fungerer.

Denne evalueringen gjelder barnevernsinstitusjonen Villa Vika som har eksistert i 15 år. Hva har institusjonen fått til i løpet av disse årene og hvordan vurderer nåværende og tidligere beboere institusjonen? Hva mener ansatte og samarbeidspartnere om tilbudet?

I evalueringss litteraturen legges det vekt på at evalueringer av sosiale tiltak må vurderes i forhold til hvordan disse virker (Pawson og Tilley, 1997). For å kunne gjøre dette må man ha kunnskaper om prosesser, kontekst og resultater (outcome) for å vurdere kvaliteten. Skal vi forstå hvorfor et barnevernstilbud fungerer må vi vurdere hvilke prosesser ved tilbudet som medfører at barn og unge utvikler og endrer seg

i positiv retning. Men det er ikke nok å se på innhold og organisering, vi må også forstå endringer ut i fra konteksten for barnevernstiltaket. Resultater (outcome) er også avhengige av konteksten. Dette ser vi godt innenfor barnevernsfeltet hvor politisert og faglige argumenter går over i hverandre. Det er vanskelig å evaluere et tiltak i barnevernet uten å trekke inn konteksten. Anglin (2004) mener at for evalueringer av barnevernsinstitusjoner skal være nyttige må vi vite hvordan, når og for hvem et slikt tilbud kan bli benyttet som et positivt valg.

EVALUERING AV FORVALTNINGSREFORMEN I BARNEVERNET

I 2004 ble det satt i verk en stor barnevernsreform i Norge. Forvaltningsreformen i barnevernet innebar at staten tok over fylkeskommunens oppgaver og ansvar på barnevernsfeltet (Rambøll 2012). Bakgrunnen for dette var blant annet store variasjoner mellom kommuner og fylkeskommuners ressurser, samarbeidsutfordringer mellom barnevernet og spesialisthelsetjenesten, og et økende fokus på evidensbaserte metoder og tiltak. Målsetningene for reformen var blant annet å sikre god kvalitet i og styring av barnevernet, bedre samarbeid med kommunene og tilgrensende tjenester, likeverdige tilbud over hele landet, og faglig videreutvikling av barnevernets tjenestetilbud (ibid.).

En av de viktigste målsetningene med reformen var å få til en vridning fra institusjonsplassering til økt bruk av hjelpetiltak og fosterhjem. Mye av faglitteraturen og studier av barnevernsinstitusjoner dokumenterte at det gikk dårlig med barn og unge som hadde vært i institusjon. En annen begrunnelse for å trappe ned bruken av institusjoner var det økonomiske aspektet. En institusjonsplass koster mye mer enn alternative løsninger som fosterhjem eller hjemmebaserte tiltak. Ettersom en av hensiktene med reformen var å få kontroll med kostnadsutviklingen pas-

set dette også i forhold til de faglige føringene. De overordnede, faglige føringene innebar at barn og unge fortrinnsvis skulle plasseres i fosterhjem framfor i institusjon når plassering utenfor hjemmet ble nødvendig. Dette medførte en nedbygging av institusjoner, og spesielt private.

Ulike forskningsinstitusjoner har i perioden 2010-2012 gjennomført evalueringer av forvaltningsreformen fra 2004, for å undersøke hvorvidt målsetningene nevnt ovenfor er blitt oppnådd. I en sluttrapport fra 2012 presenterer Rambøll Management Consulting en oppsummerende analyse av de fem deloppdragene som ble gjennomført.

Organisering og styring

Når det gjelder faglig og økonomisk styring av barnevernet, registrerer man en positiv utvikling når det gjelder strukturelle rammer som tildelelsesbrev, disponeringsbrev og styringsdialog (Rambøll 2012). Samtidig ser det ut til at styringssignalene kunne vært bedre forankret i det kommunale barnevernet.

Rambøll (2012) påpeker at tonivåmodellen med en kommunal førstelinjetjeneste og en statlig andrelinje er krevende. På bakgrunn av funnene fra delrapportene vises det til to hovedutfordringer: For det første ser man en mangel på felles forståelse mellom nivåene, som skaper uenighet og konflikter når beslutninger skal tas. Her vises det til komplekse saker, hvor barn og unge har rettigheter som ligger under ulike lovverk (op cit). Det blir fagteamenes ansvar å finne en løsning i skjæringspunktet mellom statlige føring og kommunens vedtak og handlingsrom, noe som beskrives som utfordrende. Samtidig ser man at kunnskapsutvikling innenfor barnevernet kunne vært bedre forankret i relevante fagmiljøer og i det kommunale forvaltningsnivået.

For det andre har man identifisert en rekke barrierer når det gjelder barnevernets mulighet til å utføre sitt lovpålagte arbeid. Her er det snakk om til dels store forskjeller mellom kommuners ressursomfang, samtidig som at bruk av barnevernstjenester har økt betraktelig som et resultat av at man har satt økt fokus på forebyggende arbeid.

En siste barriere som utheves er økt byråkratisering av det statlige barnevernet, noe som medfører lang ventetid på beslutninger, uhenksmessig dokumentasjonsomfang, og at økonomi eller andre styringsprinsipper fra statlig hold overkjører kommunale vurderinger og kan oppfattes som å gå på bekostning av brukernes beste.

En Fafo-undersøkelse som har sett spesielt på barnevernsbyråkratiet konkluderer også med at dagens organisering er lite hensiktsmessig (Gautun 2010). Her kommer det fram at det er bare om lag halvparten av de kommuneansatte og om lag 60 prosent av fagteamansatte som støtter tonivåorganiseringen av barnevernet. Videre opplever 70 prosent av kommuneansatte at fagteamene overprøver deres beslutninger, og at fagteam utøver press om økt bruk av tiltak i tråd med det biologiske prinsipp. Det pekes også på en betydelig ressursmangel i dagens kommunale barnevernstjeneste, hvor for trange budsjett hevdes å ramme både omfanget av og kvaliteten på arbeidet som utføres. Flertallet av kommunene opplever å ha for få ansatte.

Endringer som foreslås av både kommunalt og statlig barnevernsansatte, er å øke kommunenes ressurser, effektivisere byråkratiet i Bufetat, og å bygge ut et mer differensiert tiltaksapparat (Gautun 2010).

For øvrig viser Rambøll (2012) til et stort fokus på evidensbaserte metoder, som retter seg

primært mot atferdsvansker, og som omfatter kun en mindre del av barn og unge som mottar barnevernstjenester. Et ensidig fokus på evidensbaserte metoder går på bekostning av andre tiltak (op cit). Kunnskap og forskning som kan gi annen faglig relevant kunnskap, og som kan omfatte en større bredde av barneverns klientene, har ikke i stor nok grad blitt fokusert på.

Organisering av barnevernet i Midt-Norge

Rambøll (2011b) har også evaluert organiseringen av Bufetat region Midt-Norge, på bakgrunn av at man etter 2006 har innført områdeledelse, og slått sammen fagteam og fosterhjemtjenesten i regionen. Evalueringen peker på at regionen har en høy dekningsgrad, men scorer lavere enn andre regioner på mål om kapasitetsutnyttelse, oppholdstid og dagspris i institusjon (op cit). Det understrekes samtidig at disse dataene er noe uklare siden ulike dokumentasjonsmåter er benyttet gjennom tiden.

Videre viser rapporten til en svakhet når det gjelder fordeling av myndighet, noe som må ses i sammenheng med organisasjonens komplekse struktur etter at områdeledelse ble innført. «Evalueringen viser at forholdet mellom områdeledelse og regionkontoret oppleves uklart for mange ansatte» (Rambøll 2011b: 10). Noe som vil få konsekvenser for regionens grad av måloppnåelse.

Det vises også til store variasjoner mellom de ulike områdene i hvordan de har organisert sitt arbeid, noe som medfører ulik grad av forståelse for de endringene som er innført, blant ansatte i ulike områder. I evalueringen fant man blant annet at halvparten av enhetslederne ikke vurderer regionskontorets arbeid som hensiktsmessig, når det gjelder å oppnå sentrale mål og legge til rette for et differensiert tilbud. Det blir en utfordring på ledernivå at ansatte stiller seg kritiske til organiseringens hensiktsmessighet (Rambøll 2011b).

Institusjoner som en siste utvei?

Ett deloppdrag i forbindelse med evalueringen av barnevernsreformen, var å undersøke hvorvidt statens ansvarsovertakelse for institusjonene har gitt et mer differensiert og kvalitetsmessig godt tilbud. Dette ble gjennomført av forskere på NOVA (Backe-Hansen et al, 2011), og er en av de mest omfattende evalueringene som er gjort av institusjonstilbudet i Norge.

I NOVA-rapporten blir det argumentert for at målsettingen om tiltaksvidning fra institusjonsplassering til hjembaserte tiltak har gått for langt, og at man heller bør se barnevernets omsorgstiltak som en helhet. Det vises også til hvordan økonomiske hensyn har fått større betydning over tid. Koplet med at de faglige og politiske vindene som blåste, medførte dette at institusjonsplassering ble vurdert som «last resort» - en siste utvei når alt annet var prøvd (op cit). NOVA-rapporten påpeker at institusjonstilbudet i mange tilfeller blir det siste tilbudet som blir satt i verk når ingen ting annet har fungert, for de vanskeligste barn og unge som barnevernet ikke greier å hjelpe på andre måter.

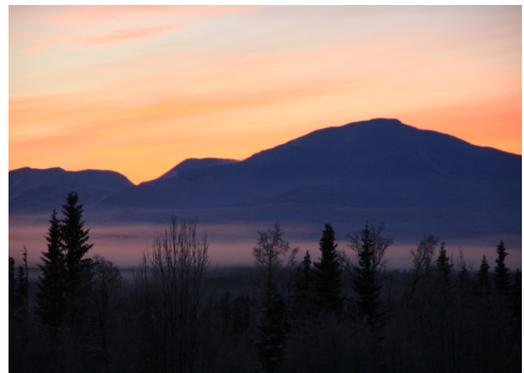
Noe forenklet kan vi hevde at barnevernsinstitusjoner har fått et dårlig omdømme og at nærmiljøbaserte modeller som multisystemisk terapi (MST), hvor barn og unge bor hjemme, foretrekkes.

Behov for forskning på institusjoner

Fra flere hold etterlyses mer forskning på tradisjonelle barnevernstiltak, for å kartlegge hvilke tilbud og hvilket innhold som kommer barnevernsklienter til gode. Angående institusjonstilbudet konkluderer Backe-Hansen et al (2011: 24) med at det er *«et stort behov for videre forsknings- og utviklingsarbeid innenfor institusjonssektoren, særlig hvis det skal være faglige føringer om institusjoner som et bra tilbud til barn og unge»*.

Det anbefales at man i tiden framover fokuserer på å framskaffe forskningsbasert kunnskap om innholdet i institusjonstilbudet (op cit). Gjennom casestudier av ulike former for institusjoner vil man kunne sammenligne og vurdere institusjonstilbudet som helhet, og man vil kunne identifisere suksesskriterier og samle «best practice»-eksempler.

Storø, Bunkholdt og Larsen (2010) argumenterer for det de kaller en «skjev forskningsinnsats» på institusjonsområdet, som innebærer at man i dag har lite kunnskap om hvordan den tradisjonelle barnevernsinstitusjonen fungerer. Debatten har handlet mer om hjemmebaserte tiltak versus alternative plassering utenfor hjemmet. I artikkelen (ibid.) blir det påpekt at man trenger refleksjon om det å arbeide med barn og unge i usikre og uforutsigbare faglige landskap. I dag knyttes det i mye større grad forskning til evidensbaserte tiltak, men disse er som nevnt innrettet mot spesifikke målgrupper, og ikke bredden av barnevernsklienter.

Evalueringen som foreligger er en kvalitativ case-studie, som har sett nærmere på en privat barnevernsinstitusjon, Villa Vika. Denne institusjonen får gode skussmål i brukerundersøkelser og i tilbakemeldinger fra samarbeidspartnere i feltet, derfor er det interessant og nyttig å framskaffe en helhetlig vurdering av virksomhe-

ten. Gjennom en kvalitativ tilnærming og med fokus på nåværende og tidligere beboere, ansatte og samarbeidspartneres erfaringer med Villa Vika, vil denne rapporten forhåpentligvis være et bidrag til den delen av institusjonsforskningen som etterlyses ovenfor.

BUFDIRS BRUKERUNDERSØKELSE PÅ VILLA VIKA

I Bufdirs nasjonale brukerundersøkelse blant barn i statlige og private barnevernstiltak som ble gjennomført høsten 2010, hadde Villa Vika en svarprosent på hele 86 prosent, mot 49 prosent på landsbasis (Rambøll 2011c). Utvalget på 12 besvarelser må imidlertid beskrives som lite, noe som også gjør at resultatene av en spørreskjemaundersøkelse kan bli noe forenklet. Undersøkelsen ble gjennomgått med Villa Vikas ledergruppe i forbindelse med denne evalueringen, for å kvalitetssikre resultatene.

Villa Vika scorer jevnt over bedre enn landsgjennomsnittet i de fleste kategorier (Rambøll 2011c). 92 prosent oppgir at de har det bra alt i alt (helt enig), opp mot 31 prosent på landsbasis. Kontaktperson og andre voksne er tydelig til stede og gir informasjon til beboerne. Graden av medvirkning og graden av hjelp som beboerne på Villa Vika tilbys ligger også noe over landsgjennomsnittet. På spørsmål om «de voksne» gis disse gode skussmål av beboerne. I mindre boenheter vil man ha bedre forutsetninger for å bygge trygge og stabile relasjoner mellom voksne og barn, noe disse resultatene kan hevdes å gjenspeile. Å ha mulighet til å knytte bånd til positive voksenpersoner fremheves som viktig i forskning på barnevernsklienter (jfr. Helgeland 2007, Barnevernpanelet 2011, Tjelflaa, Hyrve og Solhaug 2003).

Av mindre gode resultater svarte bare i underkant av 30 prosent at de hadde faste møter hvor de kunne snakke med voksne. Dette kan

skyldes at Villa Vika ikke opererer med såkalte «husmøter», men heller satser på en åpen dialog mellom voksen og barn i hverdagen. De tar opp problemstillinger etter hvert som de oppstår, og samtaler tilbys fortløpende etter behov.

På spørsmål om de voksne på Villa Vika hjelper beboerne så de kan ha et bedre forhold til familien sin, er resultatet noe lavere enn landsgjennomsnittet, selv om 82 prosent er enige i ut-sagnet. Her kan barn og unges opplevelse variere en del, da arbeid opp mot foreldre er sammensatt. Samvær må være forsvarlig og det henger også sammen med foreldrenes evner og muligheter, deres samarbeidsvilje, hvorvidt de er friske nok og så videre. Villa Vika jobber mye med familie og nettverk, men det kan være utfordrende.

Når det gjelder skolesamarbeid svarer 100 prosent av Villa Vikas beboere at de blir oppmuntret til å gå på skolen. Dette er ikke overraskende, da Villa Vika jobber aktivt for å tilrettelegge skoletilbud for alle beboere. 91 prosent svarer også at de trives på skolen. På spørsmål om beboerne går på skole eller annen opplæring, svarer 75 prosent at de går på skole hver dag, 17 prosent at de har skole 3-4 dager i uken, mens 8 prosent (tilsvarende 1 person i dette utvalget) svarer at de ikke går på skole eller annen opplæring. Her mener Villa Vikas ledergruppe at vedkommende har misforstått kategoriene, da institusjonen har enten skole eller alternative opplæringsløp for alle sine beboere, og jobber mye med dette. De fører dessuten egen statistikk når det gjelder oppmøte på skole, og kan vise til svært stabile resultater på dette området, som ikke måles i denne undersøkelsen.

Når det gjelder oppfølging fra barnevernet er resultatene langt dårligere, Villa Vikas beboere gir en lavere score enn landsgjennomsnittet og

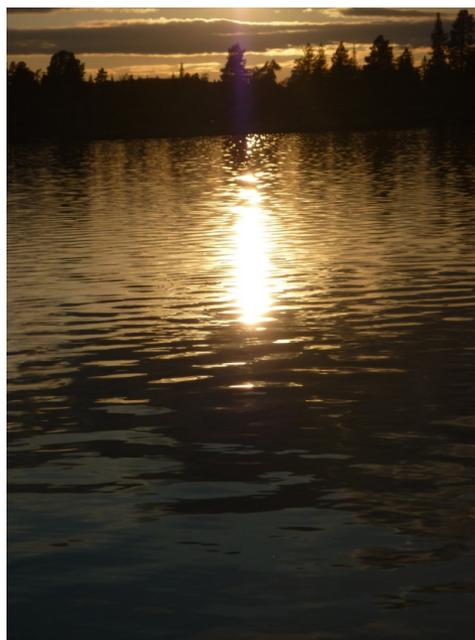
gjennomsnittet i region Midt-Norge på spørsmål om de vet hvem saksbehandler er, om vedkommende er lett å komme i kontakt med, og om vedkommende gjør en god jobb for beboeren. Ledergruppen er ikke overrasket over resultatene, da mange av beboerne uttrykker at de ikke kjenner sin saksbehandler og knapt snakker med vedkommende. Her ser de også et forbedringspotensial når det gjelder kommunikasjon mellom institusjonen og barnevernet, men ledelsesgruppen opplever at saksbehandlerne ofte har svært knapt med tid og er presset.

ETTERUNDERSØKELSE AV TIDLIGERE BEBOERE PÅ VILLA VIKA

I en masteravhandling i sosialt arbeid har 11 ungdommer som tidligere har bodd på Villa Vika blitt intervjuet. Tilbakemeldingene vitner om at disse ungdommene jevnt over har hatt en positiv opplevelse av oppholdet i institusjonen (Bakken 2010). Av suksessfaktorer fremhever de at voksne (ansatte) er til stede og bryr seg, slik at ungdommene kan knytte relasjoner til trygge voksenpersoner. Hvem de voksne er og hvordan de omgås ungdommene er kort og godt svært viktig sett fra informantenes ståsted (ibid.: 92). At ungdommene får erfare positive aktiviteter ble også fremhevet, samt at grensetting er viktig. Villa Vika arbeider målrettet for å sikre en institusjonstilværelse mest mulig likt et vanlig familieliv, men små enheter og fokus på relasjonsbygging, fellesskap, aktiviteter og friluftsliv. Med utgangspunkt i denne studiens informanter ser det ut til at institusjonen har lyktes med å hjelpe disse inn på et mer positivt spor. De aller fleste er rusfrie og ingen av dem bedriver i dag kriminalitet.

Dreiningen mot kortere institusjonsopphold for å redusere såkalte «smitteeffekter» blant ungdommer med atferdsvansker omtales i avhandlingen som uheldig (Bakken 2010). Ifølge til-

knytningsteorien vil det være mer hensiktsmessig å sikre at barn og unge får god tid og langvarig omsorg. Videre argumenterer han for det Villa Vika omtaler som «time-in»-tenkning i møte med barnevernsklienter, i motsetning til atferdsterapiens fokus på «time-out» som bidrag til atferdsregulering (ibid.: 96). Denne tenkemåten innebærer at man møter barnet med godhet og kjærlighet framfor tilbakemeldinger og korreksjon på atferd. I studien kritiseres også utviklingen mot senest mulig intervensjon, slik at barnet skal bo hjemme så lenge som mulig før man tar beslutningen om plassering i institusjon eller fosterhjem (Bakken 2010). Bakken viser til forskning som tilsier at jo senere barn blir plassert, jo vanskeligere er det å oppnå gode resultater og en positiv utvikling.

RAPPORTENS OPPBYGGING

I kapittel 2 presenteres barnevernsinstitusjonen Villa Vika nærmere, når det gjelder utvikling, mål og verdier, metodikk, organisering og satsingsområder.

I kapittel 3 presenteres relevant forskning på området, fortrinnsvis fra den norske konteksten, men også med innslag fra dansk og svensk barnevernsforskning.

I kapittel 4 redegjøres det for evalueringens metodiske design og gjennomføring, samt etiske aspekter og bakgrunn for studien.

I kapittel 5 blir evalueringens funn lagt fram. Disse er sortert etter ulike grupper informanter,

fra barnevernsansatte i kommune og stat, beboere og tidligere beboere, foreldre og foresatte, rektorer og lærere, til institusjonens ansatte og ledere.

I kapittel 6 drøftes resultatene i lys av et teoretisk rammeverk, som tar for seg fire sentrale motsetninger som barnevernsinstitusjoner kan sies å stå overfor (Egelund og Jensen 2011). Deretter drøftes Villa Vikas verdigrunnlag og sosialfaglige særtrekk i et teoretisk perspektiv.

I kapittel 7 gis en oppsummering av evalueringens hovedfunn, samt noen betraktninger om hvordan disse kan brukes i videre utviklingsarbeid innenfor barnevernets institusjonstilbud.

2. BARNEVERN SINSTITUSJONEN VILLA VIKA

Den private barnevernsinstitusjonen Villa Vika ble etablert i 1997 i Malvik kommune utenfor Trondheim, av tre initiativtakere som hadde møttes da de arbeidet sammen på en barnevernsinstitusjon. Disse hadde erfaring med barne- og ungdomsarbeid fra både skole, kriminalomsorg og barnevern, og så behovet for tilrettelagte tilbud og tidlig innsats. En av de opprinnelige initiativtakerne står i dag som leder av institusjonen, som han eier sammen med sin ektefelle og to andre. Han forteller en anekdote for å beskrive motivasjonen bak Villa Vika:

Noen familier er på piknik like ved ei elv. Plutselig oppdager de et lite barn som flyter forbi på elva. De hopper straks ut i vannet for å hjelpe. Rett som det er kommer nok et barn flytende. En av fedrene hopper da ut av elva og løper oppover. De andre roper at han må komme tilbake og hjelpe til, men han

svarer: «jeg må se etter hvor de har falt ut».

Villa Vika har en siden oppstarten lagt opp til en helhetlig tilnærming til arbeidet med barn og unge. Institusjonens satsingsområder omhandler relasjonsbygging, omsorg og mestring. Institusjonen har små boenheter og familieliknende struktur, med vanlige bolighus og færrest mulig ansattskift per barn. Videre satses det på stabil skoledeltakelse og aktiv fritid.

MOTSTAND VED OPPSTART

I 1997 ble et hus i Lertrøveien i Muruvik utenfor Hommelvik kjøpt som Villa Vika AS sin første eiendom. Men ikke uten motstand. Blant lokalbefolkningen i Muruvik møtte Villa Vika en del skepsis i forhold til å skulle starte opp barnevernstiltak i et etablert boligfelt. Det ble tatt initiativ til underskriftskampanjer og det var en

del avisskriveri omkring saken (se bilde 1 under). Det ble noen opphetede folkemøter på det lokale grendehuset.

En av Villa Vikas eiere hadde tidligere rapportert en del kritikkverdige forhold på sin tidligere arbeidsplass, og møtte på bakgrunn av dette også noe mistillit fra barnevernets side. Samtidig var det mangel på institusjonsplasser, og Villa Vika ble godkjent av Bufetat etter forskrift om krav til drift av barnevernsinstitusjoner.

Sist på året i 1997 mottok Villa Vika sine to første beboere. Begge hadde turbulente oppveksthistorier med seg, og en av dem var gitt opp av beredskapshjemmet han kom flyttende fra. Tross en temmelig utfordrende start ble disse ungdommene boende i mange år, og de har fremdeles kontakt med Villa Vika den dag i dag. Relasjonen til nabolaget har også hatt en bratt kurve i positiv retning, og Villa Vika har kjøpt ytterligere to hus i det samme boligfeltet i Muruvik.

I avisartikkelen «Oppklarende folkemøte» fra 1997 (se bilde 2 under), kommer det fram at en stor del av lokalbefolkningen i Muruvik syntes saken hadde utviklet seg til en tragedie for bygda. Det som begynte med underskriftskampanje og splid, endte med at mange misforståelser og antakelser ble ryddet av veien på folkemøtet, og lokalbefolkningen ønsket barna på Villa Vika velkommen. Daværende sokneprest i Hommel-

vik Tor-Levi Sørpstad (1997) skrev også et innlegg i Malvik-bladet, hvor han fordømte underskriftskampanjen. Her minnet han om at det som av enkelte var blitt omtalt som «klientell», i realiteten handlet om «små menneskebarn i begynnelsen av livet som mer enn noen andre behøver trygge og omsorgsfulle voksne rundt seg, for å hjelpes til et ansvarlig og oppreist liv».

I notisen fra Adresseavisen (1997a) med overskriften «Departementet undres», stiller statssekretær Odd Anders With spørsmål ved hvorfor Villa Vika ikke fikk tildelt klienter, når behovet for flere institusjonsplasser i regionen var tydelig til stede. Disse ulike avisoppslagene vitner om en trøblete oppstartsfase, som senere ble snudd til en positiv utvikling og vekst. Avisartikkelen fra Malvik-bladet (2000) tre år etter oppstarten av Villa Vika illustrerer denne utviklingen.

Departementet undres

Barne og famildepartementet har henvendt seg til Villa Vika for å ta rede hvorfor behandlingstilbudet der ikke benyttes.

Statsekretær Odd Anders With sier til Adresseavisen at departementet har fått nyss om at stedet står tomt, og ønsker å bli orientert om

forholdet.

- Vi har ennå bare begrenset kjennskap til omstendighetene rundt at denne institusjonen står tom, mens det ellers skal være et udekket behov for behandlingsplasser for den aktuelle klientgruppen. Vi vil be om en orientering ved de involverte partene, og har først henvendt oss til institusjonen, sier With.

With synes de opplysninger han foreløpig sitter inne med er litt urovekkende, men vil ikke kommentere dette nærmere.

- Det kan imidlertid synes som om institusjonen er blitt dårlig behandlet, sier han, og antyder dermed at han finner det merkelig at den ikke blir benyttet når det er behov for de behandlingsplassene den tilbyr.

120 skrev under protestliste

HELGHE HEGERBERG

MURUVIK: Bygda er delt i to grupper. 120 personer i Muruvik har skrevet under en protestliste mot etableringen av barneinstitusjonen Villa Vika.

En aksjonskomite har i høst gått rundt med ei underskriftsliste mot institusjonen som skal ta i mot fire barn. Institusjonsleder Lars Waldahl er sjokkert over skremmebildet og desinformasjonen som er spredt om hva hjemmet skal inneholde.

- Vi ønsker ikke å gi noen kommentarer til mediene, sier Frode Edvardsen, en av tre personer i bygda som

står bak underskriftslista. Sammen med Jan Age Storhaug og Hugo Dønjar utgjør han aksjonskomiteen.

- Vi er i positiv dialog med lederen for Villa Vika, sa Edvardsen i går. Han bekrefter at 120 personer er underskrivere og at det skal holdes et møte med Lars Waldahl søndag kveld for å oppklare misforståelser.

Lars Waldahl sier han er sjokkert og skuffet over rykteflommen som er spredt lokalt om hva institusjonen skal være. En ungdom bodde privat i bygda noen dager, og dette førte til bygdesnakk om at Villa Vika også skulle ha ungdommer med rusproblemer og kriminell løpebane.

Waldahl beklager at personene bak underskriftslista

ikke har kontaktet institusjonen for å få korrekte opplysninger. I sommer ble det orientert om innholdet og fagplanen under et åpent møte i grendehuset, og da var det ingen kritiske røster som stod frem.

- Det var et lite sympatisk trekk å spre desinformasjon og splitte bygda i to grupper. Hvis det ikke er plass for et så lite tilbud for en ut-satt gruppe barn i et skjermet bygdemiljø, ja da er dette lokalsamfunnet lite romslig. Jeg er optimistisk på at fornuften vil seire i Muruvik. Vi har fått masse støtte fra andre beboere, sier Lars Waldahl.

Søndag kveld møtes partene for å oppklare uenigheten.

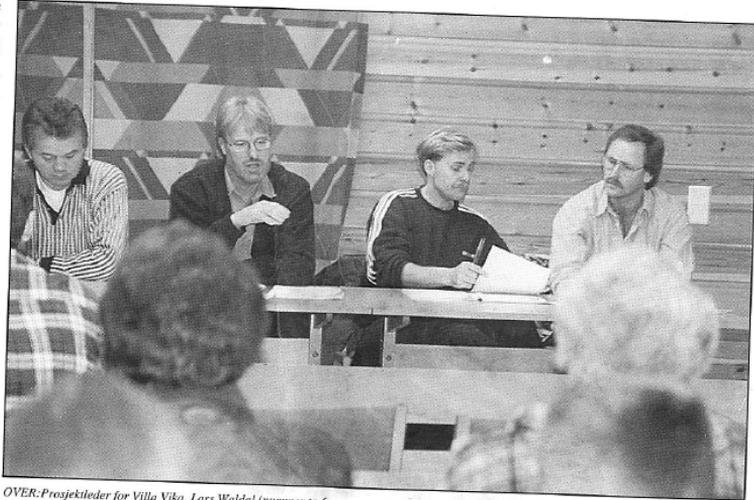
Bilde 1: Avisutklipp fra Adresseavisen 1997 - «Departementet undres» og «120 skrev under protestliste»

Oppklarende folkemøte

– Det har vært direkte ekkelt å være muruviking den siste tiden. Jeg har skammet meg over stempet som denne saken har satt på grenda vår. Nå er det på tide at vi begynner å vise medmenneskelighet, og ønsker barna på Villa Vika velkommen.

CHRISTER SCHÖNBERG

Slik beskrev en kvinne fra Muruvik situasjonen som hadde oppstått i bygda, da hun valgte å ta ordet under folkemøtet forrige torsdag. Under møtet kom det åpenbart frem at flere av innbyggerne mislikte oppstyret omkring Villa Vika sterkt, og rett og slett følte at Muruvik var blitt et betent sted de siste ukene. Flere som tok ordet, sa at de rett og slett slamt seg over å være muruvikinger for tiden. Derfor var det etter alt å dømme et etterlenget folkemøtet som fant sted i grendehuset på torsdag. Oppmøtet var relativt stort, og flere av innbyggerne valgte å ta ordet etter at de involverte partene var ferdige med sine innlegg.

OVER: Prosjektleder for Villa Vika, Lars Waldal (nummer to fra venstre).

Bilde 2: Avisutklipp fra Malvik-bladet november 1997 - «Oppklarende folkemøte»

Villa Vika utvider

Barnevernsinstitusjonen etablerer seg også på Torp

Barnevernsinstitusjonen Villa Vika AS utvider sin virksomhet. I løpet av høsten er et nytt hus på Torp i virksomhet, noe som innebærer en tilnærmet doubling av tilbudet.

GEIR OLAV FLÅAN

Det er snart gått tre år siden Villa Vika startet virksomheten i Muruvik. Etter mye oppstyr og en god del fram og tilbake kunne Lars Waldal starte opp den private barnevernsinstitusjonen med fire plasser. Nå kan daglig leder Waldal bekrefte at det foregår arbeid med et lignende foretagende på Torp.

– Det er ikke utenkelig, svarer Waldal på vårt spørsmål om Villa Vika har planer om å utvide. – Foreløpig har vi ikke kommet særlig langt, men det jobbes mye med det, forteller Waldal.

I Vuluvegen 27 har Villa Vika svært så konkrete planer om en barnevernsinstitusjon med tre plasser.

– Blir dette basert på samme modell som driften i Muruvik?

– Ja, det er det vi satser på, sier Waldal.

SPREDTE OPPDRAG

Villa Vika har så langt gått som forventet for Lars Waldal og hans medarbeidere. Han bekrefter også at resultatene hittil har vært gode. Nå har han også styrket utøben ved at hans tidligere sjef i Kriminalomsorg i Frihet (KIF) i Sør-Trøndelag er ansatt i Villa Vika AS. Det blir i

en ren administrativ stilling, mens Waldal skal stadig tettere inn mot institusjonens tiltak.

– Slik det er i dag har vi veldig mange oppdrag veldig spredt, og jeg har dessverre ikke muligheter til å følge opp alt på nært hold. Nå skal jeg jobbe litt tettere opp mot dette, sier Waldal, som fortsatt skal være daglig leder.

KONTROLLEN VIKTIGST

Offentlig barnevern er mye omtalt i medier og for utenforstående kan det virke som dette ikke helt innfrir de forventningene som finnes. Lars Waldal er forsiktig når han sammenligner det offentlige med det private.

– På en måte er også vi en del av det offentlige ettersom de kjøper plasser hos oss. Likevel er en del sider ved det private engasjementet nyttig. Men det er viktig for meg å presisere at det offentlige har veldig gode kontrollrutiner. De må ha gode, kvalitative tiltak og være sterkt inn på det kvalitetsmessige, sier Waldal, som forteller om et meget godt samarbeid med det offentlige.

FLERE ANSATTE

Utvidelsen av Villa Vika AS vil også føre til behov for stadig flere

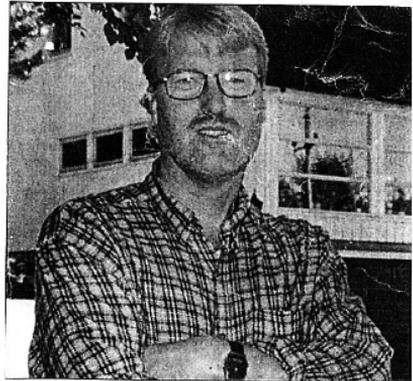
arbeidstakere. Slik situasjonen er innenfor denne type virksomheter er det mange som har sporadiske oppdrag, men ved siste optelling hadde Villa Vika 16 personer på lønnslisten. Flere blir det når institusjonen på Torp etter planen åpner i løpet av høsten.

– Det vil bli flere, mange flere, men det er vanskelig å si eksakt hvor mange ettersom vi har så mange personer som vi leier inn til ulike oppdrag, sier Waldal.

– Er det et problem å finne personer med den rette kompetansen?

– Det går stort sett greit, men det er veldig viktig å finne folk med den personlige kompetansen, sier Lars Waldal.

TIL TORP: Villa Vika og daglig leder Lars Waldal utvider virksomheten i høst. En ny bolig er snart klar på Torp.

Bilde 3: Avisutklipp fra Malvik-bladet i 2000 – «Villa Vika utvider»

VISJON OG MÅLSETTING

Institusjonens hovedmål er i den seneste institusjonsplanen (2011) formulert på følgende måte:

«Villa Vikas målsetting er å ivareta beboernes behov for omsorg i videste forstand. Med det menes å ivareta alle muligheter for utvikling hos barnet til å øke sin kompetanse og mestring psykisk, sosialt og fysisk. Respektfull omsorg er vesentlig for oss. Det arbeides strukturert og målrettet for å:

- Fremme positiv selvoppfatning gjennom kompetansebygging på mange plan.
- Fremme positiv sosial avbildning, gi en sosialt verdsatt rolle.
- Fremme selvstendighet og kvalifisere for et meningsfylt liv som aktivt handlende individ.
- Opprettholde og utvikle beboernes kontakt med familie og nettverk som beboeren og hjelpetjenesten mener det er bra for beboeren å ha kontakt med».

ORGANISERING

Villa Vika har utvidet sitt tilbud oppgjennom årene, og har siden 2011 vært registrert med 13 godkjente fulltids plasser. Siden 2001 har avlastningsdelen vært skilt ut som et eget foretak: Villa Vika Aktiv AS, som tilbyr avlastning for barn og unge på ettermiddager, helger og ferier. Selv om denne evalueringen ser først og fremst på institusjonsdelen, er det verdt å nevne at de to virksomhetene samarbeider en hel del, og leier ut ansatte, eiendommer og utstyr til hverandre.

Eiendommer

Totalt har institusjonen Villa Vika 5 avdelinger i Malvik kommune, hvorav tre ligger i Muruvik, en på Storsand og en på Vikhammer. Alle enhetene er ordinære bolighus som ligger i etablerte boligfelt. Boligene er velutstyrte og godt vedli-

keholdt både inne og utendørs. To av avdelingene har plass til 4 beboere, to har plass til 2, og en avdeling har plass til enetiltak. En av enhetene har også etablert en treningsleilighet. I tillegg eier Villa Vika to fritidshus, mens Villa Vika Aktiv eier fem fritidshus, et småbruk og en leilighet. Alle disse eiendommene, som ligger i Trøndelag og Sverige, disponeres av både institusjonen og avlastningsvirksomheten, og brukes hyppig i helger og ferier. Her har man mange muligheter til uteaktiviteter som ski, alpint, kano, terrengsykling, snøskuterkjøring, fiske, fjellturer og så videre.

Ansatte

Per i dag har Villa Vika 46 ansatte, hvorav 41 jobber heltid og 5 er deltidsarbeidende. Ansattgruppen består av 21 kvinner og 25 menn. Flere av disse har vært en del av institusjonen helt fra oppstarten av. Gjennomsnittlig ansettelsestid for staben er 6,5 år. Flertallet (32 personer) er fagutdannet som barnevernspedagog, vernepleier eller sosionom. Seks personer er utdannet pedagoger. For øvrig har institusjonen tilsatt en helsesøster, en sosialantropolog, to som er under fagutdanning og fire som er ufaglærte.

Når det gjelder rekruttering av medarbeidere, legges det både vekt på personlig egnethet, samtidig som institusjonen tydelig ser behovet for å ha god sosialpedagogisk og barnevernfaglig kompetanse blant sine ansatte. Det er også viktig at medarbeiderne har evne og motivasjon til å involvere seg i aktiviteter og i det sosiale med barna. Medarbeidergruppen anses å ha komplementære ferdigheter og interesseområder, noe som muliggjør at institusjonen kan gi et bredt og tilpasset tilbud.

Barn og voksne matches best mulig i forhold til interesser og egenskaper, og fungerer det ikke etter planen er man åpen for justering. Det sattes stort på opplæring av ansatte, både i ulike

aktiviteter som institusjonen ønsker å tilby barna, og når det gjelder miljøterapeutiske og psykologiske tilnæringsmåter. Et annet viktig moment er at medarbeidere må ha vilje og evne til å stå i jobben over tid, selv om det kan være utfordrende. Barn og unge som kommer på institusjon har gjerne brutte relasjoner bak seg og har et sterkt behov for stabile og trygge voksne i sin nærhet. Et av Villa Vika sine mål i møte med disse barna, er å vise at de ikke kommer til å gi dem opp.

BARN OG UNGE PÅ VILLA VIKA

Villa Vika er en langtidsinstitusjon for jenter og gutter i fra 6 til 18 år, hvor beboere kan være over flere år ved behov. Institusjonen har også fulgt opp ungdommer etter fylte 18 år, og har kan blant annet organisere botrening i treningsleiligheter som institusjonen eier, samt oppfølging i en tid etter utflytting til egen bolig. Villa Vika tar imot barn og ungdom etter følgende to paragrafer i Barnevernloven (1992):

- §4-4, 5. ledd om frivillig plassering utenfor hjemmet uten omsorgsovertakelse, med foreldrenes samtykke.
- §4-12 som innebærer omsorgsovertakelse og at barneverntjenesten overtar hovedansvaret for barnet.

Villa Vika omtaler seg i institusjonsplanen (2011) som en *omsorgsinstitusjon* framfor en adferdsinstitusjon. Barn som kommer til Villa

Vika har gjerne sammensatte utfordringer, men er fellesnevner for mange av dem er at de er relasjons – eller tilknytningsforstyrret i større eller mindre grad, som følge av sin oppvekst. Hvilket innebærer at deres tilknytning til sentrale omsorgspersoner har vært enten utrygg eller ustabil. I tillegg har mange atferdsvansker og sosiale samspillvansker, som kan ha sitt utgangspunkt i opplevd omsorgssvikt, nevrologiske dysfunksjoner som ADHD, Tourette syndrom eller Asberger syndrom.

Utfordringene barna opplever kan også knyttes til psykiske vansker hos dem selv eller foreldrene, alvorlige skolevansker samt tilknytningsproblematikk. Barn og unge som sliter med rusmiddelbruk, alvorlig vold og kriminalitet er ikke en del av Villa Vikas målgruppe.

Statistikk 1997-2012

Siden oppstarten har Villa Vika tatt imot og hatt boende hos seg totalt 55 barn, hvorav 14 jenter og 41 gutter. Kjønnfordelingen har altså vært omtrent en tredel jenter og to tredeler gutter. Botiden har variert en hel del for det enkelte barnet, det korteste oppholdet varte i 6 dager og det lengste gikk over 9 år, men den gjennomsnittlige oppholdstiden i perioden har vært på 2,6 år per barn.

METODIKK

Som vi har sett har institusjonen Villa Vika vokst en god del på 15 år. Både det at man har fått flere tiltak, og at beboerne har hatt mer sammensatte og større utfordringer, har ført til økt behov for kunnskap og kompetanse. Utviklingen har resultert i at også den faglige tilnærmingen har utviklet seg. Det legges større vekt på behandling og psykologisk tilnærming, og det kreves mer faglig kompetanse blant ansatte. Samtidig har det ideologiske verdigrunnlaget, tankesettet og tilnæringsmåtene som initiativtakerne startet opp med, forholdt seg

ganske likt. Tidligere har vi vist til at institusjoner ofte preges av en eklektisk og ofte til dels uklare faglige metodikk (jfr. Tjelflaat og Ulset 2007). Videre påpekes det at teorier og metoder ofte framstår mest tydelig i planer og mindre i institusjonens praksis, og at det kan ha sammenheng med at det mangler institusjonaliserte standarder for hvordan man skal arbeide med barn og unge i barnevernet (jfr. Sallnäs 2000; Røvik 1998).

Villa Vika har også et eklektisk utgangspunkt for sitt faglige arbeid, da de har innhentet teoretiske og faglige perspektiver fra flere forskjellige hold. Samtidig har de en uttalt humanistisk holdning til arbeidet med barn og unge, noe som påvirker premisene for det faglige så vel som det praktiske arbeidet. Institusjonen legger en helhetlig og økologisk forståelse av individet til grunn i sitt arbeid med barn.

Omsorg

Villa Vika omtales som en omsorgsinstitusjon, med tett og nær oppfølging i små boenheter. Størrelsen på institusjonen er vesentlig for å kunne ivareta og trygge det enkelte barn på en god måte. Det arbeides over tre omsorgsdimensjoner; behovsomsorg, utviklingsomsorg og oppdrageromsorg. Det vil si at man i tråd med sosialøkologisk tenkemåte arbeider for å imøtekomme det enkelte barnets behov for omsorg, utvikling og oppdragelse.

Relasjoner

Innen tilknytningsteori tar man utgangspunkt i relasjoner og tilknytning til omsorgspersoner i oppveksten, for å danne et bilde av barn og unges relasjonelle evner og grad av trygghet overfor andre mennesker. Har man en relasjonsskade vil man repetere atferden fra tidligere relasjoner i møte med nye personer og nye omgivelser (Haarklou 2011). Tilknytningsforstyrrede barn kan ha behov for å trene på å beskrive og takle følelser, og for å lære hva gode

relasjoner innebærer (Haarklou 2011). Villa Vika jobber mye med å utvikle gode relasjoner til beboerne, gjennom å tilrettelegge for en trygg og forutsigbar hverdag omgitt av stabile voksenpersoner.

Sosialøkologisk tilnærming

Villa Vika benytter seg av en helhetlig tenkemåte for å forstå og møte det individuelle barnet, i forhold til både fysiske, psykiske, sosiale og psykososiale behov. Bak denne tilnærmingen ligger at ethvert menneske har sitt eget sosiale økosystem, som preger individets virkelighetsforståelse og atferd (Bronfenbrenner 1979). Barn som har opplevd omsorgssvikt eller har personlige vansker, kan få et økosystem som er i ubalanse, fordi deres kompetansegrunnlag ikke kan matche krav og normer som omgivelsene møter dem med. Individet, atferden og miljøet bør derfor vurderes i forhold til hverandre, både når det gjelder å forstå, å møte og å hjelpe den enkelte.

Affektfokusert miljøterapi

Som del av en tett og individuell oppfølging, benytter Villa Vikas ansatte affektregulering, ved å ta hensyn og vise oppmerksomhet til barnets reaksjoner og følelsesutbrudd. En slik deling av følelser og opplevelser, hjelper barnet med å beskrive og dermed takle det som er vanskelig. Bakgrunnen for affektreguleringen er at selvutvikling krever tilbakemeldinger fra andre mennesker (Sørensen 2006, Liang 2010). Gjennom samspill og samhandling får barnet sosial trening og styrket selvfølelse. De voksne på Villa Vika legger vekt på å være tydelig til stede sammen med barna, hjelpe dem å sette ord på følelser, og å respondere på det de forsøker å formidle.

KOMPETANSE- OG SATSINGSOMRÅDER

Ut ifra mange års arbeid med barn som har atferdsvansker, tilknytningsskader og sosiale

samspillvansker, har institusjonen tilegnet seg et kompetansegrunnlag som stadig modnes. Over tiden har det også utkrystallisert seg noen områder som Villa Vika har spesielt god kompetanse på og erfaring med. Satsingsområdene som vises til nedenfor fremheves av institusjonsledelsen, men også fra oppdragsgivere og andre informanter i denne undersøkelsen sin side.

Individuell tilpasning og oppfølging

I Villa Vika brukes mye tid og ressurser på å tilpasse situasjonen best mulig for det enkelte barnet. Når det gjelder bosituasjon, størrelse på boenheten og antall medboere, når det gjelder gruppesammensetning av barn, og når det gjelder hvilke voksne som er kontaktperson og jobbet tett opp mot det enkelte barnet. Her er institusjonen fleksibel og jobber mye med at den helhetlige situasjonen rundt barnet skal være mest mulig stimulerende. Måten institusjonen er organisert på, styrker mulighetene for individualisering og fleksible opplegg.

Det satses mye på at den enkelte beboer skal kunne ha en aktiv fritid, og Villa Vika har derfor godt med bemanning på ettermiddag og kveld, slik at de ansatte kan delta i aktiviteter sammen med beboere og/eller hente og bringe. Det tilrettelegges også for at beboerne kan ha god kontakt med jevnaldrende i nærmiljøet, klassekamerater og andre venner. Husene er rikelig utstyrt med leker og utstyr til innendørs og utendørs aktiviteter. Beboerne blir oppfordret til å ta med seg venner hjem på besøk og om ønskelig overnattingsbesøk.

Mestringsopplevelser og talentjakt

Villa Vika har et utbredt fokus på aktivitet og fritidstilbud, og sørger derfor for å muliggjøre en rekke friluftaktiviteter. Opplevelser er viktig for den individuelle utviklingen. Fysisk aktivitet og motorisk stimuli bidrar til mental utvikling og mestringsopplevelser. Samtidig som relasjoner lettere knyttes gjennom nærheten som ligger i å

gjøre noe sammen. Institusjonens mange fritidsboliger og landsteder byr på naturlige omgivelser og små og store opplevelser.

Mange uoppdagede egenskaper og interesser hos barna kommer til syne gjennom å få prøve seg i ulike aktiviteter. Villa Vika strekker seg langt for å tilrettelegge i forhold til en lang rekke fritidstilbud. Alle barn er forskjellige, så «talentjakt» må starte på nytt med hver beboer. Flere har vanskelig for å fungere i organiserte tilbud som for eksempel lagidretter, men for at de skal få prøvd seg i litt mer skjermede omgivelser leier institusjonen en gymsal og svømmehall. Villa Vika ser på livet hjemme, på skolen og på fritiden i et helhetsperspektiv, og understreker at alle disse tre arenaene må ivaretas på lik linje.

Skoleoppfølging

Villa Vika har hele veien hatt et nært samarbeid med skolevesenet og følger opp sine beboere tett i forhold til skolegang. Villa Vikas tankegang er at skoleforankring er nøkkelen til en bredere samfunnsintegrering. Sosial kompetanse og positive relasjoner etableres og utvikles gjerne gjennom skolen. Å gå på skole er noe som barn og unge forbinder med en normalisert tilværelse – «der alle andre er og det alle andre gjør».

For 15 år siden var det langt fra åpenlyst at barnevernsbarn fikk ekstra oppfølging i skolesituasjonen, og dette var noe som Villa Vika har måttet kjempe for. Daglig leder på institusjonen fulgte selv beboerne på skolen i begynnelsen, og var da til stede gjennom hele dagen og i alle friminutt. Siden mulighetene for spesialtilpasset opplegg var såpass begrenset den gangen, så de behov for å gjøre dette, dersom barna skulle ha en reell mulighet i skolesystemet. En av de andre eierne jobbet som spesialpedagogisk koordinator på Malvik skole samtidig som hun jobbet på Villa Vika, og gjennom hennes inn-

sats fikk de gradvis etablert rutiner for samarbeid mellom skolen, Bufetat og institusjonen.

Ledelsen i Villa Vika kjente skolesystemet med dets muligheter og begrensninger, samtidig som de kjente barnas behov for oppfølging. De visste at ressurser også måtte utløses i skolen skulle barna sikres en helhetlig oppfølging. Samarbeid med Pedagogisk-psykologisk tjeneste (PPT) har også vært avgjørende for å få på plass et stabilt opplegg i skolen for beboerne.

Å få skoleledelse, rektorer og lærere med på laget beskrives av Villa Vikas ledelse som avgjørende, med tanke på å oppnå høy skoleledelse og lite fravær blant beboerne. Folk fra skolen inviteres også på samtlige kurs i Villa Vika-regi, slik at de kan få innsikt i perspektivene og metodikken som institusjonen bruker. I dag er Villa Vika kjent for godt samarbeid med skolen, og deres måte å jobbe opp mot skolen på har etter hvert blitt kjent som «Villa Vika-modellen».

Institusjonens ledergruppe viser til høy skoleledelse blant sine beboere. I den forbindelse jobber de nå med å utvikle et verktøy for å kunne dokumentere skoleoppmøte systematisk. Suksessfaktorene bak er ifølge ledelsen en gradvis tilvenning til skolesituasjonen, tett kommunikasjon med skolen, og integrering av klassekamerater i beboernes fritid. Villa Vika bidrar for eksempel til å arrangere ulike aktivitetstider for beboernes skoleklasser, hvor deres beboere får oppleve å være en ressurs for de andre elevene. Dersom det i forbindelse med skoleturer er behov for å låne utstyr, stiller institusjonen gjerne med dette.

Foreldresamarbeid

I tråd med utviklingsøkonomisk tankegang satser Villa Vika på å samarbeide med barnets foreldre på en så god måte som mulig. I institusjons-

planen (2011) står det «Villa Vika har et aktivt forhold til arbeidet med barnets familie og øvrige nettverk under oppholdet». Familien og hjemstedet er en helt sentral del av barnets individuelle økosystem, og dette forandres ikke selv om det må flytte til institusjon. Samtidig legger plasseringshjemmelen noen føringer på hvordan institusjonen skal jobbe opp mot familie og nettverk. Dersom målet er at barnet skal flytte hjem etter en tid, arbeides det under oppholdet på Villa Vika aktivt for å tilrettelegge for dette. Villa Vika har knyttet til seg fagpersoner fra BUP som bidrar med veiledning i slike sammenhenger.

Villa Vika ønsker at beboerne skal kunne ha et bilde av sin familie som verdsatte individer, samtidig som man ser realistisk på familiens ressurser. Jevn kontakt med familien er viktig for å kunne fange opp endringer når det gjelder familiens muligheter for og egenskaper når det gjelder å ivareta barnet. For eksempel inviterer Villa Vika ofte foreldre og/eller søsken med på hytteturer og lignende, sammen med ansatte fra institusjonen eller uten. De låner også ut fritidshus til familier slik at de kan være sammen i helger og ferier.

FAGLIGE ALLIANSER OG SAMARBEID

Fra oppstarten hadde institusjonen avtale om veiledning av ansatte gjennom Barne- og Ungdomspsykiatrisk Poliklinikk (BUP). I dag har alle ansatte gjennomgått en eller flere kursrekker, ved henholdsvis Psykologspesialist Joachim Haarklou, som er kjent for sitt arbeid med tilknytningsterapi, og med representanter fra Nevropedagogisk Senter i Trondheim, som har spesialisert seg på barne- og ungdomspsykiatri.

Villa Vika har hatt en tiltagende psykiatrisk orientering i sin virksomhet. Med tiden har de også sett at behandlingsaspektet har blitt mer legitimt innenfor barnevernet generelt. Skoleingen av samtlige ansatte skaper dessuten en felles plattform og et samlet forståelsesgrunnlag i møte med beboerne. I tillegg inviterer institusjonen sine samarbeidspartnere i skoleverket og barnevernet til å delta på kurs, noe som styrker de faglige alliansene mellom institusjonen og de ulike samarbeidsinstansene.

ENDRINGER I BARNEVERNETS FORVENTNINGER

Etter hvert har oppdragene fra barnevernet blitt mer konkretisert og planmessig tydelige. Mer omfattende tiltaksplaner fra deres hold har også ført til mer omfattende arbeid med handlingsplaner for det enkelte barnet ved Villa Vika. Handlingsplanen legger føringer på den daglige innsatsen ovenfor beboeren, og den oppdateres og justeres etter hvert som situasjonen utvikler seg. Men selv om disse papirførte planene har fått større plass, opplever ikke ledel-

sen i Villa Vika at deres tilnæringsmåter i arbeid med barn og unge har endret seg nevneverdig. Selv om både beskrivelser, dokumentasjon og måleparameter i større grad fokuseres på i dag, består institusjonens faglige fundament av det samme.

OPPSUMMERING

Oppsummert kan man si at Villa Vika fra sin oppstart har hatt et utbredt fokus på *helhetlig omsorg*. Viktige ledd i institusjonens mål om god omsorg har vært en betydelig satsning på å ivareta barnets muligheter på sentrale sosialiseringarenaer, både hjemme, på skolen, og på fritiden, i møte med andre barn og i møte med voksne. Siden oppstarten for femten år siden har det i tillegg blitt et økende fokus på behandling, og Villa Vika har spesialisert seg på en utviklingsøkonomisk og psykososial tilnærming. I tillegg jobbes det i tråd med tilknytningsteori og kognitiv atferdsteori.

3. TIDLIGERE FORSKNING

Barnevernsinstitusjoner har vi hatt i Norge lenge før vi fikk en velferdsstat. I Trøndelag er kanskje Kristian Kristiansens (1950) skjønnlitterære trilogi om barnehjems-gutten Adrian Posepilt som best forteller hvordan samfunnet tok seg av barn og unge som ikke hadde en familie. Historisk har barnevernsinstitusjonene oppgaver vært å hjelpe fattige barn og unge som familien ikke kunne ta seg av. Hovedmålsettingen var å forhindre at barn og unge ble overlatt til seg selv uten oppfølging, støtte og kontroll fra de voksne. Institusjonene var gjerne knyttet til kirka eller andre religiøse organisasjoner. I europeiske land som Tyskland, Sveits og Italia har vi eksempler på institusjoner som tok i mot foreldreløse og forlatte

barn og unge så tidlig som på 1100-tallet (Hyrve og Sataøen, 2006). I Norge har barnevernsinstitusjoner tradisjonelt hatt fokus på omsorg. Imidlertid har det skjedd en merkbar endring de siste 10-15 årene hvor man har lagt vekt på at institusjonene skulle få tydeligere målgrupper og mer vekt på behandling.

Sallnäs (2000) har i sin avhandling om framveksten, ideologien og strukturen i svenske barnevernsinstitusjoner pekt på at disse både blir sett på som en løsning og et problem for bestemte grupper barn og unge. På den ene sida har det funnes en strek tro på at institusjonsmiljøet kan hjelpe barn og unge til å få en adekvat sosialisering. På den andre siden har

det vært flere forskere som har dokumentert negative konsekvenser av institusjonsopphold (Clausen og Kristofersen 2008). Dette har resultert i massiv kritikk (se Andreassen 2003) av spesielt private institusjoner og påstander om at disse mangler en grunnleggende forståelse av de problemene og en faglig underbygning av arbeidet de utfører. Dette resulterte i at man i Norge etter barnevernsreformen av 2004 prøvde å redusere bruken av institusjonsplasser, og da spesielt private. Noe man også har lyktes med ifølge evalueringen av reformen (Backe-Hansen et al 2011).

Dobbeltheten i synet på institusjoner har resultert i at flere forskere og barnevernsarbeidere begynte å stille spørsmål ved den ensidige framstillingen av innholdet og utbytte av oppholdet. I rapporten fra familiedirektoratets arbeidsgruppe om kvaliteten i barnevernsinstitusjoner heter det:

*Institusjoner som del av tiltaksapparatet er derfor ikke bare en nødvendig men en **ønskelig** del også i framtiden, men kun dersom de forhold som påvirker resultater i negativ retning forandres. Blant forklaringsvariabler på svake resultater er blant annet smitteeffekt som følge av at ungdommer med ulik problematikk plasseres i samme institusjoner, svakt fokus på involvering av familie, svakt fokus på skole, og svakt fokus på oppfølging etter utskrivning fra institusjon (BUFDIR 2010, s.4)*

I sitatet ovenfor ser vi at direktoratet har tro på det å gi barn og unge et institusjonstilbud så sant det er kvalitativt godt. De hevder også at det for noen er det beste tilbudet det offentlige kan gi til barn og unge som har utfordringer av ulik slag.

Som vi ser er ikke synet på bruken av institusjoner i barnevernet entydig. Debatten rundt bruk av institusjoner har vist at det har vært mer

eller mindre legitimt å benytte institusjonsplassering når barn skal anbringes utenfor hjemmet. Dette kommer av at institusjonsplasseringer har flere innebygde motsetninger og dilemmaer ved seg som Egelund og Jakobsen (2011) uttrykker det. Disse motsetningene og dilemmaene må håndteres av de sentrale aktørene, det vil si de profesjonelle og barn og unge i første runde, men også av andre interessenter. Barnevernsinstitusjoner har en rekke institusjonsspesifikke forhold som byråkratisering, «rett-troenhet» om hvordan institusjoner skal drives, lover, forskrifter, makt osv. som vil innvirke på driften. Barn og voksne må prøve skape mening og sammenhenger i den institusjonelle virkeligheten.

Egelund og Jakobsen (2011) mener man må legge et institusjonelt helhetssyn på barnevernsinstitusjoner for å gripe det særegne ved denne praksisen. Med det mener de at man må trekke inn hvordan faktorer som politiske rammebetingelser, organisering av arbeidet, metodiske strømninger møter den praktiske hverdagen i institusjonene. Med andre ord må man analysere institusjonene på ulike nivåer, individ-, gruppe- og organisasjonsnivå. Spesielt det siste nivået har vært stemoderlig behandlet i norske studier av institusjoner. Både strukturelle, mellommenneskelige, politiske og symbolske rammer kan brukes i denne analysen.

Å studere barnevernsinstitusjoner er spennende av flere grunner. Det er relativt mange barn i Norge som vokser opp i institusjoner. I 2011 var det 1200 barn i institusjoner, en nedgang på 7% fra året. Tallet på oppholdsdager var i 2011 underkant av 1,1 millioner. Dette er en nedgang fra 2010 på under 3 prosent (Statistisk sentralbyrå 2012). Selv om det er en nedgang i antall barn og oppholdstider i institusjon, er det fremdeles mange som vokser opp på denne måten i Norge.

En annen grunn til å studere institusjoner er at de er inne i en brytningstid hvor de går fra å ha fokus på omsorg til å legge mer vekt på behandling ut i fra evidensbaserte metoder. Nå skal metoder kunne etterprøves og de skal dokumentere effekt. Institusjonene har også blitt utsatt for «revisjons-eksplosjonen» (Jensen et al, 2011). Det betyr at personalet må dokumentere nesten alt som gjøres, noe som har medført at ansatte bruker mye mer tid på administrasjon. Dette er et resultat av moderniseringen av offentlig sektor med utgangspunkt i liberale ideer som New Public Management.

Egelund og Jakobsen (2011) presenterer fire sentrale motsetninger som vi finner i institusjoner. Det er:

1. Støtte til barnet i fare og det farlige barnet
2. Samfunnsmessig inkludering gjennom eksklusjon fra hverdagslivet i familien
3. Plasseringen skal sikre barna trygghet og forutsigbarhet, men skaper i seg selv turbulens og uoverskuelighet
4. Plasseringen i institusjon fokuserer på barn-voksne-relasjonen, men det er barnefelleskapet som utgjør det plasserte barnets primære referanseramme

Første motsetning er forholdet mellom hjelp og kontroll. Dette er kanskje den mest sentrale dimensjonen i det sosialpedagogiske arbeidet i arbeidet. Barnet skal på den ene siden støttes, oppdras og behandles, på den andre kan dette medføre disiplinering gjennom tvang, kontroll og sanksjoner.

Den andre motsetningen er at barna ekskluderes fra den viktigste sosialisering- og inkluderingsarenaen i vår kultur; familien. Graden av eksklusjon fra familien varierer, noen institusjoner prøver å vedlikeholde relasjonene til barnets familie.

Den tredje motsetningen gjelder målet med oppholdt på institusjonen. Målet med plasseringen er å skape en forutsigbar og trygg hverdag, men det kan resultere i det motsatte. Dette er selvsagt avhengig av hvilke voksne, barn og unge som er på institusjonen og hvilke normer og verdier som gjelder. Når et barn skal etablere seg på en ny arena kan det skape problemer i forhold til de normer og verdier som barnet har med seg fra etablerte arenaene de allerede deltar på. Dette kan skape lojalitetskonflikter.

Den fjerde motsetningen går på relasjonen mellom barn og voksne. I litteraturen legges det vekt på at de voksne i institusjonene blir rollemodeller og omsorgspersoner for barna. Men etnografiske studier (Stokholm 2009) påpeker at det er barnefelleskapet som utgjør barnas primære referanseramme, ikke de voksne.

Disse motsetningene finner vi igjen i ulike former i alle institusjoner og institusjonene må håndtere disse på en god måte. Det er hvordan institusjonen mestrer disse dilemmaer og motsetninger som avgjør hvilken kvalitet institusjonen får.

Vi vil nå gjennomgå forskning som sier noe om det norske barnevernet og barnevernsklienter, før vi går over til å se nærmere på institusjonsforskningen.

KVALITET I DET NORSKE BARNEVERNET

I 2010 ble det av Barne-, likestillings- og inkluderingsminister Audun Lysbakken oppnevnt et panel kalt «Barnevernpanelet», som skulle utarbeide forslag til forbedringer i barnevernets virksomhet. Det består av tidligere barnevernsbarn, fagfolk og andre med kompetanse innen barnevernsfeltet, og leverte etter en rekke samlinger og seminarer en rapport med sine råd og anbefalinger (Barnevernpanelet 2011). Barnevernpanelet la til grunn barnekonvensjonens

prinsipper om «barns rett til ikke-diskriminering, barns rett til medvirkning, barns rett til liv og utvikling og barnets beste som et grunnleggende hensyn i alle avgjørelser som gjelder barn» (ibid.: 19).

Panelets overordnede svar er at det norske barnevernet må styrkes både faglig og ressursmessig (Barnevernpanelet 2011). De mener dagens organisering er for komplisert, og foreslår en tydeligere kommunemodell hvor kommunene gis et helhetlig ansvar for barnevernstjenestene, samtidig som statens rolle reduseres. Barnevernpanelet (2011) foreslår at andelen faglig bemanning i kommunene settes til et minimum på 5 faglige årsverk. I tillegg bør dagens anbudsordninger erstattes med langvarige driftsavtaler, for å hindre økonomisk styring og usikkerhet som dette medfølger.

En brukerundersøkelse gjennomført på oppdrag fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) kartlegger erfaringer blant barn over ni år i statlige og private barnevernstiltak, statlige fosterhjem, og blant barn som bor hjemme hos foreldrene men får bistand i form av multi-systemisk terapi (MST) (Rambøll 2011a).

Et av studiens hovedfunn er at barn og unge i fosterhjem er jevnt over bedre fornøyd med tilbudet enn de som bor i institusjon. Spesielt når det gjelder opplevelse av trygghet og gode relasjoner til voksne er resultatene for barn og unge i institusjon dårligere. Det rapporteres om for dårlig oppfølging fra det kommunale barnevernet blant institusjonsungdom. Saksbehandlere er for lite synlige og tilgjengelige.

Videre påpekes «betydelige variasjoner i institusjonenes systemer for å gi informasjon til barna og ungdommene, og for å skape arenaer hvor de kan medvirke i egen hverdag og sak» (op cit: 14). Disse forholdene finner Rambøll (op cit) at henger tett sammen med barn og

unges opplevelse av å ha det bra og bli ivare tatt. Det var også en relativt sett lav andel (58 prosent) barn og unge i institusjon som gikk på skole, selv om et stort flertall av dem oppgir at skolen er viktig for dem.

Barnevernsproffene

Barnevernsproffene består av rundt 200 barnevernsbarn som gjennom Forandringsfabrikken har utarbeidet Stortingsmelding nr. 1 fra barn og unge i Norge (2011), kalt «Det gode barnevernet». Denne ble overlevert barneminister Lysbakken i august 2011 og har råd og anbefalinger basert på egenopplevde og personlige erfaringer. Barnevernsproffene (2011: 28) foreslår følgende grunnpilarer i barnevernets arbeid:

1. Varme og kjærlighet. «Gode relasjoner må ha hovedfokus i alt arbeid i barnevernet».
2. Et mest mulig normalt liv. Færrest mulig «fremmede» voksne å forholde seg til, mest mulig tillit og trygge rammer.
3. Barn og unges erfaringer og svar brukes. Direkte berørte sitter på den mest verdifulle innsikten i hva som fungerer og hva som ikke gjør det. «Oppdragsgivernes» stemmer dokumenteres i for liten grad.
4. Vennlighet og samarbeid. Voksne i barnevernet må samarbeide tett med og lytte til barn og unge og deres familier.

Disse verdiene representerer et svar på de dilemmaer og motsetninger som Egelund og Jakobsen (2011) drøfter som alle institusjoner må håndtere og mestre.

BARN OG UNGE I DET NORSKE BARNEVERNET

Andelen barn og unge som mottar tiltak fra barnevernet har økt betraktelig de siste årene. I 2010 ble det registrert 50 000 barnevernsklie-

ter, noe som utgjør en rekordstor økning på 7,1 prosent fra forrige år (Barnevernpanelet 2011).

Internasjonal forskning viser at barnevernsklienter kommer dårligere ut på ulike levevilkår sammenlignet med barn utenfor barnevernet (Clausen og Kristofersen 2008). Tidlig død, psykiske problemer, lav utdanning og høy arbeidsledighet er faktorer som i større grad er knyttet til barnevernsbarn. Clausen og Kristofersen (2008) har på vegne av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA) sett på registerdata av 120 000 barn som har hatt tiltak fra det norske barnevernet i perioden fra 1993 til 2005. Undersøkelsen sammenligner disse personene med et tilsvarende antall personer som ikke har vært i barnevernet, for å kartlegge eventuelle forskjeller.

Funnene fra norske forhold ser langt på vei ut til å underbygge internasjonale resultater (Clausen og Kristofersen 2008). Noe av årsaken til dette må ses i sammenheng med at disse barna jevnt over har dårligere utgangspunkt. I tillegg til omsorgssvikt og misbruk har et stort flertall av barnevernsklienter foreldre med lav utdanning, inntekt og arbeidsdeltakelse (ibid.).

En annen longitudinell studie har tatt for seg 85 barnevernsungdommer med alvorlige atferdsvansker, som i perioden mellom 1981 til 1985 fikk hjelp gjennom det såkalte Buskerudprosjektet – Alternativer til fengsling av ungdom (Helgeland 2007, 2009). Som den eneste norske studien har denne fulgt opp ungdommene over tid, gjennom intervju og surveys fra de var 14-15 år til de var 30. Ungdommene har hatt ulike former for hjelp og oppfølging, de fleste med opphold i ungdomshjem, kollektiv eller institusjon (ibid.). Undersøkelsen har hatt fokus på livsløp, på hvordan disse ungdommene har klart seg i forhold til hva som er «alminnelig» utvikling i denne alderen. Datamaterialet består av betydelige mengder kvalitative og kvantitati-

ve data som beskriver en rekke forhold i ungdommenes livsløp. Studien bidrar dermed til å besvare noen av spørsmålene knyttet til hvilke tiltak som fungerer og hvilke former for intervensjon som kan ha betydning, også på lang sikt.

En viktig faktor i forhold til utbyttet av barnevernstiltak er ifølge Helgeland (2007) muligheten for å knytte bånd til noen såkalte «signifikante andre». Med signifikante andre menes i denne sammenhengen personer som har hatt en positiv betydning og som ungdommen har kunnet utviklet seg i samspill med. «Gjennom sosial interaksjon med signifikante andre internaliseres normalkulturens verdier og normer (den generaliserte andre)» (op cit: 337).

Slike tilknytninger krever gjerne litt tid, noe som kan forklare hvorfor ruskollektivene og fosterhjemstiltakene har hatt de beste resultatene på dette området. Ungdommene forteller her om en opplevelse av tilhørighet og av å få knytte mer eller mindre varige og betydningsfulle bånd til voksne tillitspersoner. I disse tiltakene er det dessuten relativt få voksne og man har en mer familieliknende boform. Det er etterlengtet blant disse ungdommene å få erfaring med noen hverdagslige praksiser og rutiner (Helgeland 2007). Mens erfaringene fra institusjoner er først om fremst at ungdommer har knyttet bånd seg i mellom, og lært om rus og avvikende atferd av hverandre (ibid).

Resultatene fra Buskerud-prosjektet viser at 56 prosent av 30-åringene har det man kan kalle en tilfredsstillende og forholdsvis «vanlig» tilværelse uten innslag av rus og kriminalitet (Helgeland 2007: 330). 12 prosent har «ett ben i hver leir», hvilket betyr at de har opprettholdt kontakten med eller hatt tilbakefall til marginale miljøer, samtidig som de periodevis også har hatt stabile liv med relasjoner til viktige støttepersoner (op cit). 19 prosent har en mer stabil tilknyt-

ning tilbelastede og kriminelle miljøer og har store rusproblemer, mens 13 prosent er døde.

Av årsaksforklaringer finner studien at foreldres rusmisbruk under oppveksten og tidlige problemer på skolen predikerer en vanskelig livssituasjon (Helgeland 2007: 333). Altså jo tidligere problematferd jo større risiko for å slite over tid.

Helgeland (2007) argumenterer for en tidligst mulig intervensjon, før barn og unge utvikler en identitet, væremåter, verdier og holdninger som er mer forenlig med en subkultur enn med samfunnet for øvrig. Et miljøskifte har i mange tilfeller vist seg å kunne ha stor betydning (ibid.). De som har blitt plukket opp tidlig, før tilhørigheten i et belastet miljø blir for sterk og for vanskelig å bryte ut av, har vist seg å ha bedre prognoser.

BARNEVERNSINSTITUSJONER SOM TILTAK

Marie Sallnäs (2000) har studert barnevernsinstitusjoners historiske utvikling, ideologi og struktur i Sverige. I løpet av 1900-tallet skisseres opp tre faser: fra oppbyggingen av barnevernet og institusjoner, til en avinstitusjonalisering i tiden etter andre verdenskrig, før man nå i de senere tiår har hatt en økt bruk av og etablering av nye former for institusjoner (Sallnäs 2000: 226). Sallnäs påpeker hvordan institusjoner både har blitt sett på som både løsningen og som roten til problemer for barn og ungdommer som havner der.

Forskere ved NOVA og Fafo har i forbindelse med evaluering av barnevernreformen av 2004 vurdert institusjonstilbudet (Backe-Hansen et al 2011). Her konkluderes det med at tiltaksvidningen, i retning av færre institusjonsplasseringer og økt bruk av fosterhjem og statlige hjelpetiltak, er nådd (ibid: 361).

Bakgrunnen for tiltaksvidningen vurderes som dels faglig og dels økonomisk fundert: Man har vist til at institusjonene kommer dårligere ut på ulike indikatorer sammenlignet med andre barnevernstiltak. Dette gjelder både i forhold til klientenes tilfredshet med tilbudet (Barnevernpanelet 2011, Rambøll 2011), og klientenes prognoser for livsvilkår som utdanning, inntekt og grad av arbeidsdeltakelse senere i livet (Clausen og Kristofersen 2008, Helgeland 2007). Dette må imidlertid ses i sammenheng med at disse barna ofte har ulike utgangspunkt før plassering (Clausen og Kristofersen 2008).

Samtidig kan nedbyggingen av det relativt kostbare institusjonstilbudet ses i sammenheng med behovet for å få kontroll over kostnadsutviklingen innen barnevernet (Backe-Hansen et al 2011: 28).

Som følge av tiltaksvidningen har det utviklet seg et syn på institusjonene som en siste utvei eller «last resort», når det gjelder plassering av barn og unge utenfor hjemmet (op cit: 16). Bruk av ulike hjelpetiltak eller fosterhjem foretrekkes, mens institusjoner i større grad blir løsningen dersom disse tiltakene mislykkes. Denne utviklingen har også blitt påpekt av en arbeidsgruppe på vegne av Bufdir (2010), og av Barnevernpanelet (2011: 48):

«Målet om å øke bruken av fosterhjem har likevel, etter barnevernpanelets vurdering, ført til en uønsket nedvurdering av den betydningen et institusjonsopphold kan ha for mange barn og unge».

Backe-Hansen med flere (2011) stiller derfor spørsmål ved hvorvidt tiltaksvidningen nå har gått for langt, og etterspør i tillegg mer fokus på uhensiktsmessige flyttinger fra fosterhjem.

Det kan argumenteres for at enkelte barn vil ha nytte av et opphold i institusjon i forkant av en

eventuell plassering i fosterhjem (Barnevernpanelet 2011). «Plasseres barna rett inn i et fosterhjem, uten hjelp til å utvikle konstruktive relasjonelle strategier, vil de kunne få problemer med å nyttiggjøre seg den omsorg som fosterhjemmet kan gi» (op cit: 48). Her understrekes betydningen av relasjonell kompetanse, som kan utvikles i løpet av et institusjonsopphold og være til nytte for barnet når det skal inn i nære relasjoner og samværsformer.

Barnevernpanelet (2011: 29) foreslår videre innføring av en egen *tillitsperson* for alle barnevernsklienter som plasseres utenfor hjemmet. Tanken er da at barna selv velger en voksen de ønsker å ha mer med å gjøre, som blir deres nærmeste kontaktperson og spiller en sentral rolle i deres hverdag.

Målgrupper

Når det gjelder hvilke barn og unge som bor på institusjon, fremhever rapporten «Kvalitet i barneverninstitusjoner» (Bufdir 2010) at det finnes både negative og positive effekter av institusjonsopphold. Selv om institusjoner ikke passer for alle kan bruken av dem ifølge arbeidsgruppen forsvares, da det hjelper noen, og da man ikke har alternative opplegg. Noen forklaringer på negative utfall blir trukket fram: Det er en kjensgjerning at barn og ungdom har ulike utgangspunkt og prognose idet de plasseres i barnevernets omsorg.

Dersom oppfatningen er at det er de «vanskeligste» og «mest utfordrende» tilfellene som plasseres på institusjon og at det i tillegg går dårlig med de fleste av disse videre i livet, vil dette også prege de involvertes selvoppfatning (Backe-Hansen et al 2011: 33). En sentral utfordring er at det oppstår «smitteeffekter» når ungdom som har ulik problematikk blir plassert sammen i institusjon.

Man kan ifølge Andreassen (2010) skille mellom to ulike målgrupper innenfor barnevernet; såkalte «tidligstartere» og «senstartere». Forskjellen er at ungdommer som i tidlig alder oppviser lav fungering i forhold til skole, familie og sosiale relasjoner, har andre og gjerne mer omfattende hjelpebehov enn de såkalte senstarterne. Ungdommer som først i senere tid har utvist negativ atferd har gjerne ikke like etablerte holdninger, og de har også gjerne hatt mer kontakt med barn uten problematferd. Tidligstarterne ser derfor ut til å ha et helt annet behov for sosial trening og holdningsforandrende tiltak enn hva som er tilfelle for senstarterne (Andreassen 2010).

Selv om atferden deres tilsynelatende arter seg likt, er det altså grunn til å se på historien og utviklingen til den enkelte når man skal vurdere hjelpetiltak og plassering. Dette blir også viktig i forhold til å unngå den nevnte «smitteeffekten», som det kan hevdes at spesielt de såkalte senstarterne er sårbare ovenfor (ibid.). Andre undersøkelser viser til lignende problemstillinger, hvor ungdommer som bor i samme institusjon har for mange ulike problemer, noe som medfører et ganske røft miljø med mye utagering og rusbruk (Tjelflaot, Hyrve og Solhaug 2003).

Behov for differensiering av målgrupper?

Når det gjelder strukturen på dagens institusjonstilbud, finner både Bufdir (2010), Backe-Hansen et al (2011) og Sallnäs (2000) at det er liten grad av differensiering ut ifra barns problemer og hjelpebehov. Et dominerende antall institusjoner retter seg inn mot langtidsopphold for tenåringer, men utover dette preges de av en liten definert målgruppe. Det er flere målgrupper med spesifikke problemer og hjelpebehov som trenger tilpassede tiltak. Arbeidsgruppen nedsatt av Bufdir (2010: 5) konkluderer på denne måten:

«Gruppens mest sentrale anbefaling er en tydeligere differensiering av målgrupper og dermed også en inndeling av institusjon med ulik målsetting og funksjon».

Her foreslås innføring av et kartleggingssystem, hvor bred informasjon om barnets problemområder og utvikling blir registrert og brukt som utgangspunkt for å velge plasseringssted (Bufdir 2010).

Samtidig er det uklart hvordan denne differensieringen skal organiseres, og det er grunn til å se på utfordringer knyttet til et for differensiert tilbud (Backe-Hansen et al 2011). Storø, Bunkholdt og Larsen (2010) påpeker at i forbindelse med at evidensbaserte metoder tas i bruk i institusjonsbehandlingen, blir differensiering av brukere en forutsetning for gode nok resultater:

«Et interessant spørsmål blir da om det er differensieringen som legges til grunn som kan sies å skape resultatet. Eller om det er metoden i seg selv, uavhengig av om det tas høyde for differensiering når den brukes. Mye taler for at det er differensieringen som er utgangspunktet for gode (nok) resultater».

Boform

Sallnäs (2000) beskriver institusjoner som en boform hvor de grunnleggende premisene for oppholdet er utydelige – dette i sterk motsetning til fosterhjems plasseringer, hvor barna flytter fra sin biologiske familie til en annen familie. Hun registrerer samtidig en utvikling i retning av mindre boenheter i dagens barnevern. Disse omtales som «hybridhjem» - en mellomting mellom fosterhjem og den tradisjonelle institusjonstilværelsen (Sallnäs 2000: 233). I disse institusjonene kan barn og unges opplevelse av en kollektiv og profesjonell håndtering innskrenkes, mens muligheten for mer

personlige relasjoner mellom voksne og barn er større.

Det argumenteres også i norske undersøkelser for at mindre boenheter, som har flere av egenkapene til et fosterhjem eller et «omsorgshjem», kan være mer hensiktsmessig for enkelte institusjonsklienter (Tjellfaat, Hyrve og Solhaug 2003: 53). Man se også fordeler ved mindre enheter med tanke på at problematferd lettere eskalerer ved større og mindre oversiktige grupper (Andreassen 2003).

Ifølge Sallnäs (2000) blir det viktig å opprettholde en balanse, slik at disse hybridhjemmene ikke kommer i et konkurranseforhold med barnas egen familie. For enkelte barn og unge kan det bli et spørsmål om lojalitet, slik at institusjoner som agerer foreldreskap i for stor grad kan bli møtt med opposisjon.

Uavhengig av institusjonenes organisering skal deres overordnede mål være tilbakeføring til en mer varig omsorgssituasjon utenfor institusjon, dersom tilbakeføring til hjemmet ikke er aktuelt (Bufdir 2010).

Fellesskap

En dansk doktorgradsavhandling basert på feltarbeid ser på sosialisering og identitetsdannelse blant barn og unge i barnevernsinstitusjoner (Stokholm 2009). Her kommer det fram at samspillet mellom barna som bor sammen på institusjon har stor betydning for hvordan de forholder seg til den pedagogiske praksisen de blir møtt med fra institusjonens side. Studien viser at barna forholder seg aktivt til de sosiale og institusjonelle rammene som de lever i, og at sosialiseringen dem imellom blir som et betydningsfellesskap, hvor drivkraften er et ønske om å høre til og knytte relasjoner (ibid.).

Når barna først kommer til institusjonen er det alt fremmed og nytt, både de institusjonelle

rammene, de andre barna, de voksne og de pedagogiske intensjoner og strategier som institusjonen legger til grunn. De skaper betydning i institusjonshverdagen gjennom å samhandle med de andre barna, og det utvikler seg et sett av sosiale normer og regler dem imellom – det Stokholm (2009) omtaler som barnas *betydningsfellesskap*. Dette fellesskapet kommer i tillegg til det betydningsfellesskapet som institusjonen representerer og står for, ut ifra intensjonen med plasseringen og oppholdet. Her kan det oppstå dilemmaer for barnet i forhold til hvilket betydningsfellesskap det skal handle i tråd med, noe som medfører en daglig forhandling hvor barnet forsøker å finne sin plass og beherske institusjonstilværelsen.

Institusjoners funksjon kan ses som en institusjonalisering av normalitet, gitt formålet om å gjøre barn og unge i stand til å fungere i samfunnet og i «normale» sammenhenger. Her påpeker Stokholm (2009) at barnas ønske ofte er det motsatte, nemlig å *normalisere institusjonstilværelsen*, gjennom å skape tilhørighet og fellesskap innad i barnegruppen. Her oppstår således en motsetning mellom det institusjonen anser som betydningsfullt – det profesjonelle og pedagogiske prosjektet, og det som barna anser som betydningsfullt – det sosiale og relasjonelle samspillet.

Også barnas relasjoner til de voksne på institusjonen er uttrykk for deres ønske om normalitet. De ønsker personlige relasjoner og nærhet, framfor å bli møtt med profesjonell håndtering og distanse (Stokholm 2009). Avhandlingen viser at status i barnegruppen på en institusjon har innflytelse på barnas identitetsdannelse. Videre ser man at det å oppnå anerkjennelse i fellesskapet blir avgjørende for institusjonsplasserte barn og unges holdning til institusjonens pedagogiske arbeidsmåte og målsetning (ibid.).

Barn søker mening og sammenheng i situasjonen, og forholder seg aktivt til sin egen tilpassningsprosess og identitetsdannelse, i tråd med det Goffman (2001) beskriver som motstandshandlinger og coping-strategier (mestringsstrategier). Her handler det mye om opplevelsen av å ha en sikker posisjon i barnegruppen og i institusjonsfellesskapet for øvrig, ifølge Stokholm (2009). Dermed blir også det sosiale samspillet på institusjonen selve drivkraften i det enkelte barns utviklingsprosess.

Goffman (2001) beskriver lukkede institusjoner som nedbrytende for individets selv, men Stokholm (2009) finner derimot i sin studie av institusjonsbarn at det foregår en *transformasjon av selvet*, hvor både pedagogiske tilnærminger fra voksne og samspill mellom barna, samt tiden barnet oppholder seg i institusjonen, har innvirkning på denne prosessen.

Relasjoner

Når Goffman (2001) beskriver relasjoner i såkalt totale institusjoner, ser han en stor distanse mellom de ansatte og de «innskrevne», i forhold til blant annet makt og kontroll. Til sammenligning bygger dagens barnevernsinstitusjon på nærere og mer personlige relasjoner mellom voksne og barn, men enkelte aspekter understreker også institusjonspreget ved disse relasjonene:

De ansatte har både praktiske og relasjonelle ansvarsoppgaver i sitt arbeid med barna. Samtidig skal de forsøke å støtte, veilede og til dels «oppdra» barna, slik at de i størst mulig grad kan bli velfungerende og selvstendige samfunnsborgere. I tillegg har de ansatte en overvåkningsfunksjon, og de har plikt til å rapportere videre i systemet om relevante forhold knyttet til det enkelte barnet. Relasjonen mellom beboere og ansatte i institusjoner vil derfor kunne beskrives som asymmetrisk, hvor de voksne har betydelig større makt (Stokholm 2009).

Man kan si at relasjonen utspiller seg i et spenningsfelt mellom kontroll og intimitet. Når makt og kontroll utøves eller blir tydeliggjort i en institusjon, øker motstanden og opposisjonen blant beboerne, ifølge Goffman (2001).

I en etterundersøkelse av institusjonsungdom fra Sør-Trøndelag (Tjelflaat, Hyrve og Solhaug 2003) kom det fram en del positive erfaringer, men også mange negative trekk ved institusjonen som tiltak. Av positive erfaringer ble gode relasjoner til enkeltpersoner blant de ansatte trukket fram. Disse kan tenkes å være relasjoner til såkalte «signifikante andre», trygge voksenpersoner som ungdommene kan se opp til og trives sammen med (Helgeland 2007). Andre gode erfaringer som fremheves er turer og fritidsaktiviteter i fellesskap, og at de voksne på institusjonen ivaretar en positiv form for grensesetting og struktur i hverdagen (Tjelflaat, Hyrve og Solhaug 2003). Av mer negative innspill ble det trukket fram at det var for mange ansatte å forholde seg til, noe som gjør det vanskeligere å utvikle gode relasjoner.

Colton (1988) har analysert barnevernsinstitusjoner ut i fra graden av byråkratisering. Han finner flere spor av byråkratisk tenkemåte i institusjonene sammenlignet med fosterhjem. Personalet i institusjonene kommer og går etter turnusordninger som er mer tilordnet de voksne enn barna. Turnusordningen er etter Coltons (ibid.) vurdering mer lagt til rette for at de ansatte skal ha et sosialt liv utenfor institusjonen enn barn og unges interesser. Dette medfører at et av de vanligste spørsmålene til barn og unge som bor på institusjonen blir: «Hvem kommer på jobb i dag?» Det at de ansattes behov i prinsippet skal tilfredsstilles utenfor institusjonen innebærer en motsetning i forhold til barn og unges interesser.

Byråkratiseringen som preger institusjonsarbeidet vanskeliggjør fleksible løsninger i forhold til

det å samhandle med andre barn og unge utenfor institusjonen. I den ovenfor nevnte studien viser Colton (ibid.) at barn som vokser opp i fosterhjem har mer kontakt med jevnaldrende i nærområdet enn de som kommer fra institusjoner. Forskjellen tilskrives den byråkratiske måten institusjoner er organisert på i motsetning til fosterhjem.

Stokholm (2009) fant i sin studie at beboerne på institusjonene kontinuerlig konkurrerte om de voksnes oppmerksomhet, og om å få de voksne for seg selv. Spesielt den individuelle og nære kontakten var det kamp om, og Stokholm setter dette i sammenheng med et ønske om sosial tilhørighet. Dessuten ser det ut til at barna er svært vare overfor det de kan oppleve som uoppmerksomme og uengasjerte ansatte, og situasjoner hvor det blir tydelig at de voksne er «på jobb» (ibid.).

Sallnäs (2000) mener det kan være fordelaktig å tilby trygge og nære relasjoner som kan bøte på de relasjoner man mangler fra sin ordinære familie. Samtidig stiller hun spørsmål ved sosialiseringen i institusjoner. Hvorvidt barneverns-klienter først og fremst «oppdras» til å fungere godt innenfor det særegne institusjonsmiljøet. Eller om de også vil kunne få en normal fungering utenfor institusjonen. Jobber man ut ifra et mål om en best mulig tilværelse *i etterkant av* eller *under selve* institusjonsoppholdet? Resultater fra den svenske undersøkelsen antyder at det sistnevnte er tilfelle i mange institusjoner, noe som er betenkelig med tanke på ungdommenes muligheter og begrensninger i sitt voksne liv (ibid.).

I sin studie finner Sallnäs (2000) ambivalente holdninger blant både myndigheter og institusjonsledere når det gjelder hvorvidt institusjonsansatte bør ha formell barnevernsfagligutdanning. At institusjoner skal være mest mulig

familielike kan tenkes å legitimere et lavt utdanningsnivå (ibid.).

Medvirkning

Tjelflaat og Ulset (2007) har tatt for seg barnevernsklienters muligheter for medvirkning på ulike institusjoner i Midt-Norge. Altså hvorvidt barna blir sett på og behandlet som aktører og ikke bare passive mottakere av et tjenestetilbud (Tjelflaat og Ulset 2007: 16). Tilbakemeldingene fra ungdommene tyder på at de har relativt liten grad av medbestemmelse og innflytelse på institusjonshverdagen. Mange forteller om utstrakt bruk av regler og rutiner, som ikke nødvendigvis blir relevant begrunnet eller forklart ovenfor beboerne. For eksempel begrenses mulighetene for å omgås jevnaldrende utenfor institusjonen ofte av fastsatte plikter og gjøremål innenfor institusjonen (op cit: 26-27). Dette på tross av at man i loven om barnevernstjenester kan lese at «beboeren skal i størst mulig grad kunne nyttiggjøre seg de tilbud som finnes i lokalsamfunnet, herunder aktuelle skole- og fritidstilbud (§ 6)».

Informanter i Tjelflaat og Ulsets undersøkelse ga også uttrykk for at restriksjoner som ble oppfattet som urimelige medførte svekket tillit mellom ungdommene og de voksne. Løsningen for mange ble å ikke gi uttrykk for sine egentlige meninger og heller velge å holde stilt framfor å protestere mot reglene, for å unngå å bli trukket i ukepenger (op cit: 41). I en annen undersøkelse ble det også trukket fram episoder hvor ufor-svarlige disiplinerings- og straffemetoder var blitt brukt (Tjelflaat, Hyrve og Solhaug 2003). Her ble det samtidig rapportert om ungdommer som opplevde å ha u hensiktsmessig stor frihet og dårlig oppfølging i forhold til natterangling, festing og rusbruk.

Private institusjoner

En forskningsgjennomgang av Andreassen (2003) har vurdert effekter av ulike former for

institusjonsopphold blant barnevernsklienter. Spesielt private barnevernsinstitusjoner, hvor ungdommer med alvorlige atferdsvansker gjerne blir plassert, har vært gjenstand for til dels massiv kritikk, hvor enkeltsaker har blitt satt søkelys på i mediene.

«Mange institusjoner som tilsynelatende har relevante tilbud, er privat eid. Basert på eksisterende undersøkelser vet en lite om hva disse tilbudene omfatter, og mangel på standardiserte beskrivelser av deres arbeidsmetoder vanskeliggjør valide sammenlikninger av forskjellige programmer» (Andreassen 2003: 14).

På grunn av denne kritikken ble det etter forvaltningsreformen i 2004 arbeidet målbevisst med å redusere antall barn i institusjoner og spesielt private. De overordnede, faglige føringene innebar at barn og unge fortrinnsvis skulle plasseres i fosterhjem framfor institusjon når plassering utenfor hjemmet ble nødvendig. Kombinert med en rød-grønn regjering som er skeptisk til private løsninger har dette medført at mange private institusjoner er blitt lagt ned i tidsperioden fra reformen og fram til i dag.

METODIKK OG BEHANDLING

Det rapporteres fra flere hold om manglende beskrivelser av institusjoners arbeidsmetoder og organisering. Mange barnevernsinstitusjoner ser ut til å ha et uklart faglig ståsted bestående av en blanding av svært mange teorier og tilnærminger (Tjelflaat og Ulset 2007: 21). Dette medfører gjerne også en uklar sammenheng mellom teori og praksis. Hvilke behandlingsformer og yrkesretninger som dominerer er relativt uklart, da ulike perspektiver ser ut til å brukes litt om hverandre i dagens barnevern. Sju av ti barnevernsinstitusjoner i Sallnäs' (2000) studie oppgir at de jobber etter en teori eller en metode, og bruk av miljøterapi og psykodynamisk

terapi går igjen. Det viser seg imidlertid at det ofte er svak sammenheng mellom teori og praksis, og noe uklart hva ulike begreper står for. Her anbefales det at man utarbeider en institusjonsplan, med oversikt over teori, metode, kompetanse og organisering som gjelder (Bufdir 2010).

Ifølge Sallnäs (2000) ser det ut til at teorier og metoder brukes mest i presentasjon av institusjonen utad, og mindre i det faktiske arbeidet. Sammenhengen mellom middel og mål kan altså virke uklar. Hun omtaler det som at institusjonene har en «usikker og uklar teknologi» i sitt arbeid med barn og unge. Institusjonell teori viser til behovet for et samlende sentrum innenfor institusjonelle felt, hvor en vellykket virksomhet drar andre i samme retning (DiMaggio og Powell 1991, Røvik 1998).

Innenfor barnevern har man ikke utviklet en felles metodikk og forståelse i samme grad som andre vitenskapelige fag, og dermed forblir også feltet som en helhet lite definert på dette området (Sallnäs 2000: 240-41). Dette gjør at hva som «er god latin» innen fagområdet stadig skifter. Røvik (1998) omtaler disse trendene som institusjonaliserte standarder eller oppskrifter som sprer seg som bølger i vannet og de blir ofte slått tilbake i løpet av relativ kort tid. Disse oppskriftene blir brukt av institusjonene mest for å legitimere seg overfor omgivelsene, mer enn til det å styre det daglige arbeidet.

Barnevernsinstitusjoner må tilpasse seg interessenes sosiale normer og generelle krav fra omgivelsene for å oppnå legitimitet. Ingen virksomhet er immun overfor presset utenifra, selv om graden av institusjonalisering vil variere. Røvik og Sallnäs (op cit) påpeker at det er spesielt viktig for virksomheter som barnevernsinstitusjoner, med diffuse mål og uklare sammenhenger mellom tiltak og måloppnåelse, å tilpasse seg rasjonalitetsnormer og verdier i

omgivelsene. For å påvirke omgivelsene kan organisasjoner bruke mål og formelle strukturer som symboler, det vil si ikke for å styre det daglige arbeidet, men for å signalisere til omgivelsene at man tar hensyn til hvordan de mener at ting bør gjøres.

De institusjonelle kravene foreligger i ulike former. Scott (2001) omtaler dette som tre pilarer («pillars») eller mekanismer som regulerer hvordan institusjonen tilpasser seg omgivelsene. Det er regulative, normative og kognitive mekanismer. De regulative kravene kommer fra politiske myndigheter og har en legal basis, og som institusjonene må følge. Både Bufetat og fylkesmannen kontrollerer at institusjonene følger disse. De normative mekanismene er de normer og verdier som vi finner i det norske samfunnet om hvordan man skal møte barn og unge. De kognitive mekanismene er de kognitive modellene vi har for hvordan en institusjon skal være.

En barnevernsinstitusjon må tilpasse seg de virkelighetsbilder som dominerer i samfunnet; de institusjonelle omgivelsene har forventninger til hvordan en barnevernsinstitusjon både skal drives og hvordan den skal organiseres. For å oppnå legitimitet må barnevernsinstitusjonen tilpasse seg gjeldende normer og forestillinger. Det er ikke nok bare å drive en god institusjon for å sosialisere barn og unge til å bli «gangs menneskje», man må gjøre dette innenfor formelle og uformelle forventninger fra omgivelsene.

Tjelflaat, Hyrve og Solhaug (2003) stiller spørsmål ved hvorvidt behandlingsaspektet i institusjoner burde hatt større plass, da mange ungdommenes problemer og hjelpebehov ser ut til å være alvorlige. Kompetanse på rus og psykiske problemer blir spesielt trukket fram som viktig. Man ser et stort forbedringspotensial når det gjelder institusjoners muligheter til å fange

opp og gjøre noe med ungdommenes utfordringer på disse områdene (ibid.).

Ifølge Bufdir (2010) bør faglig kompetanse vektlegges, og dersom spesifikke metoder benyttes skal all opplæring innenfor dette dokumenteres. Et annet viktig moment er at personalgruppen på institusjonen framstår som enhetlig og konsekvent i sitt møte med og håndtering av ungdommene (Andreassen 2003).

Samtidig blir det viktig å rette fokus mot omgivelsene i form av familie, venner, skole og nærmiljø. Det hjelper ikke at ungdommen selv gjennomgår endring dersom økologien og situasjonen rundt vedkommende ikke tilpasses (Andreassen 2003: 333). Man bør arbeide målrettet med å etablere nødvendige sosiale og relasjonelle ferdigheter, og her står deltakelse i skole og utdanning som en viktig forutsetning. Utvalget satt ned av Bufdir (2010) anbefaler at alle institusjoner sørger for å ha egne stillinger rettet mot familieinvolvering og familiesamarbeid, samt samarbeid opp mot skole.

ETTERVERNETS BETYDNING

Det ser ut til at oppfølging i overgangen etter opphold i institusjon er viktig med tanke på det langvarige perspektivet. Når det gjelder generelle livsvilkår er prognosene noe bedre for barnevernsklienter som har mottatt ettervern, enn for de som ikke har hatt oppfølging over i voksentilværelsen (Clausen og Kristofersen 2008). Ettervern i form av oppfølging i en kortere eller lengre overgangsperiode anses som høyst nødvendig for å oppnå gode og varige resultater (Andreassen 2003).

Barnevernpanelet (2011: 18) konkluderer med at ettervernet bør styrkes og bli et tilbud for alle som ønsker det. Helgeland (2007) finner også at graden av oppfølging i overgangen til en mer selvstendig tilværelse har stor betydning. Et viktig stikkord for suksess her er *gradvis* tilven-

ning og selvstendigjøring, ved å følge opp ungdommene i en overgangsperiode som tilpasses den enkeltes behov (op cit: 341):

«Den gradvise mestringen av hverdagens, med utviklingsstøtte fra signifikante andre, gir mulighet for endring og utvikling av viljen til å endre atferd, verdier og holdninger, synet på seg selv, og dermed for konstruksjon av en identitet som vanlig, med uvanlige erfaringer»

BEHOV FOR FORSKNING

Ogden konkluderer i en forskningsgjennomgang fra 1999 med at det er et stort behov for evaluering av tiltak og behandling innen nordisk barnevern, som kan si noe om hva som virker og gir gode resultater og hva som ikke gjør det. «Manglende evaluering fører til at det iverksettes tiltak som faktisk ikke kjenner virkningene av, og der det heller ikke foregår noen form for systematisk resultatkontroll (ibid.: 81).

Med reformen i 2004 ble reglene for kontroll innskjerpet og institusjoner må redegjøre for sitt innhold (Bufdir 2010). Samtidig påpekes at det fortsatt finnes «svært liten kunnskap omkring hvordan det går med ungdommer fra norske barneverninstitusjoner» (ibid.: 25). Barnevernpanelet etterlyser også mer forskning om hvilke tiltak som fungerer bra ovenfor vanskeligstilte barn og unge (Barnevernpanelet 2011: 46).

Det ser ut til å være grunn til videre fokus på barn og unges rettigheter, muligheter for medvirkning, og opplevelse av trygghet under opphold i institusjon (Backe-Hansen et al 2011: 22). I tillegg har man per i dag for liten grad av familieinvolvering, for lite fokus på skole, og for dårlig oppfølging i etterkant av institusjonsoppholdet (Bufdir 2010: 115). På bakgrunn av dette vil det være grunn til å se nærmere på enkeltinstitusjoners innhold, noe denne rapporten er et

bidrag til. Backe-Hansen et al (2011: 368) framhever spesielt verdien av å identifisere god og hensiktsmessig praksis innenfor dagens institusjonstilbud.

SUKSESSKRITERIER

Med utgangspunkt i denne forskningsgjennomgangen, ser det ut til at effektene av barnevernsinstitusjoner som tiltak er varierte og sammensatte. Mye av litteraturen har også forskjellig, noen argumenterer for en helhetstankegang, andre for nødvendigheten av å innføre bestemte metoder. Perspektiver og metodiske tilnærminger vil i stor grad påvirke hva man trekker ut som relevant. Dert kan tyde på at noen faktorer er viktigere enn andre. Kriterier for å lykkes med barnevernsinstitusjoner kan være:

- Institusjoner bør utarbeide en enhetlig plan for intervensjon og behandling.
- Sammensetningen av beboergruppa. Barn og unge med mest mulig like utfordringer og behov bør plasseres sammen.
- Institusjoner kan med fordel være inndelt i mindre boenheter og mest mulig lik «vanlige» familiehjem.

- Helhetlig tilnærming med fokus på omgivelser som skole, fritid og familie er viktig.
- Ulike former for metodisk intervensjon kan ha positive effekter for mange i målgruppen.
- Målsetninger for oppholdet bør defineres ut ifra individuelle behov og utviklingen bør registreres best mulig.
- Relasjoner gjør en forskjell – tydelige voksne som bryr seg om barn og unge
- Ettervern er svært viktig for langvarig positiv effekt

Det er ikke enkeltfaktorene i seg selv som er avgjørende, men hvordan disse sammen utfyller og forsterker hverandre. Skal man analysere og forstå institusjoner som fenomen må man legge et institusjonelt helhetssyn til grunn og hvordan de ulike faktorene påvirker hverandre gjensidig. Vi vil nå gå over til å presentere funn fra institusjonsundersøkelsen på Villa Vika, hvor vi ser etter suksesskriterier.

4. EVALUERINGSDESIGN OG METODE

Målsettingen med denne evalueringen har vært å finne ut hvilke resultater det barnevernsfaglige arbeidet på Villa Vika har gitt, og hva et slikt tilbud kan bety for barn og unges utvikling. Hvilke faktorer og prosesser blir trukket fram som vesentlige i det pedagogiske arbeidet med barn og unge på Villa Vika? Evalueringens fokusområde har vært todelt:

- 1) En undersøkelse av barn og unges erfaringer med tilbudet.
- 2) En dokumentasjon av Villa Vika sin faglige utvikling.

Evalueringsprosjektet bygger på en induktiv tilnærming, med fokus på å få fram erfaringer

fra sentrale personer, først og fremst barn og unge som bor og har bodd på Villa Vika, men også foreldre av disse, ansatte og ledelse på institusjonen og samarbeidspartnere i barnevernet og skole. Det har vært et mål å fremskaffe et mest mulig helhetlig bilde av virksomheten og betydningen Villa Vika har hatt for de involverte. I tillegg har det vært relevant å se på studier av utviklingen av barnevernfeltet generelt, og institusjonstilbudet spesielt, som fremstilt i forrige kapittel. Vi har brukt en rekke rapporter og undersøkelser som referanser i vurderingen av evalueringens funn.

Designet for evalueringen har vært en casestudie. Ved å velge en case kan vi gå i dybden og bedre forstå de nøkkelkategorier («core catego-

ries») som er sentrale i en barnevernsinstitusjon. I kvalitative casestudier er det sentralt å komme fram til «core categories» (Strauss & Corbin, 1990) som kan være med å forklare fenomener ved institusjonsdriften. Vi har i kapittel 1 og 2 redegjort for Rambølls (2012, 2011c) monitorering av institusjonsdrift generelt og Villa Vika spesielt. Villa Vika kommer meget godt ut av denne monitoreringen, og det er grunn til å spørre hvorfor det blir slik. I tillegg har vi snakket med representanter for Forandringsfabrikken som trekker fram to institusjoner i Norge som det er grunn til å undersøke nærmere for å få innblikk i institusjoner som har lyktes med det miljøterapeutiske arbeidet. Den ene er Villa Vika.

På samme måte som Strauss og Corbin (ibid) mener man må komme fram til nøkkelkategorier, kan vi hevde at det blir sentralt å velge en nøkkelinstitusjon som utgangspunkt for å forstå hvordan institusjoner kan drives på en kvalitativ god måte.

METODISK TILNÆRMING

Designet som er valgt bygger på M. Q. Pattons «Utilization-focused evaluation» (2009), som er en prosess- og brukerorientert retning. I denne tilnærmingen organiseres evalueringen rundt målgruppens mål og behov, og man har fokus på å studere og analysere prosesser og erfaringer (Sverdrup 2002). Begrunnelsen for å velge en nyttefokusert tilnærming er at evalueringen skal bidra til å utvikle praksis og at Villa Vika og andre institusjoner kan nyttiggjøre seg studien.

En god måte å sikre at man får nyttige evalueringresultater er å involvere oppdragsgiver i evalueringprosessen, både i valg av målsettinger, problemstillinger og metoder. I evalueringen er det kombinert ulike kvalitative metoder som individuelle intervju, fokusgruppeintervju,

deltakende observasjon, dokumentanalyser og dialogmøter.

PROSJEKTFASER

Evalueringprosjektet kan grovt sett deles inn i fire hovedfaser. Første fase gikk ut på i samarbeid med Villa Vika å legge planer og foreta valg og justeringer av metoder. Andre fase gikk ut på å gjennomgå relevant informasjon og dokumenter vedrørende virksomheten og å gjennomgå relevant litteratur på barnevernsområdet. Her ble også intervjufasen nærmere planlagt, med utvalg av informanter i samarbeid med institusjonen.

I tredje fase ble kvalitative intervjuer gjennomført, i første rekke med representanter fra barnevernet som gir og følger opp oppdrag til Villa Vika. I samme periode deltok også ledelsen på Villa Vika på et fokusgruppeintervju. Deretter ble tidligere beboere, nåværende beboere og foreldre intervjuet. I tillegg intervjuet vi lærere og skoleledere ved de skolene som institusjonen bruker. Materialet ble deretter transkribert, sammenfattet og bearbeidet skriftlig.

Den fjerde og siste fasen besto av et dialogmøte, hvor resultater fra evalueringen ble presentert for ansatte og samarbeidspartnere, med mulighet for å gi kommentarer og tilbakemeldinger. Dette ble tatt med i den endelige bearbeidelsen og slutføringen av rapporten. I løpet av hele prosjektperioden har det vært holdt jevnlig møter med Villa Vika, hvor fremgangen i prosjektet har blitt drøftet og eventuelle tilpasninger har blitt foretatt.

UTVALG

Denne evalueringsundersøkelsen baserer seg på et bredt utvalg av informanter, som på ulike måter har tilknytning til Villa Vika. 4 beboere og 4 tidligere beboere har vært nøkkelinformanter,

når det gjelder barn og unges erfaringer med å bo på Villa Vika. Videre har tre foreldre til tidligere beboere blitt intervjuet. I tillegg har en gruppe bestående av 5 ledere og ansatte på institusjonen deltatt på et fokusgruppeintervju.

For å fange opp Villa Vikas faglige utvikling og ståsted, har vi også intervjuet samarbeidspartnere. Deriblant to rektorer og to lærere fra to forskjellige skoler som institusjonen samarbeider med. Oppdragsgivere i barnevernet er re-

presentert ved fire fagteamansatte i Bufetat, og henholdsvis to saksbehandlere og en leder fra Barne- og Familietjenesten på kommunenivå. Det totale antallet informanter som har bidratt til evalueringens resultater er 27 personer.

Evalueringens nøkkelinformanter vises i tabell 1 nedenfor, sammen med noen praktiske opplysninger om deres opphold på Villa Vika, utdannings- og arbeidssituasjon og eventuelle tidligere erfaringer fra barnevernet.

Tabell 1: Oversikt over informanter, beboere og tidligere beboere

	Alder	Alder ved flytting til Villa Vika	Opphold på Villa Vika	Skole/opplæring, jobbsituasjon	Tidligere barnevernstiltak
1	23	8 år	1997-2006	VGS yrkesfag, tidligere uføretrygdet, men nå i fast arbeid	Beredskapshjem
2	17	9 år	2003-d.d.	VGS Yrkesopplæring, læringskandidat	Nei
3	19	14 år	2007-2011	Fullført VGS Yrkesopplæring, i fast arbeid	Fosterhjem og institusjon
4	24	9 år	1998-2008	VGS Yrkesopplæring (ikke fullført), i fast arbeid	Nei
5	23	11 år	2000-2006	Fullført VGS yrkesfag (ikke fullført læretid), midlertidig arbeidsledig	Nei
6	16	12 år	2008-d.d.	Går førsteåret VGS yrkesfag	Fosterhjem
7	16	15 år	2012-d.d.	Går ungdomsskole	Fosterhjem og institusjon
8	16	15 år	2012-d.d.	Går førsteåret VGS allmenn	Beredskapshjem

BRUK AV INTERVJU

Målet med kvalitative forskningsintervju er å produsere kunnskap om det fenomenet man ønsker å undersøke (Kvale og Brinkman 2009). Metoden gir en unik mulighet til å få et bilde av informantens livsverden – beskrivelser av virkeligheten slik den fremstår og oppleves for vedkommende.

Intervjuene er for det meste gjort på informantenes hjemmebane, det vil si på Villa Vika for

nåværende beboeres del, og enten hjemme hos eller på en kafe i nrområdet for tidligere beboere. En av de tidligere beboerne valgte å møte oss på Villa Vika, og det samme ønsket en av foreldrene. De andre foreldre og foresatte ble intervjuet over telefon. Skoleansatte og barnevernsansatte ble intervjuet på sin arbeidsplass i de fleste tilfeller, men tre av disse intervjuene ble tatt per telefon med hensyn til avstand.

PERSONVERN

Båndopptaker ble brukt ved samtlige intervju, med informantenes samtykke. Disse opptakene er oppbevart på forsvarlig måte og vil bli slettet ved prosjektets slutt. Intervjuene er i sin helhet transkribert mest mulig nøyaktig fra lyd til skrift, for å best mulig kunne ivareta autenticiteten ved informantenes utsagn.

Prosjektet er innmeldt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (NSD), og tilrådinger derfra i forhold til personvern og informert samtykke er tatt hensyn til i gjennomføringen. Samtlige informanter har vært over 16 år på intervju-tidspunktet, og har derfor kunnet gi skriftlig samtykke til sin deltakelse. Informasjon om prosjektets mål, retningslinjer for personvern og informantens rettigheter er formidlet både muntlig og skriftlig i forbindelse med hvert enkelt intervju. Når det gjelder foreldre, ansatte og samarbeidspartnere, har disse fått den samme informasjonen muntlig ved hvert intervju.

ANALYSE

Intervjumaterialet som er innsamlet i evalueringen består av totalt 180 transkriberte sider. Dette har blitt analysert ved hjelp av en systematisk og temabasert kondensering (Malterud 2003). Denne framgangsmåten egner seg til å få fram betydningsfulle beskrivelser om et gitt fenomen, med utgangspunkt i tverrgående informasjon fra ulike informanter.

Hensikten med evalueringen har vært å fremkaffe ulike personers erfaringer med Villa Vika i et helhetlig perspektiv. Det har samtidig vært ønskelig å få fram både sammenfallende og enestående utsagn på tvers av intervjuene. Kondensering er nødvendig for å skille ut relevante utsagn og sortere disse.

Det totale materialet er systematisk gjennomgått og redusert, ved å trekke ut meningsbærende enheter og sortere disse i kategorier ved hjelp av analyseprogramvaren N-Vivo. Meningsbærende enheter betyr her utsagn fra intervjuene som er blitt vurdert interessante og relevante i tråd med evalueringens hensikt.

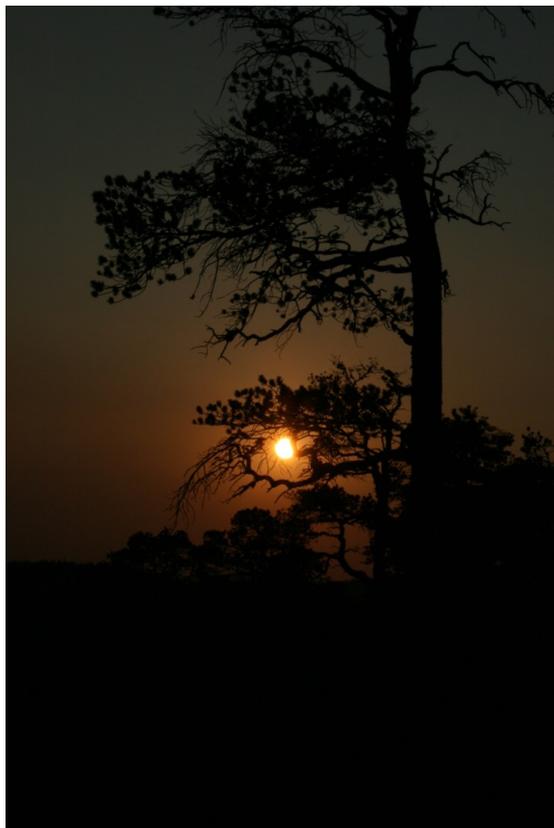
De ulike kategoriene ble deretter gjennomgått og sammenfattet ytterligere, og omgjort til en tematisk framstilling av evalueringens resultater. I teksten har vi valgt å benytte relativt mange av utsagnene fra intervjuene. Det opprinnelige intervjumaterialet er samtidig beholdt intakt, slik at man har kunnet kontrollere utsagnene opp mot den originale konteksten i løpet av analyseprosessen.

ETISKE HENSYN

Intervjuene har i størst mulig grad foregått på informantenes premisser, i tråd med etiske retningslinjer for kvalitative metode (Thagaard 2009). Så langt som mulig er informantenes sårbare situasjon tatt hensyn til, både når det gjelder innhold og spørsmål i intervjuene, selve rammene for intervjuene, og behandling av opplysninger. Informasjon om selve undersøkelsen og forespørsel om deltakelse har blitt formidlet via beboernes faste kontaktpersoner på institusjonen i forkant. Videre er det på selve intervjuet gitt informasjon om behandling av personopplysninger, anonymisering, frivillig deltakelse og muligheten for å trekke seg.

Informantene fikk selv bestemme hvor intervjuene ble holdt, og eventuelt hvilke andre personer som skulle være til stede eller tilgjengelig i nærheten. To av beboerne ble intervjuet sammen etter eget ønske.

Når det gjelder temaene som ble tatt opp, var disse fortrinnsvis rettet mot opplevelser på Villa Vika og erfaringer med ulike faser av oppholdet. Potensielt ømtålige tema som for eksempel opplevelser fra barndommen eller den direkte årsaken til barnevernets inngripen i hjemmet, ble først og fremst berørt dersom informanten selv kom inn på dette. I utvalg av sitater til rapporten er muligheten for at utsagn vil kunne føres tilbake til enkeltpersoner vurdert og hensyntatt.

5. ERFARINGER

En rekke personer som har eller har hatt med Villa Vika å gjøre på ulike måter, har uttalt seg og delt sine erfaringer i forbindelse med denne undersøkelsen. Både individuelle erfaringer og mer generelle skildringer av institusjonen har blitt beskrevet gjennom intervjuene.

I denne delen vil vi presentere undersøkelsens funn i fem deler, inndelt etter type informanter. Først fremstilles erfaringer fra oppdragsgivere og saksbehandlere i barnevernet som samarbeider med Villa Vika. Deretter kommer beboere og tidligere beboere på Villa Vika i en egen del – deres beretninger er viet stor plass og vi har valgt å bruke mange sitater i denne delen.

Deretter presenteres erfaringer fra foreldre og foresatte til tidligere beboere på Villa Vika, etterfulgt av skoleansatte og til slutt ansatte og ledere på Villa Vika.

BARNEVERNETS SAMARBEID MED VILLA VIKA

Villa Vika er som privat barnevernsinstitusjon godkjent av Bufetat for å ta imot barn og unge som er i barnevernets omsorg under to paragrafer i Barnevernloven (1992): § 4-4, 5. ledd som innebærer plassering utenfor hjemmet med foreldrenes samtykke og uten omsorgsovertakelse, og § 4-12 som innebærer plassering utenfor hjemmet med omsorgsovertakelse.

Institusjonen tar imot oppdrag fra barnevernet, etter at barneverntjenesten i kommunen har tatt initiativ til å plassere barnet utenfor hjemmet under en av disse paragrafene, og etter at dette er vedtatt enten i kommunen eller i fylkesnemda.

Lovverket er slik at kommunen kan fatte vedtak når foreldrene samtykker, mens saken må fremmes for fylkesnemda dersom det er snakk om tvangsvedtak (Bakke, Malterud og Synnevåg 2012). Etter at vedtaket er fattet, er det Bufetats fagteam i den aktuelle regionen som bistår med å finne en institusjon eller fosterhjem. Fagteamene har også ansvar for godkjenning og oppfølging av fosterhjem og institusjoner som har avtale med Bufetat.

Det foregår her et samarbeid mellom kommunalt og statlig barnevern, og institusjonene må på sin side samarbeide med både barnets saksbehandler i hjemkommunen og fagteamansatte i Bufetat. Vi har intervjuet representanter fra begge nivåene; to saksbehandlere fra ulike kommuner, en leder for barne- og familietjenesten på kommunalt nivå, og tre rådgivere i Bufetats fagteam.

Villa Vikas posisjon i barnevernsfeltet

Gjennom 15 års drift har Villa Vika etablert seg som privat barnevernsinstitusjon og gradvis utvidet sin virksomhet. I løpet av årene som har gått siden oppstarten ser man at størrelsen på institusjonen har vokst sakte men sikkert, både i antall plasseringer, eiendommer og ansatte. Denne utviklingen vitner om et behov for tiltaks tilbudet som Villa Vika gir, på tross av føringer fra barnevernet sentralt om å nedtone bruken av institusjoner og styrke de hjemmebaserte tiltakene.

Tidligere i denne rapporten gjennomgikk vi forskning som tar for seg institusjonens posisjon som tiltaksform (jfr. Backe-Hansen et al

2011; Bufdir 2010; Andreassen 2003; Barnevernpanelet 2011). Her vises det til at tiltaksvidningen som kom med Barnevernreformen fra 2004 i stor grad er oppnådd. Samtidig argumenteres det for at det er uheldig når institusjoner blir sett på som siste utvei for barnevernsklienter, og at det i mange tilfeller er både nødvendig og ønskelig å ha et alternativ dersom fosterhjem ikke er aktuelt. Dette støttes også blant de barnevernsansatte vi har snakket med i denne undersøkelsen. En av de fagteamansatte sier følgende:

Vi i Fagteamene tenker at institusjoner er noe som er veldig nødvendig. Og det er fordi at utfordringene rundt dem er så store, at det hadde ikke ville fungert et annet sted. Og det er alfa og omega at vi har gode institusjoner, for at de skal kunne ha sjansen til noe som helst verdighet i livet sitt. Det er ikke de selv, disse barna, som har ønsket at det skulle bli sånn.

Basert på erfaringene som formidles i denne undersøkelsen, kan man si at Villa Vika utspiller en viktig rolle i barnevernets tiltaksomfang, og at de dekker et behov som i stor grad er til stede. Det ser ut til at Villa Vika har etablert seg som en svært fleksibel institusjon, som på grunn av sin organisering og gode samarbeidsordninger kan tilpasse relativt mye rundt det enkelte barnet.

Representanter fra Bufetat og barnevernet i kommunen som vi har snakket med, er tydelige på at barnets behov er førende på valget av tiltak og institusjon. To av disse anslår å ha vært med på å plassere over ti barn på Villa Vika, og de andre har også brukt institusjonen gjentatte ganger.

Private barnevernsinstitusjoner velges på bakgrunn av en rangering hvor statlige institusjoner har forrang, på bakgrunn av relativt strenge føringer fra Barne- ungdoms- og familiedirekto

ratet som har vært rådende i det siste tiåret. Barnevernsansatte beskriver en forhandling og argumentasjon med utgangspunkt i barnets behov og institusjonens faglige tilbud, i alle tilfeller hvor private institusjoner blir valgt. Samtidig legger flere av dem vekt på at de har god kjennskap til institusjonens arbeid, og at de har tidligere erfaringer med plasseringer hvor både samarbeidet og barnets situasjon har blitt ivare tatt på en god måte.

Dette er tydeligvis også faktorer som spiller inn på prosessene hvor valg foretas. Når det er snakk om hvordan kommunen og Bufetat samarbeider om å finne institusjonsplasseringer sier en av de kommuneansatte:

Egentlig er føringene ganske strenge, og når vi skal gå inn på dette private så er det avvik, og da må de ha gjort en runde før de kan få godkjent det her. Men jeg synes at (..) når vi ser at dette er en Villa Vika-sak, så får vi med oss Bufetat på det, altså. Så det er nok individet som står i fokus.

Dette vitner om et tillitsforhold mellom barnevernet og institusjonen, og det understrekes også at utfallet har vært positivt i en stor del av disse barnas tilfelle. Imidlertid påpekes det av flere at denne tilliten er bygget opp bit for bit over flere år, og at samarbeidet ikke har vært problemfritt. I løpet av de første årene hadde institusjonen problemer knyttet til enkeltpersoner som den gang satt i ledelsen, som førte med seg samarbeidsproblemer og tillitsbrudd i relasjonen til barnevernet. På bakgrunn av dette ble det desto viktigere for Villa Vika å formidle en tydelig, åpen og ærlig holdning i møte med samarbeidspartnerne. Resultatene fra denne undersøkelsen vitner om at de har lyktes med å gjenvinne tillit og etablere seg som en anerkjent del av barnevernets tiltaksapparat.

Det legges ikke skjul på at ansatte i barnevernet påvirker valgene som foretas, og at deres tidligere erfaringer med ulike institusjoner spiller inn på disse valgene. Dersom ansatte i barne- og familietjenesten og i fagteam av ulike årsaker vurderer Villa Vika som den mest egnede institusjonsplasseringen for et barn, går de inn for dette selv om det ligger en del føringer på hvordan valget skal treffes. En ansatte i kommunalt barnevern sier blant annet dette når det gjelder å velge Villa Vika som tiltak:

Målet mitt, det er jo at der det ikke er noe mer å spille på hjemme, og vi har prøvd fosterhjem i tre-fire år.. Så la ungene få være i fred på en plass, selv om det er en institusjon. Det er en liten institusjon, det blir på en måte et lite hjem. Og bygge opp relasjonene der, for det er stabile arbeidsfolk på Villa Vika. At de får være i ro på en plass og ha ei rot til de blir voksen.

Det er ønskelig med institusjoner som kan gi et differensiert og kvalitativt godt tilbud til barn og unge, og som kan gi barna mulighet for å knytte relasjoner og utvikle relasjonskompetanse (Barnevernpanelet 2011; Helgeland 2007; Bufdir 2010).

Samarbeid mellom kommune og stat i det norske barnevernet

Bakke, Malterud og Synnevåg (2012) har utarbeidet en mastergradsavhandling med fokus på samarbeidet mellom det kommunale og det statlige barnevernet. De beskriver hvordan barnevernsreformen fra 2004 innebar en sterkere statlig styring av barnevernet, med mål om å sikre et enhetlig og likeverdig tilbud. De finner, i likhet med Gautun (2010), at samarbeidet mellom kommune og stat «ikke fungerer optimalt og at samarbeidsproblemerne til tider står i veien for gode beslutninger på barnevernfeltet» (Bakke, Malterud og Synnevåg 2012: 128).

Videre ser de samarbeidsproblemene i sammenheng med ulike holdninger til samarbeid og ulike meninger om hva samarbeidet skal gå ut på. Studien viser til to forskjellige måter fagteamområdene vurderer samarbeidet på, hvor noen ser på samarbeidet som en bestiller-utfører-modell, mens andre ser på det som nettverksstrukturer. Her finner de at fagteamområdene som jobber etter den førstnevnte samarbeidsmåten ser på samarbeidet som mindre hensiktsmessig, mens de som beskriver en nettverksmodell ser på samarbeidet som mer konstruktivt (ibid.).

Avhandlingen anbefaler at det satses på å utvikle tydelige samarbeidsstrukturer og -avtaler mellom kommune og stat i barnevernet. På bakgrunn av funnene i undersøkelsen argumenteres det også for at nettverksmodellen vil være den mest hensiktsmessige samarbeidsstrukturen. I en kronikk fra april 2012 argumenterer også Malterud og Bakke mot Barneombudet Reidar Hjernmanns uttalelser om at barnevernet befinner seg i en systemkrise og har behov for organisasjonsendringer.

De mener at det heller er snakk om at barnevernsreformen enda ikke er fullt ut realisert, og i stedet for nye reformer burde man heller satse på å styrke nettverksdimensjonen i samarbeidet mellom de to forvaltningsnivåene. I tillegg peker de i likhet med flere (jfr. Rambøll 2012) på behovet for å nedskalere byråkratiseringen i barnevernets administrasjon og en videre satsning på økt kvalitet i barnevernets tjenester.

Blant de barnevernsansatte vi har snakket med, ser det også ut til å være noe forskjellig hvordan samarbeidet fungerer i praksis. Uten at vi har gått spesielt inn på dette i intervjuene, er inntrykket at enkelte kommuneansatte legger

sterkere vekt på hvilken institusjon de ønsker for det enkelte barnet, mens andre lar det være mer opp til Bufetats fagteam. Spesielt de saksbehandlerne som har flere tidligere erfaringer med å plassere barn på Villa Vika, forteller at de kan be fagteam om å vurdere muligheten for å få til en plassering spesifikt på denne institusjonen.

Kommuneansatte sine erfaringer

Barnevernsansatte i kommunal forvaltning som vi har snakket med, har behandlet sakene til barn og unge som bor og har bodd på Villa Vika, de har vært med på å fatte vedtak om flytting til institusjon og via Bufetat valgt ut Villa Vika, og de har ansvar for å følge opp det enkelte barnet under oppholdet. De kommuneansatte beskriver Villa Vika først og fremst som en *omsorgsinstitusjon*, som har fokus på tett oppfølging og gode relasjoner mellom voksne og barn. Det blir trukket frem at Villa Vika jobber mye med individuell tilpasning for det enkelte barnet, både når det gjelder posisjon, skole og fritidsaktiviteter. En av saksbehandlerne sier:

Villa Vika er gode på dette med å ta ungdommene ut på aktiviteter, gi de opplevelser. (...) Og alt er veldig tilpasset, man har hatt et opplegg etter det som vår gutt har trengt.

Saksbehandlerne legger også vekt på at avdelingene er små og hjemmekoselige:

Jeg vil beskrive det først og fremst som et hjem. Et varmt hjem. Det er som et hjem for ungdommene, og det ser man også med interiøret. Det var det første vi la merke til når vi kom inn i stua der med kunst på veggene, veldig fint og estetisk rundt barna. Ikke nedsarvet eller noe, det er et hjem.

Ifølge de kommuneansatte har barna som er blitt plassert på Villa Vika hatt til dels store og sammensatte støtte- og omsorgsbehov, ofte med utgangspunkt i atferdsproblemer, skolevansker og/eller relasjonsskader. Det har vært snakk om barn med stort behov for trygge rammer, og som kan profitere på å bo i mindre enheter hvor det ikke er så mange andre barn og forskjellige voksenpersoner å forholde seg til. Saksbehandlerne forteller om ulike tilfeller hvor boformen ble evaluert og justert etter behov, og de beskriver en stor tilpasningsevne fra institusjonen sin side. For eksempel har man muligheter for å la barnet bo i en egen del av et hus hvor det bor flere, dersom det blir behov for skjerming i en periode:

Men etter hvert så ble det en del utfordringer i forhold til at han ble aggressiv, og man fant ut at han måtte skjermes noe, i forhold til yngre som var på enheten. Så han fikk tilbud om egen leilighet, nede i underetasjen. Så da fikk han flytte ned og være litt skjermet, men han fikk samtidig være oppe og spise mat i lag med de andre og ha tilhørighet til de andre. Og det fungerte veldig bra for ham.

I forhold til samarbeid mellom kommunalt barnevern og Villa Vika, forteller ansatte i kommunen at de har hatt faste kontaktpersoner å forholde seg til, og at de har møtt engasjerte medarbeidere. Videre trekkes det fram at Villa Vika har knyttet til seg profesjonelle fagfolk som bistår med veiledning og opplæring av ansatte i aktuelle problemstillinger.

En av saksbehandlerne vi snakker med har selv vært invitert til kurs i regi av Villa Vika, med tema av relevans for hennes klient. En av saksbehandlerne med lang fartstid i barnevernet mener det store fokuset på god fagkompetanse er en styrke for Villa Vika sammenlignet med andre institusjoner. Samtidig blir det påpekt at Villa Vika har mange kompetente og stabile medarbeidere, som strekker seg langt for å

ivareta barnas behov, og som kan stå i orkanene, som en av saksbehandlerne sa:

De går denne ekstra mila som gjerne må til med unger som er relasjonsskadede eller tilknytningsskadede. For de prøver deg veldig ut. Og de lager mye støy i systemet hvis ikke du kan dette med både hjerte og hode – altså faglig og menneskelig. Ikke bare kan det faglige og ikke vet din arme råd når du står der i praktikken og skal hanskens med det. For du må gå mange ekstra mil.

Dette med medarbeideres utholdenhet blir også beskrevet som en utfordring for Villa Vika fra saksbehandlerne side, fordi jobben krever mye, samtidig som det blir en forutsetning for institusjonen at personalgruppen er relativt stabil. Det kan være utfordrende for enkeltpersoner å være så tett på og det blir også svært viktig hvilke ansatte man rekrutterer inn.

Ansatte i fagteam sine erfaringer

Når de ansatte i fagteam i Bufetat skal beskrive institusjonen Villa Vika fremheves også relasjonsaspektet og omsorg, små avdelinger, stabil arbeidskraft, godt faglig nettverk, og fokus på skoledeltakelse og aktiviteter. Fagteam-ansatte har ansvar for å finne en egnet institusjonsplasing, ut ifra vurderingen av barnets situasjon og hjelpebehov som er gjort på kommunalt nivå. Villa Vika blir vurdert som å passe for de barn som har behov for tryggheten og roen som små avdelinger gir, barn som har atferdsvansker og har behov for å oppleve mestring. Det blir blant annet påpekt at institusjonen jobber målrettet og strukturert med de enkelte beboerne, og at det satses på å inkludere barna i lokalmiljøet:

Jeg synes de er gode på i forhold til å bruke nærmiljøet sitt som en arena. Altså, de får faktisk en del av disse ungene ut i aktiviteter, de sitter ikke inne i institusjonene og er en egen

gruppe, de er aktive ute. Og det tror jeg er noe som er viktig.

Samtidig blir det bemerket at Villa Vika samarbeider godt med beboernes familier, blant annet ved å ta med seg foreldre og/eller søsken på hytteturer i helger og ferier, eller ved å låne ut sine fritidshus til familiene.

Villa Vika blir også av fagteam-ansatte beskrevet som faglig dyktige og som tett på det enkelte barnet. I tillegg vektlegges fleksibiliteten og åpenheten som preger institusjonen og institusjonens ledelse. At ledelsen er tett på den daglige driften, både i møte med barna og ungdommene og i møte med barnevernet og andre samarbeidspartnere. Det blir trukket fram som noe positivt at ledelsen er åpen for å drøfte sitt eget arbeid med barnevernet: *Det er ikke en lukket institusjon. De er ganske ærlige på hva de er dyktige på, og hva de ønsker og trenger mer påfyll på. Og det tror jeg er en kjempestyrke.* At institusjonen har en relativt stor og variert boligmasse gjør det enklere å tilpasse situasjonen etter individuelle behov.

Fagteam-ansatte beskriver også en stor vilje til å gjøre justeringer som er til barnets beste underveis i oppholdet. Det blir tegnet et bilde av gode samarbeidsstrukturer mellom Bufetat og Villa Vika, hvor institusjonen omtales som imøtekomende og løsningsfokuserte. De fagteam-ansatte opplever at det går an å diskutere med Villa Vikas medarbeidere, og at det generelt er god informasjonsflyt.

Fra fagteamenes side er det hovedsakelig tre utfordringer for Villa Vika som blir påpekt. Den ene er, i likhet med det som de kommuneansatte påpekte, at Villa Vika jobber tett på beboerne og i mange tilfeller også deres familier, noe som krever enormt mye av de ansatte. Her ser også representanter fra Bufetat at det kan bli sårbart i forhold til rekruttering av nye medarbeidere.

Villa Vika tar imot barn som behøver tett individuell oppfølging, noe Bufetat ser stort behov for, samtidig som de ser utholdenheten og innsatsviljen som kreves i dette arbeidet. Det blir en balansegang mellom å utvikle positive relasjoner mellom voksne og barn, og hva som er realistisk gjennomførbart i en institusjonssammenheng.

En annen utfordring er knyttet til oppholdstiden på Villa Vika, som i mange tilfeller har blitt relativt langvarig, til dels på grunn av målgruppen og dels på grunn av tilnærmingen til barna. Fagteam-ansatte påpeker at barn som i de senere år har blitt plassert i institusjon generelt har hatt større utfordringer knyttet til seg, fordi terskelen for institusjonsplassering har blitt hevet. Dermed er barn som flytter til Villa Vika ofte krevende og har gjerne også flere avbrutte relasjoner fra fosterhjem eller andre institusjoner bak seg. Denne utviklingen bekrefter også ledelsen i Villa Vika.

Ifølge fagteamene egner Villa Vika seg godt for å ta imot disse, da avdelingene er små og det jobbes mye med trygging og mestringsopplevelser. Samtidig påpekes det at dette ofte er prosesser som krever tid, og barna blir gjerne boende på institusjon over flere år. Dessuten er det vanskelig å finne alternative oppvekstarenaer for en del av disse barna, dersom de ikke kan videreføres til hjemmet etter en tids opphold i institusjon. En av de fagteamansatte beskriver dette som et sentralt dilemma knyttet til mange av plasseringene på Villa Vika:

..vi sier at det er et problem med barna på Villa Vika, for mange av dem blir boende der så vanvittig lenge. Men det kan like godt være systemet sin utfordring, som ikke kan klare å finne fosterfamilie som er robust nok til å overta jobben.

Representantene fra Bufetat konstaterer at det

er vanskelig å finne alternative løsninger, i tilfeller hvor barnet behøver intensiv oppfølging og mye tilrettelegging.

I forlengelsen av dette ser fagteam-ansatte også en tredje utfordring; at barna vokser opp til å bli ungdommer mens de er på Villa Vika, noe som i enkelte tilfeller innebærer en ny type problematikk som kan være vanskelig å håndtere. En av de fagteam-ansatte påpeker også at det for ungdommen kan være vanskelig å løsrive seg fra den nære relasjonen de utvikler til institusjonen og de voksne der, når det etter hvert blir aktuelt med flytting.

En annen utfordring som blir nevnt fra Bufetat-siden, er Villa Vikas dokumentasjon av handlingsplaner opp imot barnevernet. Her ser flere av de fagteam-ansatte forbedringsmuligheter, først og fremst i forhold til at rapportene kan være for detaljerte og upresise i formen. En av de fagteam-ansatte ser dette i forbindelse med at Villa Vika jobber såpass tett på sine beboere:

De lever jo med disse barna 24 timer i døgnet, sant, og det er de små hendelsene som er viktige for dem og som utgjør en helhet, og så vil de gjerne fortelle alt om det. Men det er ikke jeg så veldig mye interessert i. Det er det at de hadde tjent mye på å spisse og blitt mer presise, trukket ut og fått fram det som er viktig.

Her kan det være snakk om forskjellige oppfatninger om hva som er relevant og vesentlig å nevne i en rapport, ut ifra de ulike perspektivene barnevernet og de institusjonsansatte har til arbeidet med de samme barna.

Oppsummering

Både representanter fra fagteam og kommune forteller at det har gått relativt sett bra med de aller fleste av barna og ungdommene som har

hatt opphold på Villa Vika. Dette viser også en etterundersøkelse som ble gjennomført på Villa Vika, hvor de aller fleste av ungdommene som ble intervjuet hadde en stabil livssituasjon (Bakken 2010).

Villa Vikas samarbeidspartnere i statlig og kommunalt barnevern tegner et bilde av en institusjon som i stor grad bygger på det Barnevernsproffene (2011) anbefaler som grunnpilarer i barnevernfaglig arbeid: et hovedfokus på gode relasjoner, en mest mulig normalisert tilværelse med færrest mulig «fremmede» voksne, og godt samarbeid med barnas familier. Positive relasjoner har blitt fremhevet som en av de viktigste bestanddelene i en velfungerende institusjon i flere sammenhenger (Jfr. Tjelflaat, Hyrve og Solhaug 2003; Helgeland 2007; Sallnäs 2000; Stokholm 2009).

Beskrivelsen av institusjonsplassering som «siste utvei» (Backe-Hansen et al 2011) som et resultat av tiltaksvidringen innenfor barnevernet gis til dels støtte blant barnevernsansatte vi har snakket med. For Villa Vika innebærer dette arbeidsforhold som er krevende både faglig og menneskelig sett. Samtidig understrekes nødvendigheten og behovet for å ha institusjoner som jobber for å gi et best mulig tilbud til de som «ikke passer inn andre steder».

BARN OG UNGES ERFARINGER MED Å BO PÅ VILLA VIKA

Hadde det ikke vært for Villa Vika, så hadde jeg ikke vært den personen jeg er i dag. Kan si det på den måten, da. Jeg har.. som en brøddeig, kan du si, at jeg har blitt moden gjennom Villa Vika. Jeg har vokst mye. (tidligere beboer)

Beboere og tidligere beboere på Villa Vika som har deltatt på intervju i denne undersøkelsen, tegner et bilde av en institusjon som på mange måter ligner et hjem, og en institusjonshverdag som er relativt normalisert. Det som i stor grad fremheves, er positive relasjoner til trygge, stabile voksenpersoner, og en aktiv fritid som er tilpasset den enkeltes personlige interesser og egenskaper. Inntrykket er at de som bor på Villa Vika føler seg ivaretatt på en helhetlig måte og på sine egne premisser. Vi skal i det følgende gå nærmere inn på de ulike erfaringene som kom fram gjennom intervju med fire tidligere og fire nåværende beboere.

Å komme til Villa Vika og å finne sin plass

Informantene beskriver ulike opplevelser av å komme til Villa Vika. To av dem hadde vært på avlastningsopphold gjennom Villa Vika Aktiv, men for de fleste var det et nytt og ukjent sted. Tre av informantene var under 10 år da de flyttet til Villa Vika, mens resten var mellom 11 og 15 år. Over halvparten hadde bodd i institusjon, beredskapshjem eller fosterhjem, og et par av disse hadde flere ulike barnevernstiltak bak seg. De beskriver både spenning og nervøsitet, men også sinne og fortvilelse over å skulle flytte til et ukjent sted, og til en institusjonstilværelse.

Flere beskriver hvordan de ble tatt imot av en voksen på Villa Vika, som viste dem rundt i huset de skulle bo i. En av beboerne beskriver sitt førsteinntrykk med at *Det virket normalt*, sammenlignet med forestillingene man gjerne har av en institusjon. Huset var innredet som et

normalt hjem, godt utstyrt, god plass og med velstelt uteområde. Flere vektlegger at de ble godt tatt imot av de voksne, og at de fikk den tiden de trengte til å gjøre seg kjent med stedet og bli trygge på situasjonen. En av de tidligere beboerne beskriver opplevelsen på denne måten:

Jeg husker det som om det var i går. (...) Det var en ganske søvnløs natt. Jeg satt lenge å snakket med Lars på kjøkkenet, og spiste cornflakes. Men det var både tungt og.. ja, uvant uten søsken og foreldre og.. sånne ting. Jeg var på et helt nytt sted. Så det var jo uvant. Det var mitt nye hjem.

Trygge voksne og spennende opplevelser er faktorer som ifølge dem vi har snakket med bidro særskilt til at de fant seg til rette på Villa Vika. En av informantene som hadde opphold i flere institusjoner og fosterhjem bak seg, trivdes på Villa Vika allerede fra første dag:

Jeg var jo først på besøk her, og da ville jeg helst flytte hit med en gang. Det var helt.. det var ganske.. veldig ok å flytte hit. Jeg kom rett inn og var velkommen. Synes det var veldig fint, fordi det var så mye å finne på, da, som passet meg. Og jeg likte de som var der og huset og alt som skjedde.

Denne ungdommen fortalte om tidligere opplevelser fra institusjoner, hvor det var atskillelig mer bruk av kontroll og makt fra de voksnes side, og hvor det var større avdelinger med mer utskifting av voksne i løpet av døgnet.

En annen som bodde på Villa Vika i 6 år forteller at han brukte de første par-tre årene på å slå seg til ro, fordi han så gjerne ville hjem igjen til sin mor. Han hadde også flere ganger forsøkt å komme seg hjem ved å stikke av fra institusjonen og gå hjemover til fots. Etter en tid med

uroligheter hadde han allikevel funnet ut at det var best å innfinne seg med situasjonen.

Han oppdaget også at det var mange spennende og positive fritidsmuligheter på Villa Vika, som han ikke ville fått ellers. Når han i dag ser tilbake, ser han at oppholdet på Villa Vika hjalp ham ut av en uheldig utvikling som kunne fått alvorlige konsekvenser.

Hverdagen på Villa Vika

Det å bo på Villa Vika beskrives i stor grad som en vanlig hverdag, med måltider, skolegang, lekser, husarbeid og fritidsaktiviteter. De voksne vekker, lager middag, vasker klær, kjører til skole og fritidsaktiviteter, hjelper til med lekser og så videre. Barna går på skole, rydder av bordet etter seg, har faste plikter for å få ukepenger, må overholde avtaler med de voksne. Middag er felles for de som bor i samme hus, men ellers kan hver enkelt ha egne planer på fritiden.

Organiseringen med små enheter gjør det mulig for de voksne å hente og bringe til aktiviteter, uten at noen blir overlatt til seg selv. Samtlige beboere har sine egne aktiviteter, ut ifra interesser og egenskaper. Fotball, ridning, sykling, svømming, foto, og padling er noen fritidssystemer som kan nevnes. Det som går igjen blant de vi har snakket med, er en beskrivelsen av en vanlig hverdag på Villa Vika:

Det er jo som en vanlig hverdag, egentlig, som det er hos foreldrene. Bare at det er litt flere folk som kommer innom, da. Står jo opp om morgenen og spiser frokost sammen og, drar på skolen, kommer hjem, spiser middag. Og så er det eventuelt aktiviteter, hvis en har fotballtrening så drar man på det, hvis ikke så kan man dra til venner. Det er akkurat det samme her som det er andre plasser, bare at.. hva skal jeg si.. jeg syntes det var mye bedre å være her enn andre plasser.

Blant ungdommene vi har snakket med vektlegges de normale og ordinære aspektene ved Villa Vika, det som gjør at institusjonen ligner et vanlig hjem, og en bosituasjon som er mest mulig lik den de fleste barn har. Dette ønsket om å normalisere situasjonen beskriver Stokholm (2009) som en gjennomgående strategi for institusjonsbarn. Informantene forteller i det store og det hele om en familieliknende situasjon, og en hverdag som ligner deres jevnaldrenes hverdag. Mange har også hatt hyppig besøk av venner og skolekamerater, og flere har venner i nrområdet som de er sammen med på fritiden.

En av beboerne tar ofte også bussen til Villa Vika ligger i de helgene han er hjemme hos foreldrene, for å møte kamerater som han har i området. Dette sier noe om tilknytningen til nærmiljøet som beboerne får. Institusjonen jobber bevisst med å integrere beboerne på ulike lokale arenaer, og har for eksempel lenge

hatt et samarbeid med den lokale fotballklubben. Ved å bidra til nærmiljøet får institusjonen også noe igjen som kommer beboerne til gode, og som gjør at Villa Vika har flere ressurspersoner og støttespillere i tilknytning til virksomheten.

Disse og andre beskrivelser fra intervjuene vitner om at institusjonen Villa Vika er noe annet eller noe mer enn det man vanligvis forbinder med en institusjon. Både blant de av informantene som har tidligere erfaringer med barnevernsinstitusjoner, og de som ikke har det, beskrives Villa Vika som *mer som et vanlig hjem* sammenlignet med institusjoner for øvrig.

Medvirkning

Når det gjelder regler, opplever de vi har snakket med at også reglene er *vanlige* og *normale*, og beskriver avtaler om felles middag, leksetid før eller etter middag, rydding av rom og restriksjoner på bruk av datamaskin og mobiltelefon etter visse tidspunkt på kvelden. Det fortelles

også om at reglene blir tilpasset etter alder og hvor lenge man har bodd i huset, og mange sier de merket mye mer til reglene i starten, mens etter en stund har de blitt innarbeidet og akseptert.

En av de første beboerne som kom til Villa Vika husket at det hadde vært husmøter, men dette er ikke noe som dagens beboere har vært med på. Allikevel beskriver alle informantene en relativt stor grad av innflytelse på egen hverdag, som for eksempel muligheter til å komme med middagforslag, være med på å lage maten, være med å velge ut klær og utstyr til seg selv, i tillegg til at man i stor grad er delaktig i å velge sine egne fritidsaktiviteter. En av de tidligere beboerne hadde opphold i flere andre barnevernstiltak bak seg da han kom til Villa Vika, og sammenligner opplevelsene på denne måten:

Det er ikke regler, men avtaler på Villa Vika. Det er tillit, og de som har det litt vanskelig de får den hjelpa. Det tar litt tid, men hvis man virkelig vil forandre seg, så går det.

Beboerne opplever ikke at de blir kontrollert og styrt uhensiktsmessig mye av de voksne, men gir uttrykk for at de samhandler med de voksne og innvirker på sin egen hverdag.

Graden av medvirkning og selvbestemmelse vil også variere ut ifra alder og hvor lenge barna har bodd på institusjonen. To av beboerne som bor i samme hus, forteller at den tredje gutten som bor i huset er en del yngre og derfor har litt andre regler enn dem, noe de synes er rimelig. Samtidig har de et bevisst forhold til hvordan økt tillit oppstår:

Vi har jo litt slakkere regler, vi gjør jo litt som vi vil. Og det er jo fordi vi har vist at vi kan ta ansvar. Det er jo det det hand-

ler om, ansvar. (...) Det er jo en fin fordel, da, at du kan vise at de kan stole på deg.

Her beskriver disse guttene hvorfor de har en annen posisjon enn andre beboere på huset, og dermed også har større frihet til å gjøre *litt* som de vil. Ifølge Stokholm (2009) tyder dette på at disse beboerne har akseptert og tar del i det pedagogiske betydningsfellesskapet på institusjonen, i tillegg til barnefellesskapet de allerede er en del av. De har kanskje også erfart at det å anerkjenne de voksnes spilleregler, kan være positivt og bidra til å styrke deres posisjon i institusjonsfellesskapet.

Stokholm (2009) beskriver hvordan institusjonens spilleregler tar litt tid å sette seg inn i, men at barna vil velge sine strategier etter hvert som de blir kjent og får erfaring.

En av beboerne som kom til Villa Vika sent i tenårene, like før oppstarten på videregående, legger vekt på at ønsket om respekt og frihet har blitt møtt:

Å bli respektert av de som jobber her. At de skjønner meg og respekterer mine meninger, da. At jeg får den friheten som jeg ønsker meg.

Denne beboeren fikk etter en stund flytte i en egen leilighet i ett av husene på Villa Vika, slik at både de voksne og de andre barna er i en annen etasje. Det ble også etter en tid bestemt at beboeren kunne få sin egen nøkkel til leiligheten, så lenge de voksne fikk beskjed om hvor vedkommende var, og at avtalene om innetid ble overholdt.

I intervjuet snakker vi litt om balansegangen mellom at de voksne er for nærgående og at de blir for fraværende. Siden det ikke er så mye de trenger å hjelpe til med, blir det gjerne litt for-

skjellig hvor ofte de banker på døra i løpet av en dag, noe som kan oppleves som forvirrende. Samtidig er dette kanskje også en del av selvstendigjæringsprosessen som mange ungdommer gjennomgår, når de for eksempel flytter på hybel og foreldrene er mer sporadisk en del av dagliglivet.

Når beboere på institusjonen får stor frihet og er såpass selvstendige som i dette tilfellet, kan oppholdet fortone seg mer som en hybeltilværelse, riktignok med ansvarlige voksenpersoner til stede like i nærheten.

Fritid, trivsel og mestring

At muligheter for en aktiv fritid er et satsingsområde for Villa Vika, er noe som gjenspeiles også i intervjuene med beboere og tidligere beboere. Det fortelles om mange spennende turer og aktiviteter, og mange har også faste aktiviteter som lagidrett eller individuelle idrettsgrener som de bruker en del av fritiden på. Inntrykket er at institusjonen strekker seg langt for å tilrettelegge for aktivitet, og for at beboerne skal ha opplevelser.

Både velviljen blant ansatte og omfanget av mulige aktiviteter trekkes fram som særegent med Villa Vika. De gode mulighetene for å være i aktivitet, holde på med sport, lagidrett eller

andre hobbyer fremheves som noe positivt og betydningsfullt.

Naturen brukes i veldig stor grad, og uteaktiviteter og friluftsliv er ut ifra beretningene noe som verdsettes høyt. Mange forteller om hytteturer til en av Villa Vikas mange fritidsboliger, eller om teltturer og fjellturer. For enkelte har dette vært nye erfaringer og mestringsopplevelser, mens andre har hatt foreldre eller besteforeldre som har vært glad i naturen, og forbinder det med gode minner fra barndommen.

Mange av beboerne har som sagt vært gutter, med sans for fart og spenning, noe som får utløp gjennom ulike former for sport og friluftsliv. Her er en av fritidsboligene som var mye brukt i helgene beskrevet av en tidligere beboer:

Det var jo en fenomenal plass, kan du si. Der kjørte vi cross og fisket og gikk turer og jaktet og.. alt innenfor friluft, kan du si. Kjørte snøskuter på vinters tid og isfiske og..

Når vi har spurt informantene i denne undersøkelsen om å beskrive en bra dag, forteller de aller fleste om en fisketur, fjelltur, telttur eller hyttetur. Flere setter disse opplevelsene også i sammenheng med å kunne *slappe helt av* eller *koble av* fra hverdagen. En av beboerne sier at han i starten heller ville være på institusjonen for å kunne være sammen med venner i nærområdet:

Men etter en stund så var det jo godt, egentlig, å bare komme seg bort fra skole og venner og bare ha avslapning.

Verdien av å komme litt vekk fra hverdagen er det flere som påpeker:

Hvis du har hatt en dårlig uke og du kommer deg på fjellet eller til Sverige

med en voksen.. Hvor du bare kan slappe av, eller ha full fres hele tiden.

Disse utsagnene er i tråd med den økologiske tenkningen som Villa Vika har lagt til grunn for sitt arbeid med barn, at fysisk stimuli bidrar til mental utvikling og mestring.

Gurholt (2010) skriver om hvordan friluftsliv kan forstås som en form for pedagogisk dannelsesferd. Hun beskriver friluftsupplevelser som «dannende eventyr», hvor barn og unge gjennom turer i skog og mark og på fjellet lærer «om hvordan livets uforutsette hendelser, prøvelser og ambivalens kan møtes og takles, leves og erfares» (Gurholt 2010: 199). Det kan være svært verdifullt å oppleve mestring i møte med ulike aktiviteter og utfordringer, og naturen byr på denne uforutsigbarheten.

Informantene forteller om en rekke naturopplevelser, som for eksempel å være på fisketur og få en svær røye, være på kanotur og sove i telt, «bever-safari», lage mat på bålet og så videre. Mange har i gjennom disse opplevelsene mestret noe nytt, enten det er i forbindelse med oppsetting av naust, stuping i svømmehallen eller klatring i klatrevegg. Naturopplevelser gir mange forskjellige sanseintrykk, som gjerne er helt annerledes enn de man får ellers i hverdagen. Man bruker hodet, kroppen og alle sansene når man er på tur, noe som gir en viktig stimuli.

Dette bekreftes i stor grad blant informantene, og flere av dem omtaler også uteaktiviteter og naturopplevelser som *terapi*. En av informantene sier:

Det er godt å bare koble seg litt ut (..) og holde på med nye ting som vi nesten aldri gjør. Det har hjulpet meg mye, egentlig.

Det er gjerne også i slike sammenhenger at de beste samtalene mellom barn/ungdom og voksne oppstår, ifølge de ansatte på Villa Vika.

Når Reidar Säfvenbom (2005) skriver om «fritiden som pedagogisk tumleplass», legger han til grunn at mange vanskeligstilte barn og unge ikke har de samme forutsetningene for å finne seg til rette i organiserte aktiviteter med klart definerte føringer, regler og målsetninger. I stedet vil det for mange av disse være en fordel å kunne få eksperimentere og prøve seg fram i ulike aktiviteter, gjerne under veiledning og inspirasjon av en voksen eller andre som vedkommende er trygg på.

Dette poenget ser det ut til at Villa Vika har tatt hensyn til i sitt arbeid med fritidsaktiviteter for sine beboere. I tillegg legges det vekt på å finne fritidsarenaer hvor det enkelte barnet/ungdommen kan bli motivert, fysisk og mentalt stimulert og samtidig oppleve mestring.

Ved å ta hensyn til barn og unges livsverden når man tilrettelegger for fritidsaktiviteter, tilrettelegger man samtidig for at vedkommende kan finne mening og sammenheng i tilværelsen.

«Det pedagogiske potensialet som ligger i bruken av fritidskontekster i pedagogisk arbeid med vanskeligstilte og sårbare unge, består først og fremst av å anvende mulighetene til å sette sammen aktiviteter, arenaer og sosiale kontekster som «stemmer sammen» med den unges livsverden og således den unges behov» (Säfvenbom 2005: 88).

Mestringsdimensjonen ved fritids- og friluftslivsaktiviteter står sentralt. Det å prøve ut noe nytt og erfare at man behersker det. Flere av informantene har sagt at de har lært mye på Villa

Vika, da gjerne i forbindelse med aktiviteter og turer, og de formidler en stor glede i forbindelse med disse erfaringene. Det er en årlig tradisjon at beboerne drar på fellestur til Galdhøpiggen på 17. mai, og dette refererer flere til som en stor og minnerik opplevelse (se bilde under).

Gurholt (2010: 200) vektlegger også verdien av å kunne gjenfortelle slike eventyrlige opplevelser, samtidig som det skaper mange nye muligheter:

«Oppdagelsesferder og friluftslivsturer kan slik sett gi barn og unge muligheter til å bli bevandret i verden romlig og praktisk, kulturelt og sosialt, så vel som i egne følelser og drømmer, grenser og muligheter. Slik kan de erfare at egne grenser kan beveges og personlige kunnskaper utvides. Slik kan de også erfare hva det vil si å takle livet som det kommer».

«Så freser jeg ut døra og så går jeg meg en tur»

Flere forklarer også hvordan de har erfart at frustrasjoner og vanskelige følelser kan få utløp gjennom fysisk aktivitet og friluftsliv. Villa Vika har brukt friluftsliv aktivt som en arena for konfliktløsning og avreagering. Flere av beboerne og de tidligere beboerne forteller om hendelser hvor de har hatt sinneutbrudd. Mange har strevd med atferdsproblemer, frustrasjon og sinne.

Problemer med å stole på andre mennesker og spesielt voksne, etter tidligere erfaringer med tillitsbrudd og utrygghet, virker også forsterkende på nivået av frustrasjon som bygger seg opp. En av informantene forklarer hvordan han har hatt det på denne måten:

Når du ikke prater med noen, ikke stoler på noen, og du har erfaring med at de bare sier ting og ikke gjør det de lover, så blir det jo sånn at du holder på det meste. Så blir det sånn at du ikke klarer å få det ut og be om hjelp, og du får det ut med aggresjon og problemer.

For mange av disse ungdommene har en viktig erfaring fra Villa Vika vært at spennende og fartsfylte aktiviteter og fysiske utfordringer gir utløp for en del uro og vanskelige følelser. I stedet for å knuse gjenstander eller gyve løs på personer i nærheten, har de etter hvert utviklet

alternative strategier, som ofte innebar å komme seg ut i friluft:

Jeg fikk jo ut mye, både med fjellklatring og snøskuterkjøring. Så det var jo min måte å få ut frustrasjon på, da. Hvis jeg ble sint, så i stedet for å slå eller sparke, så satte jeg meg på sykkelen og sykla meg en tur i stedet.

Blant informantene beskriver mange naturopplevelsene de har hatt fått som å gi utløp for følelser og gjenfinne en indre ro gjennom å være ute i naturen og/eller å være i aktivitet. Som Gurholt (2010) skriver, kan eventyrlige opplevelser i naturen skape en avstand til det dagligdage og de begrensningene og forpliktelsene vi opplever til daglig. Flere av informantene påpeker dette med aktiviteter som hadde en nærmest terapeutisk virkning:

Det beste er vel at de hjalp meg med sinnet mitt, kan du si. Og at jeg lærte meg å kontrollere det, gjennom forskjellige aktiviteter. Det var jo mye turer, ja. Ble jo bare sterkere og sterkere for hver dag som gikk, kan du si.

I flere av informantenes liv kan dette beskrives som et vendepunkt i livet, hvor det som tidligere endte med bråk og utagering i større grad kan unngås og omformes til positiv energi. I tillegg ligger det mye verdighet i å beherske tøffe idretter og aktiviteter som downhill-sykling, snøskuterkjøring, elverafting og fjellklatring.

Relasjoner

En fellestegner for de aller fleste beboere og tidligere beboere vi har snakket med i denne undersøkelsen, er beskrivelsene av gode relasjoner til voksenpersoner på Villa Vika. Alt i alt omtales de ansatte som tilgjengelige og aktivt til stede i jobbsituasjonen, i den dagligdage samhandlingen med barna. Dette aspektet kan tenkes å forsterkes ved at institusjonen har små avdelinger, hvor hvert enkelt barn forholder seg til færre personer i løpet av en dag, enn det som er tilfelle i større avdelinger.

Videre legger flere av barna og ungdommene vekt på at de kan stole på de voksne som jobber på Villa Vika, at det er snakk om trygge og stabile relasjoner som vedvarer over tid. Spesielt er dette noe som vektlegges av de som var rundt tiårsalderen da de kom til institusjonen, og som har bodd der i mange år.

Også de som har hatt kortere opphold understreker betydningen av tilstedeværende og oppriktig interesserte voksne. Her beskrevet av en av de tidligere beboerne, som kom til Villa Vika i tenårene, etter flere avbrutte opphold i både fosterhjem og andre institusjoner:

Det var vel det at jeg visste at de [voksne på Villa Vika] var der og.. ikke ga opp og.. ja, de visste hva de.. de kunne liksom å prate med ungene og.. (...) Ser Villa Vika i forhold til andre plasser jeg har vært på. (...) I det verste så tenker du at de ikke vil hjelpe deg, fordi du har hatt en dårlig erfaring med at de ikke vil hjelpe deg. Men med Villa Vika så trodde jeg på det, og da dro de ikke hjem etter vakta og ikke kom tilbake. De kom tilbake og sa det samme dagen etterpå. (...) Ja, de holdt det de lovet. Så de gav meg den hjelpa jeg trengte, da.

Denne informanten fortalte om opplevelser fra andre institusjoner med atskillelig mer bruk av kontroll og maktutøvelse fra de voksnes side, som for eksempel ved låste dører, og hvor de voksne jobbet i flere skift. Opplevelsen av å møte voksne på Villa Vika skildres som en nærrere relasjon, noe som for denne gutten fungerte tillitsvekkende. Her er det også grunn til å hevde at motstand og opposisjon blant beboerne vil øke jo større plass kontrollaspektet ved virksomheten får (jfr. Goffman 2001; Stokholm 2009).

Flere har også uttalt at de voksne *ikke ga opp*, noe som sier noe om stabiliteten og tryggheten i relasjonen. Kanskje har man også tidligere opplevd å bli gitt opp av voksne, noe som gjør det spesielt vanskelig å få tillit til nye voksenpersoner. Mange av disse barna har hatt erfaring med utrygge og ustabile voksne i oppveksten, og kan derfor være spesielt var på faktorer som skaper ustabilitet i tilværelsen. Dermed blir stabilitet og trygghet egenskaper som er spesi-

elt viktig for disse barna, noe utsagnene i denne undersøkelsen også tyder på.

En annen egenskap ved de voksne som vektlegges, er entusiasmen når det gjelder fritidsaktiviteter og friluftsliv. Inntrykket er at de ansatte tar aktivt del i aktiviteter med beboerne, og at de bidrar til å motivere og tilrettelegge for en aktiv hverdag og opplevelsесrike helger og ferier.

Samtlige informanter i denne undersøkelsen har eller har hatt en aktiv fritid med enten lagidrett, individuell idrett, musikk eller andre faste aktiviteter etter eget ønske. Mange forteller også om turer til Villa Vikas mange fritidsboliger, fjellturer, skiturer, noen har også vært på sydenturer. At de voksne selv er delaktige og interessert i barnas fritid oppfattes som noe vesentlig, som utgjør en forskjell og styrker barnas relasjon til dem. De gjør noe sammen og deler opplevelser og interesser, og det ser ut til at Villa Vikas fokus på aktivisering legger et viktig grunnlag for at det etableres tette og positive relasjoner mellom beboerne og de voksne.

Flere forteller også om hendelser som ikke var så trivelige, hvor det oppsto diskusjoner med de voksne, krangler med andre beboere eller utageringsepisoder. I forbindelse med slike hendelser er det ifølge informantene mest avgjørende hvordan de voksne håndterer situasjonen, at de beholder roen. Det ser ut til at informantene husker de voksnes reaksjoner likeså godt som selve hendelsen når det gjelder disse episodene. På spørsmål om hva som er viktigst for at han skal trives på Villa Vika, svarer en av beboerne:

Det er jo viktig å ha jordnære voksne som jobber her (..) En voksen må jo være rolig og kunne beherske seg. Jeg har jo hatt en del tilfeller her med voksne, hvor jeg har kranglet med dem og..

men jeg har aldri fått dem til å vippe av pinnen. Så det er jo egentlig en positiv ting.

Spesielt betydningsfulle voksenpersoner

Flsteparten av dem vi har snakket med gir uttrykk for å ha fått et særskilt godt forhold til en eller to ansatte ved Villa Vika. Dette kan forstås som voksenpersoner som har bidratt spesielt til deres trivsel og trygghet på institusjonen, og som har hatt betydning for deres personlige utvikling i løpet av oppholdet.

Man kan også bruke begrepet "signifikante andre" (jfr. Helgeland 2007) om disse betydningsfulle voksenpersonene. Det innebærer personer som man har tillit til og respekt for, som blir en nøkkelperson og en klippe i tilværelsen, som gir respons på egen atferd, og som man kan utvikle seg sammen med og lære av. Hvilke personlige egenskaper disse menneskene har, får stor betydning for barnets utvikling, selvbilde og tillit til omverdenen (ibid.).

Beboerne på Villa Vika deler hverdag og fritid med disse personene, og det blir mange felles opplevelser. En av informantene uttalte at *man lærer mye om livet på Villa Vika*, og i denne læreprosessen står nok de voksne helt sentralt.

Informantene beskriver disse personene som å ha utgjort en forskjell for dem på en eller flere måter, for eksempel når det gjelder å håndtere seg selv og sine følelser eller når det gjelder å finne positive egenskaper hos seg selv. På spørsmål om hvilke egenskaper som kjenner tegner disse betydningsfulle voksenpersonene, så nevnes ulike uttrykk for tilstedeværelse; at de *tar seg god tid*, at de *bryr seg*, at de er *til å stole på*, og at de *går an å snakke med*. Sans for humor nevnes også av flere.

Flere av disse egenskapene vises også til i den nevnte etterundersøkelsen som er gjennomført på Villa Vika (jfr. Bakken 2010).

En av de tidligere beboerne har beskrevet sin mest betydningsfulle voksenrelasjon på denne måten:

Jeg syntes i alle fall han var god til å håndtere situasjoner, for eksempel når jeg ble sint. (...) Hvis at jeg var forbanna, så lot han meg bare være forbanna. Så tenkte han vel at "ok, greit, nå får du bare være forbanna, jeg er her og venter, jeg" (...)..så prøvde han ikke å grave fram hvorfor jeg var det, og skulle ha meg til å snakke om det og sånn. Han bare lot meg være, og så sa han "jeg sitter her og venter, og så kommer du tilbake når du er klar".

For denne informanten var det viktig at den voksne respekterte hans grenser, samtidig som vedkommende viste tydelig at han var til stede for ham når han selv var klar. I dette eksemplet ser det ut til at det var det den ansatte *ikke* gjorde som utgjorde en forskjell, og muligens brøt denne reaksjonen med tidligere erfaringer vedkommende hadde gjort med voksne.

Senere i intervjuet forteller informanten at denne personen var en av ytterst få han kunne snakke med om vanskelige ting, og som han

fremdeles snakker med i dag, noen år etter at han flyttet fra Villa Vika. Dette understreker også Barnevernsproffene (Forandringsfabrikken 2011) sin konklusjon om at voksenpersoner må være stabilt tilstede over tid, for at barn og unge skal få mulighet til å kjenne seg trygg på vedkommende. Over tid vokser det frem tillit, og det ser ut til at mye av det relasjonelle grunnlaget mellom voksne og barn på Villa Vika har blitt lagt i forbindelse med turer og aktiviteter. Hvor man gjør noe sammen, deler opplevelser, og på den måten kommer hverandre nærmere.

En annen tidligere beboer hadde to slike betydningsfulle voksenpersoner, og i likhet med forrige beskrivelse var det små episoder og karaktertrekk ved disse personene som gjorde en forskjell for hans del:

Han hadde mange forskjellige teknikker, kan du si. (...) En liten kommentar, bare fra det blå, som kunne lette trykket to kilo.. Ikke sant, småting, som du ikke tenker egentlig over, det bare kommer av seg selv, som kan løse en hel konflikt. Måten de snakker på og forklarer på. De vil det beste for alle, at alle partene skal ha det bra. (...) Noe jeg også har tatt med meg videre i livet. Mine forbilder, sånn sett. Jeg ser fryktelig mye opp til dem.

Denne ungdommen er i dag etablert med egen familie, men holder fremdeles kontakten med enkelte på Villa Vika som har betydd mye for ham. I intervjuet beskriver han denne relasjonen som å representere stabilitet, noe kjent og trygt. En lignende beskrivelse går igjen blant flere, spesielt de av informantene som har bodd på institusjonen over flere år.

Å ha en betydningsfull voksenperson i hverdagen som stiller opp og viser omsorg kan ha stor betydning for en persons selvutvikling og trivsel, og spesielt for barn som bor i institusjon (jfr.

Helgeland 2007; Tjelflaat, Hyrve og Solhaug; Stockholm 2009). Det jobbes mye fra institusjonen sin side med å finne gode kombinasjoner av barn og voksne, og ut ifra intervjuene ser denne innsatsen ut til å ha vært fordelsaktig. Informantene legger stor vekt på å kunne stole på den voksne og å trives i hverandres selskap.

For mange av informantene har det utviklet seg til en nær relasjon som vedvarer også etter at de har flyttet ut – relasjonen som ble knyttet har gjort en forskjell i livene deres.

Barnefellesskapet

Når det gjelder barnefellesskapet på institusjonen, beskrives det av de fleste informantene som positivt, særlig i forbindelse med felles turer og aktiviteter. Det fortelles det om gode relasjoner til andre barn og unge som har bodd eller bor i institusjonen sammen med dem. Å finne best mulig sammensetning av beboere er noe institusjonsledelsen jobber mye med, og ut ifra utsagnene i denne undersøkelsen kan det forstås som at de har lyktes med dette i stor grad, i dette utvalgets tilfelle.

Flere av informantene omtaler seg og andre beboere som at *man ble som søsken eller brødre*. Denne opplevelsen kan også tenkes å ha blitt forsterket av familielikheter som preger institusjonens organisering, med ordinære bolighus og maks fire barn i samme hus. Inntrykket er at det er rom for å bli godt kjent og trygge på hverandre. Man har kanskje også noen felles erfaringer fra tidligere, i tillegg til opplevelsene man deler gjennom hverdag og fritid på Villa Vika.

Blant de tidligere beboerne har flere holdt kontakten i ettertid, og noen er omgangsvenner og støttespillere for hverandre den dag i dag.

En av informantene som var i midt i tenårene ved innflyttingen til Villa Vika, og som for det meste har bodd i en egen hybelleilighet ved en av avdelingene, har imidlertid holdt seg mest til sine gamle venner utenfor institusjonen. Både å opprette og opprettholde vennskap utenfor institusjonen er noe som Villa Vika oppfordrer sine beboere til.

Med tanke på at institusjonstilværelsen er midlertidig og at beboerne skal videre i livet, er det viktig å ha ivaretatt relasjoner til andre mennesker som ikke hører denne tilværelsen til; familiemedlemmer, skolekamerater, lekekamerater og andre bekjente.

Feltstudier fra barnevernsinstitusjoner viser at det har stor betydning hvorvidt beboerne finner seg til rette og blir trygge i barnefellesskapet, og at dette innvirker på hvordan de forholder seg til den pedagogiske innsatsen på institusjonen (Stokholm 2009). Først når forholdet til de andre beboerne er forholdsvis stabilt, blir det mulig for barna å engasjere seg i sitt personlige utviklingsprosjekt.

På Villa Vika framstår det som om fellesskapet barna imellom har et positivt preg, og at den enkelte beboer har en stabil og avklart posisjon i barnegruppen. Dette blir sannsynligvis også enklere når avdelingene er små, og når ledelsen jobber aktivt med å få til best mulig sammenstilling på de ulike avdelingene.

At barnefellesskapet er positivt preget kom tydelig fram da vi intervjuet to gutter som bodde i samme hus på Villa Vika. Disse guttene var mye sammen på fritiden, og hadde en del felles venner, interesser og erfaringer. Når vi snakket om hverdagen på Villa Vika, var de stort sett enige om hva som var viktig når man bodde på institusjon, hvilke regler som var rettferdige og hvordan de ønsket å ha det. I det hele tatt var disse to ganske samstemte og gode venner, og man kan med Stokholm (2009) si at de hadde utviklet et betydningsfellesskap seg imellom – noen felles sosiale normer som får betydning for samspillet.

Gode relasjoner og fellesskap kan bidra til å normalisere institusjonstilværelsen og gjøre det lettere å finne seg til rette, dersom det er snakk om positiv innvirkning (Stokholm 2009). Man tar del i en felles tilværelse, noe som gir et godt grunnlag for å forstå hverandres og sin egen situasjon.

Det at disse informantene omtalte normene på sin avdeling som rettferdige og de voksne som greie og artige, forteller at betydningsfellesskapet i dette tilfellet har en positivt forsterkende funksjon.

Familie

Kontakt og samvær med familie er noe som det vil ligge føringer på i barnets vedtak fra barnevernet, og som dermed vil variere ut ifra dette, men også ut ifra foreldrenes muligheter og ønsker.

På generell basis beskriver flere av informantene at de kan snakke med foreldrene så ofte de føler for det på telefonen, mens noen av dem selv sier at de ikke bør ha så mye kontakt med familien for tiden. Enkelte er hjemme hos familien i helger og enkelte ukedager, og kan da bli kjørt og hentet av institusjonen etter behov. Enkelte opplevde det som nevnt tidligere svært vanskelig å måtte flytte fra foreldrene, og hadde behov for å venne seg til situasjonen. Disse beskriver også at uroen og bekymringen ble bedre etter hvert som de erfarte at foreldrene og institusjonen utviklet et samarbeid og det ble tilrettelagt faste besøk eller at foreldrene ble med på turer i regi av Villa Vika.

Generelt vitner utsagn fra intervjuene om at Villa Vika har regulert familiekontakten i dialog med beboerne, så langt det har vært mulig. Flere trekker også fram at foreldrene fikk være med på hytteturer, eller har fått låne fritidsboliger av Villa Vika for å dra på helgeturer sammen med barnet.

Inntrykket er at beboerne på Villa Vika i de fleste tilfeller føler seg trygge på at relasjonen til deres familie er ivaretatt. Det ser ikke ut til at lojalitetskonflikter har oppstått mellom forholdet til foreldre og institusjonen, noe som kan tenkes å ha sammenheng med institusjonens tette dialog med foreldre og foresatte, som vi kommer tilbake til nedenfor.

Skole

De aller fleste informantene i utvalget har hatt et vanskelig eller anstrengt forhold til skole, og enkelte har mangelfull skolegang i barndommen. Villa Vika satser mye på at alle beboere skal ha et skoletilbud som fungerer og er tilstrekkelig tilrettelagt. Flere av de vi intervjuet har også opplevd en bedre skolesituasjon etter at de kom til Villa Vika.

De fleste av disse har fått utvidet individuell oppfølging i skolesituasjonen, og noen har også hatt alternative opplæringstilbud som praksis i en bedrift noen dager per uke. Villa Vika har full skoledeltakelse blant sine beboere, og alle barn og unge som bor der svarer at de blir oppfordret til å gå på skolen, viser forrige brukerundersøkelse (Rambøll 2011c). Både nåværende og tidligere beboere anser støtten fra institusjonen i skolesammenheng som avgjørende for at deres skolehistorie har forbedret seg.

På spørsmål om hvordan livet kunne ha vært dersom han ikke hadde kommet til Villa Vika, svarer en av beboerne følgende:

Jeg tror ikke jeg hadde gått på videregående skole. Da tror jeg kanskje at jeg hadde sittet hjemme og trykket på PCen, og ikke brydd meg om skole i det hele tatt. Og vært sint om en fure, tror jeg.

For denne informanten har skolehistorien blitt snudd på hodet i løpet av årene han har bodd på Villa Vika, og en potensiell drop-out-situasjon har blitt unngått til fordel for et nå påbegynt videregående opplæringsløp.

Flere omtaler kontaktlæreren sin på skolen som en viktig og trygg voksenperson som ikke ga de opp etter første forsøk:

Det er egentlig han som skal ha mye av æren for at han fikk meg opp av det der mørke hullet når det gjelder skolen. Han var en fin kontaktlærer.

Den samme beboeren forteller om den tette kontakten mellom skolen og Villa Vika, som kan være irriterende fordi det som skjer på skolen fortelles videre, men som samtidig blir en trygghet, fordi som han selv sier:

Hvis jeg sklir ut litt av skolen, så vet jeg at jeg har Villa'n i ryggen, som alltid kommer til å backe meg opp og hjelpe meg med det jeg trenger hjelp til.

Samtlige beboere på Villa Vika blir kjørt til og fra skolen, og inntrykket er at dette gir trygghet og stabilitet. De som hadde hull i opplæringsforløpet da de kom til Villa Vika, har etter hvert fått kommet på plass igjen, ved hjelp av tett oppfølging fra både skolen og institusjonens side. En av informantene forklarer sitt utdanningsforløp etter at han kom til Villa Vika på denne måten:

Nei, altså, jeg har jo dysleksi i tillegg, så jeg ble jo lei av skole fort. Og så var det alt for mye teori til min smak, da. De første timene gikk jo bra, men å begynte det å gå litt utover dagen, og da begynte jeg å bli sliten og lei av skole, så da ble det sånn at jeg skulket. Men det var jo først i åttende og niende at det skjedde, da. I tiende så var jeg på full plass igjen. Så de gjorde jo sin jobb, da, de fulgte meg opp og fikk meg tilbake på skolebenken.

Og selv om flere av informantene nok fortsatt kunne ønske at skolen var mer praktisk rettet, har de alle kommet seg videre på veien mot en utdanning eller yrkesopplæring. Blant de tidligere beboerne vi har intervjuet er samtlige yrkesaktive, og på intervjutidspunktet var tre av fire blant disse i jobb, mens en var midlertidig arbeidsledig.

Barnevernet

Når det kommer til oppfølgingen fra barnevernet, er det generelt lite informantene har å si om dette. Enkelte har hatt et godt forhold til

saksbehandleren sin, og har hatt den samme saksbehandleren over flere år. Mens de fleste kjenner lite til sin saksbehandler, og har opplevd at denne har blitt byttet opptil flere ganger. Dermed har de færreste god kjennskap til sin saksbehandler i barnevernet, og har heller ikke noe spesielt nært forhold til vedkommende.

Det blir også påpekt at enkelte saksbehandlere tar for sjelden kontakt. En av beboerne uttaler følgende om sine erfaringer med barnevernet:

Jeg synes jo liksom at det skal være unødvendig at jeg skal si fra om at jeg vil ha et møte. Det skal egentlig være dem som skal følge opp det jevnlig, er det jo.

Flere sier at hvis de trenger å snakke med barnevernet, så foretrekker de å gjøre det gjennom kontaktpersonen sin på Villa Vika. Ansvarsgruppemøter og besøk av tilsynsfører framstilles som det er mest rutinemessige prosedyrer, og av mindre betydning for barna i denne undersøkelsens hverdag.

De fleste informantene understreker at barnevernet ikke er sentrale personer i deres hverdag, noe som stemmer med Stokholms (2009) funn om at barn som bor på institusjon først og fremst ønsker å forholde seg til de normale aspektene ved situasjonen. De er mer opptatt av ting som skjer på Villa Vika til hverdags, sine relasjoner til de voksne og sine kamerater, og sine fritidsaktiviteter.

«De er jo veldig opptatte av at vi skal klare oss selv en gang»

Dette utsagnet kommer fra en av beboerne vi intervjuet, idet han skulle ramse opp de tingene han fikk hjelp til på Villa Vika. Det han kom fram til, var at voksne hjalp ham med en del, men at de først og fremst hjalp ham til å gjøre mye selv, som å rydde rommet, gjøre lekser, matlaging, beherske ulike fritidsaktiviteter og så videre. Gjennom å være med på å bygge et naust på Villa Vikas småbruk i Sverige, hadde han dessuten kommet fram til at han ville bli snekker. Hjelp til å kunne hjelpe seg selv og vokse opp til å bli et selvstendig individ, ser ut til å stå sentralt på Villa Vika.

Vi spurte også barna og ungdommene hvordan de trodde livet ville vært dersom de ikke hadde bodd på Villa Vika. I sitatet som innleder dette kapitlet beskrives utviklingsprosessen som en brøddeig som *har blitt moden gjennom Villa Vika*. Flere legger vekt på at de har lært mye og utviklet seg på Villa Vika, på flere plan.

Når de tidligere beboerne ser tilbake, er det spesielt det relasjonelle som vektlegges, både enkeltpersoner og opplevelser av fellesskap og tilhørighet. I tillegg har det hatt stor betydning for mange å få hjelp til å takle følelser og beherske sinne, og å få tilrettelagt skolegangen. En av informantene beskriver sin utvikling på denne måten:

Når jeg var mindre så hadde jeg et voldsomt temperament, hadde jeg. Men det er det svært sjelden man ser noe til nå. Det er hvert skuddår, nesten. Hadde det ikke vært for Villa Vika, så tror jeg at jeg hadde slitt med det enda, med temperament. Men jeg har lært meg å kontrollere det, kan du si.

En slik utviklingsprosess kan ha stor betydning i en ungdoms liv, med tanke på eventuelle vanskeligheter som kan unngås når man tilegner

seg viktig livskunnskap og relasjonell kompetanse. Og ifølge utsagnene til ungdommene i denne undersøkelsen står det relasjonelle helt sentralt i denne prosessen. En av de tidligere beboerne forteller hvordan han har tatt med seg erfaringene fra Villa Vika videre i livet, i måten han omgås andre mennesker og sine nærmeste, og i måten han møtes dagligdagse situasjoner og utfordringer:

Den metoden de brukte på meg, den har jeg ført videre, da, kan du si. Til de rundt meg. Og bruker den kunnskapen jeg har fra Villa Vika, ute i dagliglivet. (...) hvordan å takle hverdagen.

Informantene gir uttrykk for at oppholdet på Villa Vika har gjort en forskjell i livene deres, i konstruktiv retning. På forskjellige vis beskriver de å ha blitt støttet og møtt med uforbeholden omsorg i en vanskelig tid. De har opplevd at omsorgen er stabil og at voksne i deres nærhet ikke svikter, og de har lært seg selv og egne reaksjonsmønstre bedre å kjenne. På bakgrunn av dette beskriver ungdommene vi har snakket med å ha kommet styrket ut av institusjonsoppholdet. En av informantene undrer seg over hvor han ville ha vært i dag dersom han ikke hadde hatt oppholdet på Villa Vika:

Det har jeg tenkt på mange ganger selv også. På hvem jeg kunne ha vært i dag da. Jeg tror ikke jeg hadde vært den jeg er, nei, for å si det sånn. Jeg tror kanskje.. Det er stygt å si det, men jeg hadde sikkert sittet på Verdal eller Tunga [fængsel], på grunn av vold.

Samtidig er det ikke alle som mener at oppholdet på Villa Vika har endret dem som person. Enkelte legger mer vekt på at det hadde en helende virkning som var viktig og kanskje også avgjørende i den perioden de bodde der. Når vi snakker om behandling, er det flere som viser til at det var behandling i aktivitetene:

Innerst inne så tror jeg ikke at Villa Vika sånn sett har gjort noe med meg som person, men bare at man liksom har fått ting litt på avstand og, fått tiden til å tenke deg litt om og, kanskje oppleve andre ting, som du får interesse for.

For de av ungdommene som har bodd på Villa Vika over flere år, blir også lengden på oppholdet omtalt som noe positivt, på grunn av stabiliteten det medførte i livene deres. De beskriver det som at de fikk tid til å finne sin plass i fellesskapet, til å bli godt kjent, og til å utvikle seg og vokse til tryggere mennesker. Flere av informantene har enten selv erfart å bli flyttet fra plass til plass, eller de kjenner noen som har opplevd dette som vondt og vanskelig:

Hvis det er noen med mine behov, da, sånn som jeg var, med sinne og fryktelig til temperament, så vet jeg jo at Villa Vika er en kjempegrei institusjon som kan hjelpe dem på veien. Da er det jo selvfølgelig avhengig av at de får være på den plassen. Jeg er jo fryktelig heldig som fikk være på Villa Vika så lenge som jeg var. Sånn som han ene broren min, han ble jo flyttet rundt omkring.

Oppsummering

Det er mange sterke skildringer blant beboerne og de tidligere beboerne på Villa Vika som vi har intervjuet. Både når det gjelder omsorgen og relasjonene, de fysiske omgivelsene og nærmiljøet, tilretteleggingen i forhold til skole, og ikke minst alle store og små naturopplevelser som barna har tatt del i og bærer med seg videre. Alle uttalelsene tatt i betraktning ser det ut til at helheten rundt det enkelte individet ivaretas. Beboere og tidligere beboere på Villa Vika formidler en stor glede og frihetsfølelse forbundet med de mange turene de har vært på.

Kontinuitet i omsorgen ser ut til å være en annen fellesnevner som mange sitter igjen med. De fleste informantene beskriver betydningsfulle relasjonene mellom voksenpersoner og beboere på Villa Vika, og at disse relasjonene har hatt stor innvirkning på deres trivsel og utvikling under oppholdet. Positive og oppbyggende normer i barnefellesskapet ser også ut til å ha hatt stor betydning for beboernes trivsel.

Beskrivelser fra intervjuene vitner om at institusjonen Villa Vika er noe annet eller noe mer enn det man vanligvis forbinder med en institusjon.

Både blant de av informantene som har tidligere erfaringer med barnevernsinstitusjoner, og de som ikke har det, beskrives Villa Vika som «mer som et vanlig hjem» sammenlignet med institusjoner for øvrig.

Inntrykket er at ansattes tydelige tilstedeværelse i barnas hverdag har bidratt til en trygg situasjon og positive relasjoner. Videre ser det ut til at de fysiske omgivelsenes «normale» framtoning og det store aktivitetstilbudet gir beboerne en opplevelse av å leve innenfor normale og positive rammer, selv om de bor på institusjon.

FORELDRE OG FORESATTES ERFARINGER

Vi har intervjuet tre foreldre og foresatte i forbindelse med denne undersøkelsen, som alle i det store og det hele har hatt gode erfaringer med å ha barna sine boende på Villa Vika.

For øvrig har barna deres hatt relativt forskjellige forløp, noe forskjellige hjelpebehov, og noe forskjellig oppholdstid på institusjonen. Det ene barnet kom først på Villa Vika Aktiv som et avlastningstiltak for hjemmet, det andre ble flyttet på hastetiltak på grunn av forhold i hjemmet, og det tredje kom til Villa Vika etter at man ikke hadde lyktes med å finne fosterforeldre.

Tross i disse ulike utgangspunktene beskriver foreldrene et ganske likt møte med institusjonen, hvor de fikk god informasjon og en fast kontaktperson å forholde seg til. En mor forteller om sitt første møte med Villa Vika:

Jeg var aggressiv mot barnevernet og aggressiv mot alle sånne hjelpeinstanser, fordi de tok ifra meg ungen min. (...) Det første [han] sa når jeg traff ham var at «jeg er ikke her for å kjempe imot deg, jeg er her for å hjelpe dere, jeg. Jeg er her for å hjelpe sønnen din, og det inkluderer at jeg hjelper dere og».

Måten institusjonen har innrettet seg mot et godt samarbeid med foreldrene, ser ut til å ha stor betydning, spesielt i de tilfellene hvor foreldrene er skeptiske og usikre i møte med representanter for barnevernet.

Foreldrene vi har snakket med forteller om et nært samarbeid med institusjonen, hvor informasjonen for det meste gikk gjennom en fast kontaktperson, foruten ansvarsgruppemøter og andre møter i regi av barnevernet. Kontakten var gjerne også hyppig i starten, og foreldrene opplevde at de ansatte stort sett var tilgjengelige etter deres behov, gjerne døgnet rundt.

En av foreldrene som har hatt kontakt med barnevernet også i andre sammenhenger, beskriver det som *spesielt* at Villa Vika var såpass tilgjengelige og imøtekommende, at de *har gått over og forbi det de har vært nødt til å gjøre*.

Andre snakker om hvordan familien har blitt involvert idet som skjedde på institusjonen, og at de for eksempel har blitt invitert med på hytteturer og lignende. En av foreldrene opplevde det også som hyggelig at besteforeldrene til sønnen ble tatt hensyn til, ved at ansatte på institusjonen reiste sammen med sønnen på helgebisøk til besteforeldrene.

Når det gjelder barnas trivsel og utvikling under oppholdet, refererer foreldrene til mange givende aktiviteter og opplevelser som de fikk være med på i regi av Villa Vika. En av fedrene sier om aktivitetene at:

Jeg tror det gjorde at han likte å være der også, da. Det skjedde ting som var positivt for ham.

En annen av foreldrene forteller om at sønnen fikk utstyr som andre barn hadde og som han kunne være stolt av, som slalåmutstyr og sykkel. Samtidig opplevde hun at sønnen hennes i starten kom i en lojalitetskonflikt, hvor han ikke ønsket å si til henne at han trivdes på Villa Vika, selv om hun hørte det på ham. Etter hvert som sønnen registrerte at også moren slappet mer av med situasjonen og understreket overfor sønnen at hun var glad for at han hadde det godt, ble dette annerledes.

I dag er hun takknemlig for at sønnen fikk være i ro på Villa Vika i mange år, når han ikke kunne bo hjemme, og hun beskriver Villa Vika som et *storfosterhjem*, mer enn en institusjon, *fordi de har den intimiteten som et fosterhjem har, de har den tilknytningen til ungene som et fosterhjem kan få*. Dette begrunner hun spesielt med

den personlige relasjonen som sønnen fikk til en av de voksne, som har blitt *nesten som en far for ham, på en måte, for han stiller jo opp sånn som en far skulle ha gjort.*

Tilrettelegging i forhold til skolegang fremheves også av foreldrene som en viktig del av Villa Vikas arbeid for deres barn. En av foreldrene forteller om hvordan sønnen holdt på å miste tråden i skolegangen mer og mer da han bodde hjemme, fordi oppfølgingen både på skolen og hjemme ble for dårlig:

Her fikk han noen som brydde seg, som hjalp ham med leksene, og som var lærere i tillegg.

En annen av foreldrene hadde en sønn som de hadde måttet tatt ut av barneskolen på grunn av utagering og uro, og denne gutten fikk skredersydd et skoleopplegg i samarbeid mellom den lokale skolen og Villa Vika i begynnelsen av oppholdet. I starten var han ikke på skoleområdet i det hele tatt, men gjennom gradvis tilnærming, hvor kontaktpersoner fra Villa Vika var med på skolen i starten, for så å gradvis trekke seg tilbake, klarte gutten til slutt å gjennomføre ungdomsskolen. At dette ble mulig forklarer faren med at gutten lærte seg andre måter å av reagere på enn gjennom vold, og det at han ble trygget i skolesituasjonen gjennom å alltid ha noen kjente rundt seg.

Et par av foreldrene sier også at de selv opplevde å bli tatt hensyn til og møtt på en spesielt god måte fra Villa Vika sin side. I en vanskelig situasjon opplevde de omsorg og interesse for hvordan de som foreldre hadde det. Dette har i bidratt til å forsterke foreldrenes tillit til institusjonen og medarbeiderne der.

En av foreldrene uttalte at deres kontaktperson på Villa Vika jobbet ut ifra *et mer helhetlig bilde,*

og beskriver blant annet denne hendelsen fra en vanskelig periode:

Og da ringte han meg en dag og lurte på om vi ikke kunne møtes nede i byen. Og det han hadde innkalt meg for, det var å spørre meg hvordan det gikk med meg. Da falt jeg sammen i gråt, jeg, for det var så uventet. Jeg trodde ikke at noen så hvordan jeg sleit, da.

Denne faren beskriver det som en befrielse å ha hatt kontakt med Villa Vika, både for familien og sin egen del. Det har blitt tatt kjapt tak i ting underveis, og overgangene har blitt ivaretatt på en god måte fra institusjonens side, ifølge de foreldrene vi har snakket med. Flere av ungdommene som har flyttet fra Villa Vika, har flyttet til en leilighet eid av Villa Vika og fått jevnlig oppfølging der.

Terje Ogden (2012) beskriver et ambivalent forhold mellom barnevernet og familien, fordi familien både er en del av problemet og en del av løsningen i barnevernets arbeid. Samtidig kan barnevernet representere både en støtte-spiller og en motspiller for familiens del. På grunn av denne ambivalensen er foreldresamarbeid i mange tilfeller svært krevende og komplekst, noe også ledelsen i Villa Vika har gitt uttrykk for.

Videre skiller Ogden (ibid.) mellom familie-pessimisme, hvor man ser på omsorgsovertakelse som eneste løsning, og familieoptimisme, hvor man ikke definerer grensen mellom hjelpe-tiltak og omsorgstiltak en gang for alle, men er åpen for positiv utvikling. Disse begrepene kan overføres til institusjoners møte med foreldre og foresatte, hvor man på den ene siden fokuserer først og fremst på problemer og begrensninger, mens man på den andre siden har en mer konstruktiv holdning.

Ifølge foreldrene vi har snakket med legger Villa Vika seg mer på den familieoptimistiske linja, gjennom å møte foreldrene med åpenhet og en invitasjon til samarbeid og dialog, framfør å møte dem med fordommer. Inntrykket er at institusjonen har strukket seg langt for å imøtekomme foreldrene og vise at de ønsker å samarbeide om barnets beste, og at for flere av foreldrene var dette noe ganske uventet.

Erfaringene disse foreldrene har gjort seg, tyder på at Villa Vika også i praksis går aktivt inn for at relasjonen til foreldrene og hjemmet skal være best mulig. Noe som i neste omgang vil bidra til å tilrettelegge for en eventuell tilbakeføring til hjemmet, dersom dette er i tråd med barnets beste. Flere av foreldrene understreker viktigheten av denne respekten – å bli behandlet som verdige mennesker, som vil det beste for sine barn.

Oppsummering

Villa Vika gis svært gode skussmål blant foreldre og foresatte som er intervjuet i denne undersøkelsen. Disse foreldrene uttrykker takknemlighet og beundring over Villa Vikas arbeid med barn og disse barnas familier. Eventuelle utfordringer eller usikkerhet og skepsis fra foreldrene sin side, ser ut til å ha blitt møtt med åpenhet og dialog, ifølge erfaringene referert ovenfor.

At de voksne har blitt godt kjent med og viser omsorg for barna er noe som understrekes også av foreldrene. I tillegg opplever en del av foreldrene å bli møtt med omsorg og forståelse for deres egen situasjon, noe som ser ut til å ha gjort samarbeidet med institusjonen spesielt positivt. Foreldrenes beretninger underbygger i stor grad det økologiske tankesettet som Villa Vika legger til grunn for sin virksomhet – at den helhetlige situasjonen rundt barnet skal tas med i betraktningen når en jobber for å stabilisere og styrke barnets sosiale økosystem.

SKOLESAMARBEID

Fra flere hold påpekes viktigheten av at barnevernstinstitusjoner legger til rette for best mulig skoleintegrering for sine beboere (jfr. Andreasen 2003; Bufdir 2010).

Skolegang anses for å bidra til utvikling av nødvendige ferdigheter og til sosial integrering, og er således en sentral del av barnets oppvekstsvilkår. Samtidig ser man at en stor del av barn og unge som mottar barnevernstjenester har utfordringer knyttet til skolegang og læring, og mange har også behov for et tilrettelagt skoletilbud.

Villa Vika har skolegang som et eget satsingsområde, og har høy score på skoledeltakelse blant sine beboere. I forbindelse med denne undersøkelsen har vi snakket med fire skoleansatte – en barneskoleleder, en ungdomsskoleleder, en ungdomsskolelærer og en spesialpedagog i ungdomsskolen – som alle har jobbet med å følge opp beboere fra Villa Vika i skolesammenheng.

Blant ledelsen på Villa Vika har man også personer med lang erfaring fra skoleverket, både som lærere og spesialpedagoger, og en av lederne arbeidet inntil nylig som spesialpeda-

gogikk-koordinator ved en av skolene i nærområdet.

Ressursbehov

Lærerne og rektorene vi har snakket med forteller om til dels store skolevansker blant elevene fra Villa Vika. Både faglige og sosiale utfordringer er ifølge disse fellesnevnerne, samtidig som de spesifikke skolevanskene og hjelpebehovene varierer fra elev til elev. Mange har lese- og skrivevansker, dyskalkuli eller andre lærevansker. Enkelte kommer også til skolen med faglige hull, som kan ha oppstått på grunn av sviktende oppfølging i skolesituasjonen, eller som følge av opphold i skolegangen. Flere har ulike diagnoser som innvirker på konsentrasjonsevnen og evnen til å regulere egen atferd, noe som kan by på utfordringer knyttet til uro og utagering i skolesituasjonen, og som kan komplisere læringsutbyttet i en del fag.

Mange har også utfordringer på det sosiale og relasjonelle planet, som kan gjøre det utfordrende å bli inkludert i barnefellesskapet, og i forhold til lærere og andre voksenpersoner på skolen.

Sammensatte behov gjør at skolesituasjonen må skreddersys rundt hver enkelt elev, og det kreves at man har mulighet og evne til å utvise hensyn og fleksibilitet.

En av de skoleansatte legger vekt på at god tilrettelegging for enkeltelever avhenger av at skolen har tilstrekkelig med personalressurser:

Når jeg tar imot elever som bor på Villa Vika, så er det unger som fortjener en god hverdag. Og det er utgangspunktet mitt. Her er det unger som har slitt, og som har kommet på Villa Vika fordi det ikke har vært noe annet som har fungert for dem. Og da må vi som skole gjøre best mulig for disse ungene. Og stort sett, så er det unger med store hjelpebehov, som kommer til skolen. Og jeg har bestandig lagt vekt på at skal vi ta imot de ungene der, så er vi nødt til å ha ressurser til å ta imot dem.

Denne rektoren påpeker det åpenbare behovet for å ekstra bemanning og styrket kompetanse i ansattgruppen, dersom skolesituasjonen for disse elevene skal bli god nok. Som nevnt innledningsvis i denne rapporten, var dette med ekstraressurser for oppfølging i skolehverdagen noe som Villa Vika kjempet hardt for på vegne av sine beboere i oppstartsfasen.

Over tiden har det også blitt store forbedringer på dette området. En stor fordel har også vært Villa Vika-ansatte sin kjennskap og tilknytning til skoleverket, og dels på grunn av deres iherdige innsats for å sikre bedre skolevilkår for sine beboere. Dette påpekes også blant skolerepresentantene som er intervjuet i denne undersøkelsen.

Gradvis integrering

De skoleansatte vektlegger en gradvis integrering i skolesituasjonen for de fleste elevene som kommer fra Villa Vika. Flere har opplevd nederlag i skolesammenheng tidligere, og alle er de nye og ukjente når de kommer til skolen. Rektor på barneskolen beskriver en varsom oppstartsfase, hvor det legges stor vekt på å trygge barnet

Starter veldig, veldig forsiktig når de kommer hit. (...) Og da har de jo med seg voksne fra Villa Vika. Og jeg har jo også opplevd at vi har hatt det første møtet på ettermiddagstid, når det ikke har vært unger her i det hele tatt. Rett og slett for å bli kjent med skolen. Mange av de ungene her har jo gått på flere skoler tidligere, også.

En annen skoleansatt forteller om et tilfelle hvor ansatte fra Villa Vika var med på skolen i oppstartsfasen, for at eleven skulle ha noen trygge og kjente personer rundt seg hele tiden. Gradvis trakk disse personene seg ut og oppholdt seg kortere perioder på skolen, holdt mer avstand, var til stede men uten å være synlig hele tiden, før de til slutt kunne trekke seg helt ut når gutten var tilstrekkelig trygg på situasjonen og menneskene på skolen. En lignende tilvenningsprosess brukes gjerne også i forbindelse med undervisningen og klassemiljøet:

De trenger ikke å være noe lenge inne i klassen den første tida de er her. De trenger tid på å bli kjent på et nytt område. Men jeg har tro på en god start, og at du føler trygghet. At du føler at her er det personer som tar vare på deg, og vil ditt beste.

De skoleansatte har også mye fokus på integrering i barnegruppen, gjennom å blant annet sørge for mest mulig felles undervisning selv om enkeltelever har behov for spesialundervisning eller tettere oppfølging. Det vektlegges

samtidig at skjerming i enkelte situasjoner kan være hensiktsmessig, fordi det kan oppstå stigmatisering dersom gjentatte episoder med uro og utagering utspiller seg i klassekameratenes nærvær. Igjen påpekes det at å ha ressurser til å kunne følge opp enkeltelever ved behov, kan ha avgjørende betydning når det gjelder å skape et godt klassemiljø. *For det er jo ingen barn som i utgangspunktet vil forstyrre.*

Tilrettelegging, oppfølging og kompetanseheving

Dette med faste rammer og forutsigbarhet påpeker mange av lærerne som viktig for at elevene fra Villa Vika skal bli trygge i skolesituasjonen. Her ble det trukket fram av flere at Villa Vika kjører og henter alle elevene sine til og fra skolen:

Det vet de bestandig når de kommer, hvem som henter dem etter skolen.

Dette beskrives som en trygghetsfaktor og som noe udelt positivt fra de skoleansatte sin side. Elevene fra Villa Vika har som regel en eller noen få faste kontaktpersoner på skolen, som jobber tett sammen med eleven i det daglige.

På grunn av tilknytningsproblematikken som preger flere av barna blir det spesielt viktig å skape faste og trygge rammer rundt enkeltele-

ven. Dette gjøres blant annet ved at lærere og andre legger vekt på å bli godt kjent med eleven, samtidig som man lager individuelle arbeidsplaner som ligger så tett opptil klassens arbeidsplan som mulig, og sørger for god kommunikasjon og informasjonsflyt gjennom dagen. Mange av disse elevene har et ekstra stort behov for forutsigbarhet i hverdagen.

Rektor på den ene skolen mener også Villa Vika har bidratt til at skolen har fått kompetanseheving, gjennom at lærere og andre ansatte har deltatt på kurs i regi av institusjonen, som har vært nyttig i arbeidet med disse elevene. Blant annet har det dreid seg om kurs i tilknytningsteori og miljøterapi, som en av de skoleansatte omtaler som *gode kurs som har gitt oss mye*.

Samarbeidsstrukturer

Foruten skolens kompetanse og erfaring, trekkes samarbeidet med Villa Vika fram som en viktig brikke i arbeidet med å gi elevene en best mulig skolesituasjon. Flere av de skoleansatte legger her vekt på at de kjenner lederne på Villa Vika fra før, at de har jobbet sammen i mange år og har utviklet en felles forståelse i arbeidet med barn:

Gjennom arbeidet, så har vi diskutert hvilket syn en skal ha.. Det kommer jo

fort fram hvilket syn en skal ha på både den pedagogikken som skal brukes og.. elevsyn og.. ja, i det hele tatt menneskesyn, da. (...) Og da er det jo lettere å samarbeide i ettertid, ved at du vet bakgrunnen. For da kan du liksom ta tak i.. for det oppstår jo bestandig problemer underveis, og da er det lettere å få løst dem, når du kjenner personene.

Utsagn som dette viser at felles faglige og verdinessige synspunkter kan påvirke samarbeidet positivt, og at godt samarbeid gjerne også krever litt tid å innarbeide.

Det vektlegges også at elevene fra Villa Vika er innforstått med det tette samarbeidet mellom deres kontaktpersoner på institusjonen og på skolen. Disse har fast og jevnlig kontakt over telefon eller mail, i de fleste tilfeller ukentlig, men i perioder og for enkelte elever er det gjerne nødvendig med hyppigere kontakt. Da gis informasjon om aktiviteter, praktiske ting avtales, og både positive fremsteg og utfordrende hendelser kan viderefremmes og diskuteres. Det fremstår som at terskelen for å ta kontakt er lav begge veier.

Selvfølgelig kan barna oppleve det som frustrerende når hendelser fra skolen blir viderefremmet, men ifølge de skoleansatte vi har intervjuet gir det først og fremst en trygghet:

Ja, og vi opplever at det er spesielt viktig med et godt samarbeid med barnevernsinstitusjonene, for disse elevene trenger å vite at de som jobber rundt dem har et godt samarbeid. At informasjonen flyter, og at de vet hvordan de har det, og har det skjedd noe spesielt, så får vi informasjon om det, sånn at vi kan være forberedt i møte med eleven.

Elevene har som regel også en fast kontaktperson på skolen som deltar i ansvarsgruppemøter og andre tverrfaglige møter som angår elevene.

En av de skoleansatte oppsummerer samarbeidet med Villa Vika på denne måten:

Jeg synes at jeg hele veien har hatt et veldig godt samarbeid med dem. Jeg har hatt samarbeid med ulike personer, men jeg synes at det har vært veldig bra. Det er forståelse fra begge sider om hvordan situasjonen til de to arenaene er, synes jeg. Vi har alltid kommet fram til en løsning.

Gjensidig forståelse og fleksibilitet er det flere som kommer inn på i intervjuene. Det at både Villa Vika og skolen har hatt kjennskap til og forståelse for hverandres situasjon, med både utfordringer og muligheter, ser ut til å ha virket styrkende på samarbeidsstrukturene. Samtidig understrekes det av flere at Villa Vika strekker seg langt i mange tilfeller, for å for eksempel imøtekomme skolen i utfordrende situasjoner.

Spesielt når elever blir utagerende eller truende, blir det et spørsmål om hvem som har ansvar for barnet dersom det ikke kan være på skolen? Det er ikke alltid at institusjonen har kapasitet til å gripe inn å hente på stedet, mens skolen på sin side gjerne skulle beholdt sine ansatte på skolen:

For normalfungerende elever som bor hjemme, så er det foreldrene sitt ansvar, og da har vi vel som skole tenkt at da er det Villa Vika sitt ansvar å komme å hente ungdommene her. Men nå så har jo vi og mer forståelse for at de har turnus, og vi har jo ressurser på å skulle ta oss av ungene i skoletida. Det der har blitt en gjensidig forståelse, i stedet for at det hadde skullet blitt en vanskelig konflikt ut av det.

Måloppnåelse og utvikling

Lærerne og rektorene vi har snakket med har fulgt opp flere elever fra Villa Vika gjennom flere års skolegang, avhengig av når eleven begynte

på skolen. Som sagt har undervisningen vært tilrettelagt i mange av tilfellene, flere har også hatt alternative opplegg, for eksempel med utplassering i bedrift noen dager i uka på ungdomsskolen. Måten skolen jobber på, gjør at kravet til måloppnåelse i de ulike fagene justeres ut ifra hvilket nivå eleven vurderes til. På denne måten skal alle ha forutsetning for å gjennomføre skolegangen.

De skoleansatte har flere ulike erfaringer når det gjelder måloppnåelse og skolemessig utvikling for den enkelte eleven. Men når det gjelder elever fra Villa Vika, har ingen av de måttet slutte helt i skolen så langt, og alle som har gått ut tiende klasse har gjort det med vitnemål. Enkelte har hatt fritak i en del fag, da gjerne de mest teoretiske, mens andre har hatt en faglig utvikling som har vært betydelig bedre enn først antatt.

Lærerne forteller om solskinnshistorier, hvor enkelte Villa Vika-elever sin skolehistorie har fått en ny og positiv vending. En av elevene gjennomførte for eksempel muntlig eksamen:

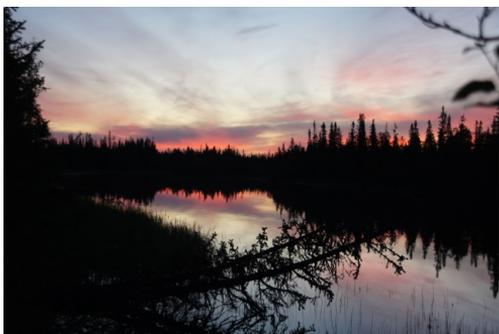
Ja, det var første gangen at han hadde et framlegg for flere enn meg, da. Og han gjorde det jo strålende, vet du, så det var jo helt.. han var helt sjef, han. Det ble en fin opplevelse for ham, og han vokste veldig på den opplevelsen, for han så selv at han mestret det.

Oppsummering

Alt i alt beskriver de skoleansatte samarbeidsrutinene mellom Villa Vika og skolen som både hensiktsmessige og løsningsorienterte. Samtidig legges det ikke skjul på at det har vært mange tøffe tak og vanskelige diskusjoner gjennom årene.

De skoleansatte påpeker også at arbeidet krever tilstrekkelig med ressurser på skolesida. Dersom dette er på plass ser det ut til at et tett og godt samarbeid mellom skolen og Villa Vika har vært mest avgjørende, når det gjelder å tilrettelegge for en best mulig skolegang for disse elevene. Arbeidet og samarbeidet omtales like fullt som meningsfylt, og at det er gledelig når man lykkes og kan skape gode skolehverdager.

ERFARINGER FRA ANSATTE PÅ VILLA VIKA

Så langt i denne gjennomgangen har erfaringer fra personer med forskjellig relasjon til Villa Vika blitt lagt fram og kommentert. I denne siste delen skal vi la Villa Vikas medarbeidere og ledelsesgruppe komme til orde med noen av sine betraktninger, formidlet til oss gjennom et fokusgruppeintervju og en rekke samtaler og møter.

Målgruppe

Villa Vikas ledelse uttrykker at det til dels er vanskelig å definere en klar målgruppe for institusjonen. Dels opplever de at målgruppen har endret eller utvidet seg underveis på de femten årene som har gått, og dels er målgruppen svært sammensatt.

Men i hovedsak ser de at barn de tar imot av ulike årsaker ikke blir vurdert som egnet for fosterhjem, og de har ofte relativt store tilknytningsskader eller tilknytningstraumer. Villa Vika opplever at de i stor grad blir valgt når det er snakk om barn med store utfordringer og gjerne psykiatriske diagnoser, som har store behov for en spesialtilpasset situasjon og hverdag. Samtidig understrekes det at *det er barnet som definerer* hvordan Villa Vika jobber, og ikke omvendt.

Organisering

De små avdelingene på Villa Vika er i mange tilfeller en av årsakene til at barn med sammenlagte behov plasseres der. Samtidig møter institusjonen stadig spørsmålet om barna får tilstrekkelig sosial trening når de bor i små avdelinger, hvor hensiktsmessig det er at de skjermes på denne måten.

Denne diskusjonen beskriver Villa Vika selv som *forenklet* og som et paradoks, da de ser denne organiseringen som en av sine største fordeler. Det gir mulighet for å skjerme beboere ved behov, mens sosialiseringen med andre barn på huset eller i forbindelse med fritidsaktiviteter er like tilstede som i større avdelinger. Mulighetene for å hente inn venner på besøk og til å være med på turer og aktiviteter opplever Villa Vika også som gode når de er organisert på denne måten.

Også i forhold til familiesamarbeid og besøk av familie på institusjonen vil det være fordelaktig

å være organisert slik: *Jeg tror det er veldig greit for familien å forholde seg til enkeltmennesker, ikke ringe en fellestelefon og treffe tilfeldig ansatte.* I tillegg får enkeltindividet og relasjonsbyggingen større plass:

En del av Villa Vika-kulturen er å holde fokus på enkeltindividet. Det hadde vi ikke klart hvis vi hadde samlet alle, for det hadde blitt en helt annen virkelighet å jobbe i. (...) Du får mindre personellgrupper, du får tettere tilknytning mellom ansatt og tiltak. Du får relasjon, og relasjonen er basisen for alt det miljøterapeutiske arbeidet som skal gjøres.

En utfordring med denne organiseringen er like fullt at den er administrativt mer krevende og sårbarheten i forhold til fravær blir større når personalgruppene er små. Å finne gode kombinasjoner av barn og voksne er også en krevende jobb som Villa Vika bruker mye ressurser på.

Ledelsen beskriver det som helt avgjørende at de til enhver tid er tett «påkoblet» de ulike avdelingene, for å følge opp at sammensetningene fungerer hensiktsmessig og for å kunne fange opp eventuelle behov for justeringer.

Det forutsetter at vi er årvåkne, og har fokus på hvem som har gode forutsetninger for gode relasjoner.

Botid

Villa Vikas utgangspunkt er å tilrettelegge for den beste mulige helhetlige løsningen for hvert enkelt barn, ut ifra de forutsetninger, behov og alternativer som finnes. Når beboere blir boende over lenger tid, må dette ses i sammenheng med disse faktorene. Hva slags bakgrunn har barnet, av omsorgssvikt, traumatiserende opplevelser og relasjonsskader? Hvilken historie har barnet med barnevernet, hvilke tiltak er prøvd ut tidligere, hva har fungert og ikke? Hva er barnets primære behov her og nå, og videre framover? Hvordan er relasjonen til familien?

I mange av sakene hvor beboere har bodd på Villa Vika over flere år, har utgangspunktet vært svært sammensatt og hjelpebehovene svært store. Ikke minst har behovet for trygge rammer, forutsigbarhet og omsorg vært stort. Innsatsen må settes inn på flere områder samtidig, både i forhold til bosituasjonen, skole og fritid, utredning av helseproblematikk, familierelasjoner og så videre. Bare det å etablere et tillitsforhold mellom ansatte på institusjonen og barnet tar ofte tid og krever mye innsats.

Ut ifra sine erfaringer med dette arbeidet mener Villa Vika at varigheten på oppholdet må ses i sammenheng med kriteriene og mulighetene som finnes i hver enkelt sak, og hvilke alternative løsninger som kan være realiserbare og hensiktsmessige. Flere av de tidligere beboerne som vi har snakket med, er takknemlige for at de fikk være i ro på Villa Vika i en tid, slik at de slapp flere flyttinger og i stedet fikk muligheten til å bli trygg og samtidig ha en positiv utvikling underveis.

Familiesamarbeid

Ledelsen i Villa Vika er opptatte av å jobbe opp mot familie og familiesamarbeid. De vektlegger og jobber aktivt med barnas sosialøkologiske og helhetlige situasjon, og opprinnelsesfamilien

er en helt sentral del av denne. Som nevnt kan det være både komplisert og utfordrende å samarbeid med foreldre mens barna er under barnevernets omsorg, men Villa Vika opplever det like fullt som hensiktsmessig å ta hensyn til at barnas familierelasjoner skal være mest mulig velfungerende. Her kan det imidlertid oppstå situasjoner hvor barnevernet og institusjonen har motstridende oppfatninger om hvorvidt foreldrene er en ressurs eller ikke (jfr. Ogden 2012).

Et eksempel som blir nevnt er en far som på grunn av tidligere hendelser har lite tillit hos barnevernet, samtidig som han har stor innflytelse på sine barn. Her har Villa Vika gått inn for å etablere et bedre forhold til far, da de anser det som hensiktsmessig i deres arbeid for å hjelpe sønnen:

Antakeligvis så er det viktigst av alt å skape en allianse med far, som har en veldig påvirkning på sønnen sine valg. Så man må starte en familieprosess her. Det er også viktig for barnas selvfølelse at de opplever at foreldrene blir respektert.

I flere saker har Villa Vika opplevd å bli en brobygger mellom barnevernssystemet og familien, fordi de har en holdning til familiesamarbeid som gjør at de i mange tilfeller får etablert en relasjon til foreldrene. Ofte trenger også foreldrene å få gjenopprettet tillit til barnevernet før de går med på å samarbeide, og i slike tilfeller gjelder det å være åpen for dialog.

Samarbeid, felles forståelse og allianser

En viktig del av Villa Vika er også samarbeidet med barnevernet og andre offentlige instanser som er involvert i de ulike tiltakene. Ifølge ledelsen på Villa Vika kan det være en utfordring at man befinner seg i og arbeider ut ifra til dels ulike virkeligheter, når man skal samarbeide om samme sak fra ulikt hold og prøve å skape en

felles forståelse. De har også merket en økt byråkratisering og målstyring på barnevernets side, noe som kompliserer samhandlingen ytterligere.

I tillegg kan enkelte beslutningsprosesser i barnevernsbyråkratiet oppfattes som relativt personavhengige, noe som gjør at det blir en fordel å ha gode samarbeidsrelasjoner over tid, men som også gjør at landskapet blir noe uforutsigbart:

Det blir så vanskelig å forholde seg til at verden er så annerledes på andre siden av bordet, avhengig av hvem du sitter rundt bordet med. For hvis formålet skal være barnets beste, (..) så blir jeg litt betenkt over måten de er organisert på, og måten de gjør ting på.

Spesielt kan det bli utfordrende i overganger mellom ulike tiltak eller vedtak, hvor det ikke er like tydelig hvem som har ansvaret og hvordan oppgavene skal løses. Her mener Villa Vika at det er viktig å ha en fleksibel holdning og holde barnets beste i fokus.

Selv om det kan være personavhengig, er de ulike samarbeidspartnerne en viktig ressurs for institusjonen, som gjør at de kan drøfte saker og innhente kompetanse utenfra. Villa Vika har knyttet til seg et betydelig samarbeidsapparat oppgjennom tiden, både i psykiatrien, helsevesenet og barnevernet.

Samtidig ser de at spesielt innenfor psykiatri kunne det vært en fordel å ha et tettere samarbeid og bedre muligheter for å innhente bistand fra offentlig helsevern, da mange av beboerne har store hjelpebehov på dette området.

Skreddersøm

På mange måter beskriver Villa Vika det både som sin viktigste virksomhet og sitt satsingsområde å skreddersy tiltak. Tilrettelegging og spe-

sialtilpasning er et behov som går igjen for de aller fleste beboerne, og som Villa Vika ofte får tilbakemelding på at er deres styrke og spesialitet.

Som vi også har sett fra tilbakemeldingene som har kommet fram i denne undersøkelsen, strekker de seg langt for å skreddersy et opplegg som fungerer best mulig for det enkelte barnet. Som en av medarbeiderne sa:

Jeg føler jo at det er det som er litt av styrken her hos oss. At.. det trenger ikke å være noe fasitsvar på det, men at hver sak og hvert barn har.. lever sitt eget liv. At Villa Vika er tilpasningsdyktige og fleksible.

Det legges ikke skjul på at skreddersøm er ressurskrevende og utfordrende, samtidig fremhever Villa Vika at institusjonens struktur og organisering er godt egnet for denne arbeidsmåten.

6. MOTSETNINGER OG STRATEGIER

Barnevernsinstitusjoner preges som tidligere nevnt av motsetningsforhold som innvirker på deres virksomhet, og den enkelte institusjon møter disse motsetningene med sine strategier (Egelund og Jakobsen 2011). Barnevernsinstitusjoner forekommer i en rekke ulike varianter i Norden, fra de mest lukkede anstalter til hybridvarianter med fokus på familielikhet. Felles for disse er like fullt en institusjonalisering av omsorg i større eller mindre grad, noe som vil innebære at enkelte motsetninger og dilemmaer preger virksomheten. I sin forskningsoppsummering utpeker Egelund og Jakobsen (2011) spesielt fire motsetningsforhold: 1) mellom kontroll og hjelp i møte med klientene, 2) mellom samfunnsintegrering av klientene og barnevernets eksklusjon av fami-

lien, 3) mellom målet om å skape trygghet og ustabiliteten en institusjonsplassering medfører, og 4) mellom voksen-barn-relasjonen og barnefellesskapet på institusjonen. Vi vil nå se Villa Vikas virksomhet i lys av disse motsetningene, og drøfte på hvilke måter Villa Vikas aktuelle strategier bidrar til kvalitetsmessig god og hensiktsmessig institusjonsdrift.

SOSIALPEDAGOGIKK I PRAKSIS

Barnevernsinstitusjonen kan beskrives som å ha en dobbeltrolle (Stokholm 2009, Egelund og Jakobsen 2011), hvor den på den ene siden ivaretar en samfunnsfunksjon med å ta seg av barn som har avvikende eller uakseptabel atferd. På den andre siden skal institusjonen

beskytte barna og gi dem hjelp, omsorg og støtte som de trenger for å få et bedre liv og en positiv utvikling. Her ligger det et spenningsfelt mellom hensynet til samfunnsvernet og hensynet til barnets beste.

Tilbakemeldingene fra barn og unge som har deltatt i denne undersøkelsen vitner i stor grad om at Villa Vika er en institusjon med beboernes behov og utviklingsmuligheter i fokus. Som bakgrunn for dette ligger det ideologiske og verdimessige grunnlaget som institusjonen bygger på, og målsettingen om å gi «omsorg i videste forstand» (Villa Vika 2011).

Videre får den sosialpedagogiske metodikken som anvendes stor betydning, og ikke minst på hvilken måte denne brukes i praksis. Metodikken tar utgangspunkt i et ressursperspektiv. Det er sentralt å finne hvilke positive ressurser og styrker barn og unge har og bygge videre på dette. Dette muliggjør mestingsopplevelser som barn og unge vokser på. Det er helt sentralt i Villa Vika sin pedagogikk å ikke møte barn og unge med faste skjema, men utforske verden sammen med barna. Det er denne utforskningsprosessen som åpner opp og utvikler relasjonene mellom beboere og de voksne og muliggjør endring. Å møte det enkelte barn og unge med denne utforskende tilnærmingen krever både fleksibilitet og trygghet hos det miljøterapeutiske personalet. Grunnlaget for dette er nærmere beskrevet i institusjonsplan hvor Villa Vika (2011) beskriver sin faglige forankring og metodikk, og sine kompetanse- og satsingsområder i arbeidet med barn og unge, som gjengitt i kapittel 3.

Det vi har sett i forbindelse med denne undersøkelsen, er at de faglige visjonene i stor grad gjenspeiles i det arbeidet som gjøres, og at metodikken som legges til grunn gjennomføres i praksis. Med andre ord er det et samsvar mellom de *uttrykte verdiene* – slik de beskrives i

institusjonsplanen, og *bruksverdiene* - de reelle handlingene (Argyris og Schön 1978). Vi har sett at barna i stor grad opplever at de voksne på institusjonen er tilstede og gir omsorg og trygghet, men også stimuli gjennom aktiviteter og engasjement. Informantene har beskrevet hvordan betydningsfulle voksenpersoner på Villa Vika har "taklet" deres følelsesutbrudd og atferd på måter som har hjulpet dem videre.

Madsen (2006) beskriver sosialpedagogiske dannelsesprosesser hvor nye betydninger, nye identiteter og ny kompetanse utvikles gjennom sosialt samspill. Gjennom å reflektere over andres reaksjoner på våre handlinger, lærer vi oss selv å kjenne, derfor har den sosiale responsen fra mennesker i våre omgivelser stor betydning for vårt selvbylde. I tillegg reflekterer vi over handlingene til betydningsfulle mennesker som vi omgir oss med til daglig, noe som bidrar til å justere våre egne handlinger. Jo nærmere relasjon, jo større innflytelse på dannelsen av selvidentiteten. Mange av informantene i denne undersøkelsen formidler at voksne på Villa Vika har bidratt til deres personlige utviklingsprosess på en oppbyggelig måte.

Villa Vikas fokus på å være betydningsfulle voksne som er aktivt til stede i beboernes liv, kan hevdes å redusere motsetningen mellom kontroll og omsorg som preger barnevernsinstitusjoner. Både ansatte og barn og unge på Villa Vika understreker at beboerne og de voksne er tettere på hverandre og har større muligheter for å utvikle personlige og tillitsfulle relasjoner, enn hva som kan være tilfellet i mer tradisjonelle institusjoner.

Det kan også hevdes at Villa Vikas grunnleggende humanistiske og relasjonelle holdning gjør at støttefunksjonen overskrider kontrollfunksjonen i det sosialpedagogiske arbeidet. Gjennom individuelt tilrettede aktiviteter satser institusjonen tungt på det de omtaler som

«talentjakt» - å stimulere til utvikling og mestring ut ifra et ressursfokustert menneskesyn.

Et viktig mål for Villa Vika er personlig utvikling og selvstendigjøring i tråd med den enkelte beboers forutsetninger og iboende ressurser. Mestringsopplevelser ser ut til å ha hatt stor betydning for mange av beboernes selvutvikling, enten det er snakk om å fullføre utdanningsløp, ta sertifikatet for bil, eller å mestre ulike fritidsaktiviteter. Slike erfaringer blir en del av vedkommende sin personlige identitet og livshistorie. Flere av informantene understreker at de har lært mye gjennom Villa Vika, og flere har takket oppholdet på institusjonen for at livene deres har utviklet seg slik de har gjort.

Lie og Granby (2011) og Finstad (1990) har beskrevet virksomheten rundt *Selbukollektivet*, hvor ungdommer med rusproblemer bodde og levde sammen med voksne behandlere. Her vektlegges betydningen av trygge voksenrelasjoner og opplevelse av anerkjennelse og omsorg. Relasjonene og fellesskapet sto helt sentralt i kollektivets arbeid og organisering. Lie og Granby konkluderer i boken *Mennesket bak rusen* (2011: 259) på denne måten:

«Det er forskningsmessig belegg for å hevde at *tilrettelegging og trygge strukturerte rammer med stabile relasjoner over tid* er grunnleggende viktig for å hjelpe relasjonsskadede unge med traumer og ubearbeidede oppveksthistorier».

Denne beskrivelsen passer godt med funnene i evalueringen av Villa Vika som foreligger. Rammene rundt og de stabile voksne som ikke svikter har også blitt fremhevet av beboere og tidligere beboere på Villa Vika. At relasjonene er sterke og fungerer oppbyggende ser ut til å ha stor betydning i utsatte barn og unges trygging- og utviklingsprosesser.

INTEGRERING OG FAMILIESAMARBEID

En annet sentralt dilemma i barnevernsinstitusjoner knyttes til graden av samfunnsintegrering. Familien og foreldrene er en sentral sosialiseringarena i vår samfunnskultur, mens et opphold i institusjon ofte medfører en ekskludering av familien. Ved å stenge ute og kutte bånd til familie og nærmiljø mister barna mye av sin samfunnstilhørighet og oppvekstgrunnlaget svekkes, og i en del institusjoner forsterkes dette ved at beboerne tilbys skole og opplæringstilbud innenfor institusjonen (Egelund og Jakobsen 2011). Denne motsetningen ser Villa Vika ut til å ha tatt på alvor, både når det gjelder integrering av beboerne i skole, fritidsaktiviteter og nærmiljø, og når det gjelder samarbeid med foreldre og opprinnelsesfamilie.

Institusjonen arbeider forholdsvis utadrettet på vegne av sine beboere, gjennom å samarbeide tett med skolene om å få til et mest mulig skreddersydd opplæringstilbud. Videre har Villa Vika etablert et godt samarbeid med det lokale idrettslaget, slik at de beboerne som ønsker det blir integrert i disse sammenhengene. Villa Vika har også samarbeidet med kommunen om å skaffe praktikantplasser til flere av ungdommene, slik at de har kommet seg ut i det ordinære arbeidslivet.

Å ta del i ordinære utdanningsløp, fritidstilbud og arbeidsarenaer vil ha stor betydning for utviklingsmulighetene videre i livet, dette er noe som de tidligere beboerne på Villa Vika har vektlagt i intervjuene. Disse fremstår i dag som integrerte samfunnsborgere med relativt stabile livssituasjoner, både når det gjelder bolig, tilknytning til skole eller arbeidsliv, og på det sosiale plan. Det å gjøre seg erfaringer fra hverdagslige situasjoner og gjøremål er en viktig del av den personlige utviklingen og selvstendigjøringsprosessen.

Villa Vika arbeider for at beboerne skal utvikle ferdigheter og kunne beherske eventuelle utfordringer videre i livet, slik at de i størst mulig grad skal kunne klare seg selv. En sentral del av denne utviklingsprosessen er også å erfare at man har noen i ryggen som har tro på at en skal klare det, og som stiller opp hvis noe blir vanskelig.

Når det gjelder foreldresamarbeid beskrives Villa Vika som imøtekommende og samarbeidsvillige. Flere foreldre har tidligere erfaringer fra barnevernet som gjør at deres tillit og samarbeidsvilje er svekket, og enkelte har en omsorgssvikhistorie som forfølger dem og som er vanskelig å bli kvitt.

Villa Vika beskriver sin rolle som brobyggere mellom barnevernet og familien i mange tilfeller. En utfordrende rolle som de tar på seg med utgangspunkt i en tro på at mennesker bør få en sjanse til å vise utvikling, og ut ifra erfaring med at foreldrene ofte er veien inn til barna.

Her har Villa Vika valgt å legge barnets perspektiv til grunn i stor grad. Barnet slutter som regel ikke å bry seg om foreldrene selv om de har gjort noe dumt, og i mange tilfeller handler det om trygghet å ha kontakt med mor og far. Samtidig henger gjerne barnets selvoppfatning tett sammen med foreldrenes.

For foreldrenes del er det viktig å bli vist tillit og bli behandlet som verdige mennesker. Foreldresamarbeid er utvilsomt sammensatt og kan være konfliktfylt, men erfaringene fra denne undersøkelsen vitner om at en åpen og ressursfokusert holdning, mest mulig fri for forutinntattethet, vil være hensiktsmessig og gi positiv avkastning. Flere av barna har uttalt at en forutsetning for at de fant seg til rette på Villa Vika, var at de visste hvordan ståa var med sine foreldre, og at de opplevde at institusjonen samarbeidet med familien framfor å jobbe imot dem.

Ut ifra funnene i denne undersøkelsen er det grunn til å tro at Villa Vikas arbeid til dels opphever motsetningen mellom samfunnsintegrering og foreldreinvolvering. Det ser det ut til at de i mange tilfeller lykkes med å ivareta både hensynet til samfunnsmessig integrering og hensynet til å opprettholde barnets familierelasjoner. Årsaken til dette kan ses i sammenheng med institusjonens verdigrunnlag og menneskesyn, hvor de strekker seg langt for å gi mennesker en sjanse til å vise at de kan utvikle seg, både når det gjelder voksne og barn.

TRYGGHET OG SAMMENHENG

En tredje motsetning handler om institusjonsplasseringens innvirkning på barnets livssituasjon. Institusjonstilværelsen er ment å gi barnet en tryggere og mer forutsigbar situasjon enn hva hjemmet kunne tilby, mens det i mange tilfeller medfører en turbulent og uoversiktlig situasjon for barnet (Egelund og Jakobsen 2011). Foruten at barna ikke lenger har sine foreldre rundt seg i det daglige, kan det å bo på institusjon være spesielt på mange måter.

Stokholm (2009) mener at tre forhold skiller barnevernsinstitusjonen fra et vanlig hjem: 1) De strukturelle forholdene, det at man bor sammen med og forholder seg til mennesker som i utgangspunktet ikke har noen relasjon til hverandre, og ved at mye av hverdagen er strukturert og oppbygd rundt et vaktskjema. 2) De profesjonelle og pedagogiske forholdene, ved at de voksne har en profesjonell tilnærming til barnas atferd og oppdragelsen som foregår i institusjonshverdagen. 3) De sosiale forholdene, ved at barna har mange ulike relasjoner til de voksne som jobber på institusjonen, samtidig som de utvikler et fellesskap seg i mellom, og en sosial posisjonering i forhold til hverandre.

Jo større institusjonen er, jo større kompleksitet kan man forvente å finne i form av organisering og antall ulike voksne og barn. Et viktig poeng er også at barna som regel ikke løsriver seg fra sitt sosiale miljø når de flytter til institusjon, men prøver heller å forene den nye sosiale arenaen som institusjonen utgjør, med sin opprinnelige.

Villa Vika og andre institusjoner som kan betegnes som «hybridhjem», det vil si en mellomting mellom tradisjonell institusjon og fosterhjem, har sin klare fordel når det gjelder organisering og grad av kompleksitet (Sallnäs 2000).

Det ser ut til å ha hatt avgjørende betydning for de barn og unge som bor og har bodd på Villa Vika, at institusjonen har vært «mer som et hjem» i den grad det er mulig. Faktorer som har bidratt til å forsterke dette, er så klart at avdelingene er organisert i vanlige bolighus i ordinære boligfelt, hvor maksimalt fire beboere bor sammen i hvert hus. Mulighetene for å omgås andre barn utenfor institusjonen er gode, uteområder og nærområder bukes aktivt og mulighetene for å ta med seg kamerater hjem er gode.

Videre har hver avdeling et færre antall voksne enn hva tilfellet vil være på større avdelinger. På denne måten lærer barna de voksne og de andre beboerne lettere å kjenne, og funnene i denne undersøkelsen viser at beboerne opplever å bli godt kjent med både de ansatte og hverandre. Det er dessuten fleksibilitet i sammensetningen av beboere, og når det gjelder kombinasjonen av barn og kontaktpersoner blant de ansatte. Ledelsen strekker seg langt for å ta hensyn til hvordan ulike personer kan trives i hverandres selskap.

Et annet viktig funn er at de voksne beskrives som aktivt til stede og lett tilgjengelig for beboerne, noe som skaper trygghet og trivsel. Mange viser også til det rike aktivitetstilbudet, at

det er «mye å finne på», og at de voksne ikke bare er på jobb men også delaktig i barnas fritid, på lignende vis som foreldre flest. Disse faktorene bidrar til at Villa Vika oppleves som en «hjemlig» institusjon med trygge rammer.

I forbindelse med organiseringen, er det også grunn til nevne det helhetlige perspektivet som bidrag til å skape sammenheng, trygghet og trivsel i det enkelte barns institusjonstilværelse. Villa Vika har spesialisert seg på skreddersøm av tiltak og oppfølging rundt hvert enkelt barn, og dette ser i stor grad ut til å gi en positiv opplevelse av oppholdet.

Inntrykket er at det enkelte barn har gode muligheter for en individuelt tilpasset tilværelse, og at dette gir opplevelse av stor frihet og handlingsrom. Mange av informantene har også beskrevet et framtidshåp og en ny giv, for eksempel i forbindelse med skole og opplæring, sosial kompetanse og relasjoner til andre, og i forbindelse med nye ferdigheter som de har tilegnet seg. I tillegg kommer foreldresamarbeidet som omtalt ovenfor. Både beboere og foreldre til beboere på Villa Vika beskriver det nære samarbeidet mellom hjemmet og institusjonen som en trygghetsfaktor.

Med utgangspunkt i faktorene som er gjennomgått ser vi grunn til å fremheve Villa Vikas fleksible organisering og helhetlige arbeidsmåte som nøkkelfunksjoner når det gjelder å gi en mest mulig stabil og normalisert institusjonstilværelse. Disse rammene ser ut til å utgjøre et godt utgangspunkt for det sosialpedagogiske arbeidet, og for å kunne ivareta hvert enkelt barn sine behov.

I stedet for å ta utgangspunkt i kjennetegn og diagnoser hos barn og unge har Villa Vika lagt vekt på å utvikle en sosialpedagogisk arbeidsmodell som kan fange opp de fleste beboernes behov og utviklingsmuligheter. Dette er en noe

annen tilnærming enn den som forskrives i Buadir sin rapport om «Kvalitet i barnevernsinstitusjoner» (2010) hvor det legges vekt på målgruppespesifikke kvalitetskriterier. I rapporten heter det:

Gruppens mest sentrale anbefaling er en tydeligere differensiering av målgrupper og dermed også en inndeling av institusjoner med ulik målsetting og funksjon. Videre følger noen forslag som direkte implikasjon av en tydeligere differensiering, herunder kartleggingsrutiner (s.5)

Erfaringene fra Villa Vika er at det er meget vanskelig å plassere beboerne i entydige målgrupper. For å kunne gi et kvalitativt godt tilbud må man ta utgangspunkt i helheten. Det kan være nyttig å kjenne til utredninger og eventuelle diagnoser som barn og unge har, men arbeidet kan ikke bare bygge på dette. Det må suppleres med en bredere forståelse av barn og unge og et utviklingsmiljø hvor både ansatte og beboere trives i. Det er viktig i en sosialpedagogisk tilnærming å tenke både på individ, gruppe og organisasjonsnivå.

Innen barnevernet har det tradisjonelt vært fokusert på enkeltindividet og undervurdert gruppesammensetning og organiseringens betydning for barn og unges utvikling i institusjoner. Stokholm (op.cit) konkluderer ut i fra sine feltarbeider i institusjonen at gruppesammensetningen av beboere er helt vesentlig for å forstå barn og unges utvikling. Også Andreasen (2003) påpeker at beboergruppa kan være en sterk modulator for atferd, både hva som er ønskelig og ikke ønskelig atferd. Gruppenormer vil påvirke hvordan barn og unge opptrer og det kan utvikle seg subkulturer som går på tvers av de normer og verdier som institusjonen arbeider etter.

Skal man forstå hvilke resultater som oppnås ved et institusjonsopphold mener Stokholm (op.cit) at gruppe medlemmenes innflytelse er viktigere enn hva vi tidligere har ment.

I tillegg må en trekke inn organisasjonsperspektivet for å kunne systematisere og utvikle et kvalitativt godt tilbud. Det gjelder alt fra mål, ansvar og arbeidsdeling, hvilke pedagogikk som brukes, hvilke fagfolk som arbeider i institusjonen til normer, verdier, virkelighetsoppfatninger som utvikles når beboere og ansatte samhandler intern og eksternt.

En kvalitativt god barnevernsinstitusjon må ha en sosial innramming som sikrer at omgivelsene støtter målene og verdiene som institusjonen arbeider etter. Villa Vika har greid bedre enn de fleste barnevernsinstitusjoner å trekke inn alle nivåene i planlegging og praktisk pedagogisk arbeid med barn og unge.

RELASJONER OG FELLESKAP

Til sist fremheves motsetningsforholdet mellom barnefelleskapet og relasjonene til de voksne i institusjoner (Egelund og Jakobsen 2011). Feltstudier fra barnevernsinstitusjoner med tradisjonell organisering avdekker at barnefelleskapet er den primære sosialiseringarenaen for beboerne, og at de voksnes profesjonelle og pedagogiske tilnærminger ofte blir stående i motsetning til barnas verdier (Stokholm 2009). Det har også blitt påpekt hvordan barn og unge med problematferd, spesielt knyttet til rus og kriminalitet, kan påvirke og dra med seg andre barn på ugagn, såkalte «smitteeffekter» når ulike grupper plasseres sammen på institusjon.

På Villa Vika står relasjonsbygging sentralt, både mellom voksne og barn og beboere imellom, noe organiseringen i små enheter som nevnt tilrettelegger for. Det er ikke dermed sagt at motsetninger mellom de voksne og barnas

virkelighetsoppfatninger eksisterer. Samtidig gir organiseringen gode muligheter til å hindre at eventuelle uønskede tendenser og aktiviteter blant beboerne sprer seg, fordi man har mulighet til å flytte eller skjermbeboere ved behov.

Gjennom intervju med beboere som har bodd på samme avdeling på Villa Vika, har vi fått en forståelse av at fellesskapet beboerne imellom stort sett har vært positivt forsterkende. De fleste av informantene la stor vekt på aktivitetene de har holdt på med og turene de har vært på sammen, og sammen med de voksne. Vi har sett at friluftsliv og andre aktiviteter kan være gode rammer for relasjonsbygging så vel som personlig utvikling.

Videre ser vi at sammensetning av beboere er veldig viktig, og at det ikke nødvendigvis vil innebære en negativ spiral dersom barn med ulike utfordringer bor sammen, så lenge hver enkelt opplever tilhørighet i et meningsfylt fellesskap. Hybridhjem er mer tilpassningsdyktige enn tradisjonelle institusjoner, og kan derfor ha en fordel når det gjelder å skape fellesskap som er positivt forsterkende i større grad enn negativt «smittende». Ved å legge vekt på å utvikle de relasjonelle aspektene i det miljøterapeutiske arbeidet kan motsetningsforholdet mellom barnefellesskapet og voksenfellesskapet oppheves.

VILLA VIKAS NØKKELVERDIER

Avslutningsvis vil vi på bakgrunn av funnene som er lagt fram peke på noen særtrekk, når det gjelder Villa Vika som organisasjon, og institusjonens tilnærming til barnevernfaglig arbeid. I enhver organisasjon står ledelse, styring og organisering sentralt. Disse elementene henger dessuten tett sammen og påvirker hverandre kontinuerlig. Tidligere i kapitlet har institusjonens organisering og arbeidsmåte blitt drøftet, og vi vil nå gå videre inn på hvilke sent-

rale verdier som kan knyttes til Villa Vikas virksomhet.

Enhver organisasjon er avhengig av verdier, som skaper tillit og legger føringer på handlinger og målsettinger (Busch 2012). Mange virksomheter utvikler verdiplattformer, hvor de mest sentrale verdiene fremheves. Verdibasert ledelse innebærer at man har et bevisst forhold til hvilke verdier som råder innad i organisasjonen. Disse kan virke som «et skjult kompass som påvirker både tanker og handlinger» (ibid.: 32). Busch (2012: 95) gir følgende definisjon på verdiledelse:

«Verdiledelse er et målformulerende, problemløsende, språkskapende og verdiutviklende samspill, forankret i organisasjonens verdier og høye etiske standarder, som kan utøves på både individnivå, gruppenivå og organisasjonsnivå».

Selv om verdier er relativt stabilt forankret i den enkelte person gjennom sosialiseringprosesser, vil verdiene i en organisasjon til dels formes og utvikle seg over tid. Utvikling av noen sentrale verdier bør derfor integreres i virksomhetens arbeid med mål, så vel som i selve utførelsen av arbeidet. I tillegg blir det viktig å utvikle en språklig, konkret og praksisnær forståelse av verdiene innenfor organisasjonen. Samtidig vil en del av virksomhetens kompetanse være såkalt *taus kunnskap* (ibid.: 110) – ferdigheter som er utviklet ut ifra erfaring, og som ofte kommer til uttrykk som intuitive handlinger.

Villa Vika er en privat virksomhet, som yter tjenester til en offentlig oppdragsgiver. Målsettingen for arbeidet er å gi barn og unge et best mulig omsorgstilbud, og institusjonens verdsett styres i stor grad av dette målet. Som nevnt brukes tilhørighet, mestring, selvstendighet og generøsitet som nøkkelveidier i den barnevernfaglige forståelsesmodellen «Circle of Coura-

ge», utviklet av Lars Brendtrø i samarbeid med Lakota-indianerne (Brentro, Brokenleg og Bockern 1992). Indianerne har utviklet et helhetlig syn på barneoppdragelse, med fokus på selvværd, trygghet og styrke. En kan se mange overganger mellom denne tilnærmingen og Villa Vikas arbeid med barn og unge.

Tilhørighet

Å oppleve tilhørighet og fellesskap til de man omgir seg med står sentralt for dannelsesprosessen. Ved å inkluderes og behandles som en likeverdig del av gruppen, lærer barnet å være trygg og å ta hensyn til andre på lik linje med seg selv (Brendtro, Brokenleg og Bockern 1992). Det styrker både evnen og viljen til å forholde seg til andre mennesker, dersom man erfarer at man selv er en viktig del av gruppen eller samfunnet.

Villa Vika har innrettet seg mot å tilby trygge rammer for beboerne, både når det gjelder fysiske forhold ved boliger og omgivelser, og med tanke på relasjonelle forhold. Kjernen i det pedagogiske arbeidet på institusjonen er tillits- og omsorgsfulle relasjoner. Voksne på institusjonen har betydd svært mye for enkelte av beboerne, som omsorgspersoner, motivatorer og forbilder. Flere av beboerne har utviklet bånd seg imellom, ut ifra felles opplevelser og tilhørighet. Det legges i tillegg innsats i å inkludere beboerne på de samme skole- og fritidsarenaene som sine jevnaldrende.

Mestring

Alle barn har behov for å beherske sine omgivelser og å oppleve mestring i ulike situasjoner. Indianernes oppdragelse har som mål å stimulere til både kognitiv, fysisk, sosial og spirituell kompetanse og vekst. Å bli gitt utfordringer og tilkjent ansvar er en viktig del av denne dannelsesprosessen. Mestring skaper dessuten motivasjon for å oppleve mer mestring (ibid.).

Villa Vika tilrettelegger for mestring på flere plan, spesielt når det gjelder skole og fritidsaktiviteter. Informantene i denne undersøkelsen forteller om mange mestringsopplevelser, og at de har fått styrket sitt selvbilde. For Lakota-indianerne er et viktig poeng å skille mestring fra konkurranse og sammenligning, alle skal roses for sine prestasjoner og oppmuntres ut ifra sine forutsetninger. Dette er også et viktig prinsipp på Villa Vika, hvor det jobbes mye med å finne aktiviteter som det enkelte barnet kan finne glede og motivasjon i. Samtidig vektlegges ofte aktiviteter som fremmer samhandling og fellesskap fremfor konkurranse, som for eksempel fiske, fotturer og vintersport.

Selvstendighet

Indianerne tror på balansert selvstendighet, hvilket betyr at barnet skal få mulighet til å være avhengig av og lære av de eldre, for deretter gradvis lære å bli et selvstendig individ i kraft av seg selv. Mange barnevernsbarn har opplevd å måtte ta uforholdsmessig mye ansvar fra tidlig barndom av, men ofte uten tilstrekkelig veiledning og støtte fra voksne. Flere har erfart ting som har gjort de utrygge og usikre på seg selv. På Villa Vika opplever disse å bli oppfordret til å prøve nye aktiviteter og utfordre seg selv, mens de voksne hele tiden er tilgjengelig, for å gi råd, en hjelpende hånd eller et oppmuntrende ord.

Gurholt (2010) fremhever naturopplevelser som positivt dannende, fordi man får stimulert spekteret av sanser samtidig som man møter på stadig nye utfordringer og små og store prøvelser i møte med den uforutsigbare naturen. Slik kan barn og unge forberedes på livet selv. Mange av beboerne sier de har lært mye nytt mens de har bodd på Villa Vika, noe som speiles i aktivitetsnivået til mange av beboerne når det gjelder både skole og fritid.

Beboere som nå har flyttet ut opplever å ha fått god hjelp til å forberede seg på det selvstendige livet, og at de har fått utviklet ferdigheter som gjør at de kan klare seg på egenhånd.

Generøsitet

Å lære generøsitet henger sammen med opplevelsen av tilhørighet – at man tar del i et fellesskap som er større enn seg selv, og at det vil lønne seg å bidra til dette med sine ressurser. Dakota-indianerne har lange tradisjoner for å dele med hverandre og hjelpes ad med alle gjøremål. For barn og unge er det en nyttig erfaring å kunne dele både goder og opplevelser med andre, og at man selv kan få noe ut av å bry seg. En forutsetning for dette er at man faktisk opplever å være en integrert del av fellesskapet.

Erfaringene fra denne undersøkelsen tyder på at Villa Vika har lyktes i å skape positive fellesskap for sine beboere, som gjør at de bryr seg om hverandre, om institusjonen og om medarbeiderne der. Beboerne beskriver det i stor grad som at de er en del av Villa Vika, ved at de bor der, tar del i historier der, de tar med seg minner og erfaringer derfra og de blir husket der.

LEDELSE

Dersom man ser på ledelsesformene som preger Villa Vika, har man på individnivået relativt sterke innslag av selvledelse, samtidig som at man har teamledelse på gruppenivå. Selvledelse innebærer at den enkelte medarbeider har stor innflytelse på sitt eget handlingsrom, at vedkommende må gjøre gode beslutninger som krever selvkontroll, og at jobben skaper en indre drivkraft og motivasjon hos den enkelte (Busch 2012).

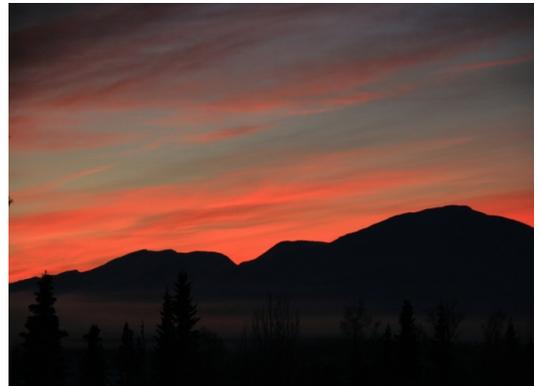
Vellykket selvledelse krever profesjonelle, modne og erfarne medarbeidere, som både har evne og vilje til å gjøre en god jobb, og som har relativt stor frihet i sin arbeidssituasjon. Innslag av selvledelse styrker også graden av tillit og tilhørighet, mestringsevne og kreativitet i en organisasjon.

Villa Vika har klare innslag av selvledelse, men er samtidig helt avhengige av å jobbe som et team, for å skape og videreutvikle sitt verdigrunnlag, og for å nå sine mål. Teamledelse innebærer tilrettelegging for konstruktivt og verdiskapende samarbeid innad i organisasjonen, og med aktuelle samarbeidspartnere utenfor (ibid.).

Medarbeiderne i et team har forankring i felles verdier og mål, de har forpliktet seg til en felles tilnærming, og har gjerne komplementerende egenskaper som gjør at de sammen utfører arbeidet på en god måte.

Man kan si at medarbeidergruppene på de ulike avdelingene på Villa Vika utgjør hver sine team, samtidig som at ledergruppen utgjør et eget team. For alle medlemmene i disse teamene står også evnen og viljen til selvledelse sentralt for vedkommende sin innsats i teamet.

Dermed kan man si at selvledelse optimalt sett virker sammen med teamledelsen og styrker virksomhetens innslag av tillit, mestringsevne og tilhørighet (ibid.).

7. EN ANNERLEDES TILNÆRMING TIL INSTITUSJONSDRIFT

Barnevernsinstitusjonen Villa Vika har eksistert i 15 år, og har på denne tiden vokst og utviklet seg en hel del. Samtidig har det verdimeslige grunnlaget som institusjonen ble stiftet på forholdt seg forholdsvis likt. Den sosialpedagogiske tilnærmingen og det helhetlige menneskesynet preger virksomheten, noe funnene i denne evalueringen underbygger.

Villa Vika representerer en annerledes tilnærming til institusjonsdrift. Målet er å gi barn og unge en sosial læring slik at de kan greie seg i livet. Villa Vikas bygger sin omsorgsfilosofi på en bred sosialpedagogisk tilnærming basert rundt begrepet oppdragelse. Her blir det lagt

vekt på å gi barna utviklingsmuligheter gjennom skole og friluftaktiviteter. For å få til dette er den personlige relasjonen barn – voksen og at man har godt kvalifiserte, reflekterende og refleksive ansatte som kan delta i utforskningen av det enkelte barn og dets utvikling. Smith (2009) mener vi må tenke nytt når det gjelder institusjonsdrift. Mye av hans ideer finner vi igjen i Villa Vika sin praksis. Smith hevder at det er omsorgen i seg selv som er nøkkelen til en positiv utvikling for barn som vokser opp i institusjoner. Han skriver «care is essentially a relational and moral endeavor» (2009:165). Omsorg er en relasjonell og moralsk utforskningsprosess for å forstå barnet og hva som er hjelpsomt. Storø, Bunkholdt og Larsen (2010) fram-

hever også at omsorg for barn og unge har med relasjoner og nærhet å gjøre, ikke med orden og systempreferanser. Skillet mellom omsorg og behandling blir meningsløs for denne målgruppen.

Tilbakemeldingene fra beboere på Villa Vika, tidligere beboere, foreldre og foresatte, oppdragsgivere og saksbehandlere i barnevernet, og skoleansatte beskriver en institusjon som strekker seg langt for å gi et best mulig tilbud til utsatte barn og unge. I tilbakemeldingene er det mange faktorer som går igjen på tvers av intervjuene. Villa Vika blir omtalt som *storfosterhjem*, *familiehjem* og *hybridhjem*, på grunn av sin organisering med små avdelinger og individuell tilrettelegging og oppfølging. Erfaringene med denne organiseringen er udelt positive, og beboerne fremhever opplevelsen av å leve et vanlig liv og å ha en hverdag som ligner sine jevnaldrenes hverdagsliv, selv om de bor på institusjon. Når Barnevernsproffene (2011: 28) utarbeidet sitt forslag til grunnpilarer i barnevernets arbeid, var en av disse å tilrettelegge for «et mest mulig normalt liv». Ifølge informantene i denne undersøkelsen har beboerne på Villa Vika en meningsfylt hverdag, med tilgjengelige voksne og med fokus på skolegang, fritidsaktiviteter, venner, samt helge- og ferieturer.

Videre fremheves at medarbeiderne på Villa Vika har mye engasjement og stor tilpasningsevne, som gjør at tilbudets potensial utnyttes fullt ut, innenfor de eksisterende rammene.

En annen grunnpilar utarbeidet av Barnevernsproffene (2011) er at «gode relasjoner» bør være et hovedfokus i alt barnevernfaglig arbeid. Relasjonsarbeid står helt sentralt på Villa Vika, og mange av beboerne og de tidligere beboerne forteller om betydningsfulle voksne som har gjort en forskjell i livene deres. Det grunnleggende behovet er som oftest å bli møtt med

trygghet og omsorg, og en anerkjennelse for den man er.

Stabile og rause voksne som deltar i barnas liv settes stor pris på og har mye betydning for deres selvutvikling. Medarbeiderne på Villa Vika har ulik utdannings- og yrkes- og erfaringsbakgrunn, men deler en felles interesse for barn og unges utviklingsmuligheter.

Foreldre og foresatte beskriver også at de har blitt møtt med åpenhet og raushet, og at de har blitt hørt og sett i møte med institusjonens ansatte. En annen grunnpilar utarbeidet av Barnevernsproffene (2011) er «vennlighet og samarbeid» mellom de ansatte og barna og deres familier. Ifølge informantene i denne evalueringen ivaretar Villa Vika både det relasjonelle arbeidet mellom voksne og barn, og foreldre-samarbeidet på en svært god måte.

På Villa Vika ivaretas også i stor grad relasjoner til personer utenfor selve institusjonen, som jevnaldrende kamerater, mennesker i lokalmiljøet og den biologiske familien. Denne helhetlige tilnærmingen tilfører barna en ekstra dimensjon av relasjonell trygghet og kompetanse. Å kunne forholde seg til andre mennesker på ulike arenaer er en helt grunnleggende egenskap, som skaper muligheter for integrering på viktige samfunnsarenaer.

Foruten strukturelle rammer og kompetente medarbeidere, er en viktig forutsetning for å bedrive utstrakt innsats overfor barn og unge at man har tilstrekkelig med ressurser og tid. Både når det gjelder tilrettelegging av meningsfylte aktiviteter, en trygg bosituasjon og et gunstig skoletilbud, og når det gjelder muligheten for å bygge tillit og knytte relasjoner.

Tett oppfølging og tilrettelegging i skolesammenheng er en faktor som fremheves av mange i utvalget. Skolen er den mest sentrale

arenaen i barns liv, og både taps- og mestringserfaringer derfra preger selvbildet. De fleste i utvalget har opplevd at skolesituasjonen har utviklet seg til det bedre etter de flyttet til Villa Vika. Mange er glad for at de fikk ro til å gradvis finne seg til rette, både i den nye bosituasjonen, og til å bli kjent med menneskene der, på skolen og ellers. For barn og unge som har hatt turbulente og vanskelige oppvekstvilkår, vil opplevelsen av å være trygg komme gradvis, og først når dette grunnleggende behovet er tilstrekkelig dekket får de personlige egenskapene mulighet til å vokse.

Villa Vika har spesialisert seg på å skreddersy tilbudet til sine beboere. Aktiviteter som gir mening og vekstmuligheter for den enkelte er en viktig del av dette arbeidet.

Både idrett og friluftsliv har slått godt an hos en stor del av beboerne, som tar med seg minner fra eventyrlige turer og mange hyggelige stunder videre i livet. Mange har lært seg noe nytt og fått verdifulle erfaringer i møte med naturen. Mye av det relasjonelle utspiller seg også mens man samhandler og opplever noe sammen.

Aktivitetsfokuset har vært en viktig del av Villa Vika fra oppstarten, og har vist seg å gi gode muligheter for å finne ideoende ressurser hos barn og unge. Hyppig bruk av hytter og fritidshus gir en ekstra dimensjon av tilhørighet og forankring, også utenfor selve institusjonen. Det er verdifullt og styrkende å oppleve at man lever aktive liv i samhandling med andre betydningsfulle mennesker.

Villa Vikas målsetninger presenteres i institusjonsplanen (jfr kapittel 2), og går blant annet ut på å fremme beboernes selvutvikling og kompetansebygging, noe vi finner igjen i praksis gjennom det betydelige fokuset på hver enkelt beboers ressurser og muligheter i forbindelse med skole og fritid. En annen målsetting for

Villa Vika er å bidra til at beboerne kan få en verdsatt sosial rolle og et meningsfylt og selvstendig liv, noe man kan si at kompetansebyggingen bidrar til, både når det gjelder generelle sosiale ferdigheter som utvikles gjennom samhandling med andre, og kunnskap og kompetanse som utvikles gjennom skole og arbeidserfaringer.

Videre har Villa Vika en uttalt målsetting om å arbeide aktivt opp mot beboernes nettverk, for å tilrettelegge for så gode relasjoner som mulig. Her har vi sett at både foreldre og foresatte er meget fornøyd med institusjonens måte å inkludere og respektere familien, og at beboerne kjenner seg trygge på forholdet mellom foreldrene og institusjonen. I tillegg tilrettelegges det for gode relasjoner til venner og skolekamerater. Ut ifra funnene i denne evalueringen er det grunn til å si at Villa Vikas målsetninger følges opp og jobbes mot kontinuerlig også i praksis.

Barn og unge på Villa Vika beskriver at de blir hørt, sett og tålt som de er, og de har noen ved sin side både i vanskelige situasjoner og i gode stunder.

AVSLUTNING

I denne evalueringen kommer det fram at Villa Vika i stor grad har greid å oppheve de motsetningene som dansk barnevernforskning (Egelund og Jakobsen (2011), Stokholm (2009)) har

påpekt. Ved å legge vekt på ressurser både når det gjelder beboere og ansatte har Villa Vika lyktes med å etablere en hensiktsmessig organisering av institusjonstilbudet.

Dette krever både evne og vilje til å lede. De ansatte er Villa Vikas viktigste ressurs og det er viktig å utvikle verdier som er stabile over tid i personalgruppa.

Sentrale verdier som tilhørighet, mestring, selvstendighet og generøsitet blir nøkkelverdier i sosialiseringen av barn og unge. Dette er verdier som den norsk-amerikanske barnevernseksperten Lars Brentrø (på amerikansk Larry Brentro) har utviklet sammen med Lakota-indianerne i Sør-Dakota. Han omtaler denne retningen som «Circle of Courage» (Brentro et al 1992).

For barn og unge er det sentralt å høre til et sted, det å ha relasjoner til mennesker som bryr seg. Barn og unge tilstreber mestring, dette er sentralt for personlig vekst og utvikling. Alt fra den tidlige barndom er det viktig å oppfordre barn til å ta beslutninger, løse problemer, og vise personlig ansvar for å bli selvstendige. Den siste verdien som trekkes fram er det å være generøs.

Det sentrale målet i Lakota-indianernes barneoppdragelse er det å lære barn og unge viktigheten av det å være generøs og uselvvisk. Disse verdiene må konkretiseres i det daglige arbeidet ved å tenke helhetlig rundt hvert enkelt barn og skreddersy tilbudet ved institusjonen. For å få til det må man utvikle kvalitative gode relasjoner både mellom ansatte og beboere, mellom beboere, mellom ansatte og i forhold til samarbeidspartnere. Den sentrale oppgaven er å bygge tillit gjennom relasjoner både internt og eksternt.

Som en siste grunnpilar for barnevernets arbeid, fastslår Barnevernsproffene (2011) at barn og unges erfaringer må løftes fram, dokumenteres og brukes. Disse er de viktigste «oppdragsgiverne» å lytte til, og denne rapporten har forhåpentligvis bidratt til å formidle noen viktige erfaringer i så måte.

REFERANSER

Adresseavisen (1997a) «Departementet undres». (Notis).

Adresseavisen (1997b) «120 skrev under protestliste». Artikkel av Helge Hegerberg.

Andreassen, T. (2003) *Behandling av ungdommer i institusjoner. Hva sier forskningen?* Oslo: Kommuneforlaget.

Anglin, James P. (2004) *Discovering What Makes a «Well-enough» Functioning Residential Group Care Setting for Children and Youth: Constructing a Theoretical Framework and Responding to Critiques of Grounded Theory Method* i Hans Göran Eriksson and Torill Tjelflaat *Residential Care*. Aldershot: Ashgate.

Backe-Hansen (red) (2011) *Institusjons-plassering – siste utvei?* NOVA-rapport 21/11.

Bakke, Øyvind, Malterud, Hege Hovland og Synnevåg, Camilla (2012) «*It takes two to tango*». En studie av samarbeidet mellom kommunalt og statlig barnevern. Masteravhandling for graden Master of Public Administration ved Handelshøjskolen i København.

Bakken, Børge (2010) *Etterundersøkelse av barnevernsinstitusjonen Villa Vika – en institusjon som lykkes?* Masteroppgave i sosialt arbeid. Trondheim: NTNU.

Barnevernloven – *Lov om barneverntjenester* av juli 1992.

Brendtro, Larry K.; Brokenleg, Martin; Bockern, Steve Van (1992) *Reclaiming Youth at Risk. Our Hope for the Future*. Bloomington, Indiana: National Educational Service.

Busch, Tor (2012) *Verdibasert ledelse i offentlige profesjoner*. Bergen: Fagbokforlaget.

Barnevernpanelet (2011) *Barnevernpanelets rapport*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet.

Barnevernsproffene (2011) *Stortingsmelding nr. 1. fra barn og unge i Norge Det gode barnevernet*. Barnevernsproffene/Forandringsfabrikken.

Bronfenbrenner, U. (1979) *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge: Harvard University Press.

Bufo (2010) *Kvalitet i barneverninstitusjoner. Rapport fra barne-, ungdoms- og familiedirektoratets arbeidsgruppe*. Hentet 01.11.11 fra <http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Barnevern/Kvalitet%20i%20barneverninstitusjoner.pdf>

Clausen, Sten-Erik og Kristofersen, Lars B. (2008) *Barnevernsklinter i Norge 1990-2005. En longitudinell studie*. Rapport nr. 3/2008 Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA).

Colton, M. J. (1988) *Dimensions of Substitute Child Care*. Aldershot: Gower.

DiMaggio, P. og Powell, W. (1991) Introduction. I: Powell og DiMaggio (red.) *The New Institutionalism in Organizational Analysis*. Chicago: University of Chicago Press.

Egelund, Tine og Jakobsen, Turf Böcker (red) (2011) *Døgninstitutionen. Modsætninger og strategier når børn og unge anbringes*. København: Hans Reitzels Forlag.

Finstad, Liv (1990) *Den betalte familie. Nye livsformer for folk i krise*. Oslo: Pax Forlag AS.

Gautun, Heidi (2010) *Det nye barnevernbyråkratiet II. En kartlegging av samarbeid mellom kommune og stat innen barnevernet*. Fafo-rapport 2010:27.

Goffman, Erving (2001 [1961]) *Anstalt og menneske*. 10. utgave. Dansk utgave oversatt av Knud Eilskov. Jørgen Paludans Forlag.

Gurholt, Kirsti Pedersen (2010) «Eventyrlig pedagogikk: Friluftsliv som dannelsesferd» I: Gurholt,

- Kirsti Pedersen og Steinholt, Kjetil (red.) *Aktive liv. Idrettspedagogiske perspektiver på kropp, bevegelse og dannelse*. Trondheim: Tapir Akademiske Forlag.
- Haarklou, Joachim (2011) *Behandling av tilknytningsforstyrrelse med tilknytningstrening*. «Når kjærlighet ikke er nok, vis meg vei». Hefte i forbindelse med kurs på Villa Vika 22. september 2011.
- Helgeland, Ingeborg Marie (2007) *Unge med atferdsvansker blir voksne. Hvordan kommer de inn i et positivt spor?* Oslo: Unipub.
- Helgeland, Ingeborg Marie (2009) *Ungdom i alvorlig trøbbel. Veier til forandring*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Hyrve, Geir og Sataøen, Svein Ole (2006) *Samfunnsfag i førskolelærerutdanningen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jenssen, Toril, Adolfsen, Frode og Lauritzen, Camilla (2011) *Mellom velferd og vern. Psykisk helsearbeid blant barn og unge – ei utfordring på kommunenivå*. Tidsskrift for velferdsforskning, vol 14, nr. 4.
- Kvale, Steinar og Brinkmann, Svend (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. 2. utgave. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Liang, Geir (2010) *Affektfokus i miljøterapi*. Kompendiumshefte. Trondheim: Nevropedagogisk Senter.
- Lie, Gro Th. og Granby, Inger (2011) *Mennesket bak rusen. Om selbukollektivets historie, ungdommenes utviklingsprosess og betydningen av anerkjennelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Madsen, Bent (2006) *Sosialpedagogikk*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malterud, Hege Hovland og Bakke, Øyvind (2012) *Skivebom fra barneombudet. Kronikk i --- Oslo 11. april 2012*.
- Malterud, Kirsti (2003) *Kvalitative metoder i medisinsk forskning – en innføring*. 2. utgave. Oslo: Universitetsforlaget.
- Malvik-bladet (2000) «Villa Vika utvider». Artikkel av Geir Olav Flåan.
- Malvik-bladet (1997) «Oppklarende folkemøte». Artikkel av Christer Scönberg, 26. november 1997.
- Ogden, Terje (1999) *Barn og unges levekår i Norden. Marginalisering av barn og unge i Norden – en kunnskapsstatus*. København: Nordisk Ministerråd.
- Ogden, Terje (2012) «Familien, skolen og barnevernet – hva sier forskningen?» Forelesning på Høgskolen i Sør-Trøndelag, Trondheim, 27.11.12.
- Patton, M. Q. (2009) *Utilization-focused Evaluation*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Pawson, Ray & Tilley, Nick (1997) *Realistic Evaluation*. London: Sage.
- Rambøll (2012) *Forvaltningsreformen – Deloppdrag E*. Rapport levert til Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet mai 2012. Oslo: Rambøll Management Consulting.
- Rambøll (2011a) *Brukerundersøkelse blant barn i statlige og private barneverntiltak*. Sluttrapport levert til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet mars 2011. Oslo: Rambøll Management Consulting.
- Rambøll (2011b) *Evaluering av organisering av Bufetat, region Midt-Norge*. Sluttrapport levert til Bufetat region Midt-Norge oktober 2011. Oslo: Rambøll Management Consulting.
- Rambøll (2011c) *Bufdir brukerundersøkelse 2011 – Tiltaksrapport for Villa Vika*. Oslo: Rambøll Management Consulting.
- Røvik, Kjell Arne (1998) *Moderne organisasjoner. Trender i organisasjonstenkingen ved tusenårsskiftet*. Bergen: Fagbokforlaget.

Sallnäs, Marie (2000) *Barnavårdens institutioner. Framväxt, ideologi och struktur*. Stockholm: Akademitryck.

Scott, W. Richard (2001) *Institutions and Organizations*. Second edition. London: Sage Publication.

Smith, Mark (2009) *Re-thinking residential child care: Positive perspectives*. Bristol: The Policy Press.

Statistisk Sentralbyrå (2012) Hentet fra:

http://www.ssb.no/vis/bave_statres/art-2012-09-13-01.html).

Stokholm, Anja (2009) *Anbragte børn mellem kammerater og pædagoger. En antropologisk analyse af socialitet og identitetsdannelse på døgninstitution*. Doktorgradsavhandling ved Århus Universitet, Danmark.

Storø, Jan; Bunkholdt, Vigdis og Larsen, Erik (2010) *Er institusjonen alltid et onde, og familien alltid et gode?* Tidsskriftet Norges barnevern nr 03/2010.

Strauss, Anselm & Corbin, Juliet (1990) *Basics of Qualitative Research. Grounded Theory Procedures and Techniques*. Newbury Park: Sage.

Sverdrup, Sidsel (2002) *Evaluering. Faser, design og gjennomføring*. Bergen: Fagbokforlaget.

Søbstad, Tor-Levi (1997) «Angsten for det ukjente, en dårlig premissleverandør for etisk refleksjon». Innlegg i Malvik-bladet.

Sørensen, J. H. (2006) *Fonagy, Schore, Stern. Affektregulering i utvikling og psykoterapi*. København: Hans Reitzels Forlag.

Thagaard, Tove (2009) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode*. 3. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjelflaat, Torill; Hyrve, Geir og Solhaug, Henrik (2003) *Barnevernsinstitusjonen - nødvendig, men ikke god nok. En etterundersøkelse av institusjons-*

ungdom fra Sør-Trøndelag. Trondheim: Barnevernets Utviklingscenter i Midt-Norge.

Tjelflaat, Torill og Ulset, Gro (2007) *Barn og unges medvirkning i barneverninstitusjon. Et forskningsbasert temahefte*. Rapport nr. 11/2007 i skriftserien til Barnevernets utviklingscenter i Midt-Norge, NTNU Samfunnsforskning.

ISBN-nummer 978-82-7877-223-2